

CHAYEINU

Shabbos Initiative

פרשת נצבים וילך תשפ"ד

Pg. #	Content
2-3	Seudah Stories
4-10	Parshah Riddles
11-13	Life of Truth Story
14	Teaming Up – Yiras Shamayim
15	Hilchos Shabbos Initiative
16-17	Halachah Q&A
18-23	Rav Kalman Krohn Stories
24	Comic Story
25-30	Nefesh Shimshon
	גליונות
31-32	הג"ר שמואל פעלדער שליט"א
33	הלכות לסעודת שבת
34-35	הגר"ח קניבסקי זצ"ל
36-39	הג"ר דוב לנדא שליט"א
40-41	הג"ר מאיר צבי ברגמן שליט"א
42-45	הגר"ד פוברסקי שליט"א
46-47	הג"ר משה הלל הירש שליט"א
48-49	הג"ר יצחק זליברשטיין שליט"א

Daily Hilchos Shabbos - Rav Shmuel Bernath

732.301.4043 opt 2 then 8

לע"נ ר' שלמה ז"ל בן יבל"ח ר' יעקב שרגא שליט"א
לז"נ הרב מתתיהו חיים בן הרב יעקב זצ"ל

לרפוי"ש חיים שמואל בן ליבא

יהודית בת שרה הינדא, דניאל יהודה בן אסתר שירה
לזכות אחינו כל בית ישראל הנתונים בצרה ובשביה

Dedication opportunities: 848-373-4436
shabboschayeinu@gmail.com

SEUDAH STORIES

פרשת כי תבא תשפ"ד

Davening in Siberia

R' Moshe Greenberg was a twenty-year-old *bochur* living in Russia in 1951. He dreamed of leaving the country and reaching Eretz Yisrael, but he was caught and sentenced to twenty-five years of hard labor in Siberia. He was separated from his parents and two sisters. His brother was already a prisoner in another camp for a similar "crime."

There were about a thousand men in the camp, all laboring on the construction of an electrical power station, and about twenty of the prisoners were Jews.

As the summer drew to a close, the Jewish prisoners yearned to observe the upcoming *Yamim Noraim*. They knew they would lack a *shofar*, *sefer Torah* and *tallis*, but they hoped they could at least find a *machzor*.

R' Moshe spotted a man from the "outside," an engineer who worked for the camp on certain projects. He believed the engineer might be a Jew. He waited for an opportunity to approach the engineer. "*Kenstu meer efsher helfen?*" ("Perhaps you can help me?") he whispered to the man in Yiddish.

At that time, most Russian Jews were fluent in Yiddish. He saw the flicker of comprehension in the engineer's eyes.

"Can you bring a *machzor* for me, for the Jews here?" he asked. The engineer hesitated. Such a transaction would endanger both of their lives. Even so, the engineer agreed to try.

A few days passed. "Any developments?" R' Moshe asked.

"Good news and bad news," the engineer replied. He had located a *machzor* with difficulty, but it belonged to a *yid* who was not *frum* and refused to give it to them.

R' Moshe would not relent, however. Perhaps, he suggested, the man would lend him the book, and he could copy it and return it in time for Rosh Hashanah.

The engineer smuggled the *machzor* into the camp and passed it to R' Moshe.

To copy it, R' Moshe built a large wooden box and crawled into it for a few hours each day. There, hidden from view, he copied the *machzor*, line by line, into a notebook. After a month, he had copied the entire *machzor* and returned it.

The Jewish prisoners learned the dates of the impending *Yamim Tovim* from letters from home, and, on Rosh Hashanah, they bribed the guards—probably with cigarettes—to allow them to gather in the barrack for services.

With his handwritten *machzor*, R' Moshe served as *chazzan* and recited each *tefillah*, repeated by the others in low, solemn voices. Seven days later, they met for Yom Kippur *davening* as well.

After nearly seven years in jail, R' Moshe, along with many other political prisoners, was released, owing to the death of Joseph Stalin *ym"sh*. The only item R' Moshe took with him was his *machzor*. He was reunited with his

SEUDAH STORIES

פרשת כי תבא תשפ"ד

family near Moscow, and later married. In 1967, fifteen years after his release from prison, R' Moshe and his young family was allowed to immigrate to Eretz Yisrael. The *machzor*, of course, went along with them.

R' Moshe did not like to discuss his difficult past experiences, but on the rare occasion that he told the story of his precious *machzor*, he would break down in tears as he described the most meaningful and elevated *davening* that he ever experienced, feeling Hashem at his side deep in the Russian wilderness.

The Alter's Kavanah

Once, during the Russian civil war, in the 1920s The Alter of Slabodka was davening in a room in the midst of an artillery bombardment by the White Army. While they were reciting *Shemoneh Esrei*, a large chandelier came crashing down from the ceiling. After finishing *davening*, the Alter saw the chandelier on the floor and turned to a *talmid* to ask how it had come to be there. He had not heard a thing!

Davening in the Pit

Born in Germany on Chol Hamoed Pesach 1917, Rav Yehoshua Godlewsky began his *chinuch* in Rav Breuer's Yeshiva in Frankfurt-am-Main. At 18, he traveled to the Telshe Yeshiva in Lithuania. At that young age, his *tzidkus* was already outstanding.

While learning in Telshe, Rav Yehoshua once neglected to renew his visa and was sentenced to three days in prison. The prison was actually a vast pit in a field. The other prisoners were coarse murderers and thieves, who were quite amused at the sight of the pale, thin *yeshiva bachur*. Rav Yehoshua took his assigned straw mattress, yet did not go to sleep that night for fear of what the other inmates might do to him.

At the crack of dawn, Rav Yehoshua put on his *tallis* and *tefillin* and started *davening*, while the criminals were all still snoring. One by one, they awoke with their curses and lewd shouts. One of them walked over stealthily to see what the "Jew boy" was doing. At the sight of Rav Yehoshua *davening*, the hoodlum became overwhelmed. He turned to the group and hushed them up until Rav Yehoshua finished *davening*. After that they treated Rav Yehoshua with the utmost respect, and even refused to let him move his mattress, returning it to the pile for him. When the prison guard came down, they heatedly began telling him something. Being from Germany, Rav Godlewsky did not understand what they were saying. It was obvious it was about him, however, because he was pointed out to the guard. Shortly thereafter, another official came down and freed the *yeshiva bachur*.

Rav Shmuel Dishon was *maspid* Rav Yehoshua saying: "One could be aroused to *teshuva* not only by hearing Rav Godlewsky daven on Yom Kippur, but by witnessing an ordinary Mincha of his." In that pit in Telshe, his Shacharis softened the hearts of hardened criminals and affected his release.

Compiled by Tzvi Schultz chinuchchaburah@gmail.com. Details of stories have not been confirmed

PARSHA CHALLENGE

1. What is puzzling about the phrase "מחוטב עציך עד שאב מימך"?
 - a. Where else in the תורה is there a famous phrase with "עד" being used in the same way? ¹
2. Which יום טוב is mentioned in this week's פרשה?
3. On what date did פרשת וילך occur?
4. Which river is mentioned in this week's פרשה?
 - a. List five other rivers (even if unnamed) mentioned in the תורה.²
 - b. List five נחלים (even if unnamed) mentioned in the תורה.³
 - c. List four ימים mentioned in the תורה.⁴
 - d. Where does the תורה mention waterfalls?
5. I am on the go,
I am short, I have the last,
And I may be the last,
Yet I may also be the first!
Who am I? (L. Kraut)
6. I am found in quantity in four instances in the תורה,
Once when praising a wife's virtue,⁵
Once by an emotional embrace,⁶
Once by משה and אהרן counting of כלל ישראל,
Once by the ערבות of כלל ישראל.
One of the instances is in this week's פרשה.
Who am I?

Need a hint?

¹ After the מלכים ד' ויהי מלכים

² Five in בראשית and one in מקץ

³ One was crossed by one of the אבות one is a border of ארץ ישראל and two are borders to לירדן

⁴ One was crossed on the way to איי, three are borders of ארץ ישראל

⁵ שרה

⁶ ש'עשו

Answers

1. עד means from one extreme to another; here they are similar in type.
a. After the מלחמה ד' וה' מלכים it says נעל שרוך עד מחוט.
2. The פרשה discusses the מצוה of הקהל on סוכות.
3. משה says he is 120 years old today. רש"י explains he actually turned 120 on that day. This would mean it was ז' אדר – the day he was born and נפטר.
4. The ירדן
a. 1) The נהר היוצא מעדן (2-5) The four rivers that flow from the עדן (פישון, גיחון, ונהר עמד על היאר, מקץ מא, א) (The נילוס / The Nile is also mentioned and חידקל נהר פרת). (רש"י ב, יא see פישון as the same river)
b. 1) נחל יבק, the river where יעקב fought the מלאך and a border of עמון.
2) נחל זרד (דברים ב, יד); one of the נחלים that בני ישראל crossed while passing מואב
3) נחל ארנון (דברים ב, כד); the border between מואב and אמורי
4) נחל הירד מהר (דברים ט, כא) (5) נחל מצרים (במדבר לד, ה) the תורה mentions a river that flowed from סיני.
c. 1) The ים המלח 2) The ים סוף 3) ים הגדול (במדבר לד, ו) / The Mediterranean Sea
4) ים כנרת (במדבר לד, יא) (although the תורה doesn't call it a ים the גמ' does)
d. 15) ערבות מואב; the waterfalls that bordered הפסגה (דברים ג, יז)
5. I am on the go, - That is the meaning of my name
In spite of being short,
I have the last, - תורה in the מצוה
And I may be the last, - on a year that I am read before השנה
Yet I may also be the first! - on a year that I am read after השנה
Who am I? - וילך

6. Next week....

Last week's Riddle:

First they took my sister,	- רבקה
then they took my daughters,	- רחל ולאה
then they took my money,	- וכל אשר אתה ראה לי הוא (לא, מג) -
I am mentioned in this week's פרשה.	
Who am I? Who are they?	- בית אברהם / לבן -

לרפואה שלמה –אביגדור ששון מאיר בן רחל לאה,
 לע"נ שאול בן אברהם ז"ל, ברכה בילה בת דוד יעקב ע"ה, יצחק דוד בן אלימלך הכהן ז"ל
 For questions, comments, or to subscribe, send an email to parshachallenge@gmail.com
 Feel free to forward or distribute the Parsha Challenge.
 © כל הזכויות שמורות

פתחי פרשה
נצבים – וילך
Parsha Musings for Shabbos Table Schmoozings

נצבים

RIDDLES

Many *pesukim* in *Parshas Nitzavim* discusses themes related to *Elul* and *teshuva*. Where is there a hint in the *parsha* to the actual word “אלול” itself?

We are told that Hashem will gather us in from *galus*, and help us do *teshuva*, removing impediments from, “את”¹. לבבך ואת לבב זרעך

JUST CURIOUS

In *Parshas Ki Savo* we find the phrase, “בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֹּאת.”² In *Parshas Nitzavim*, we find an almost identical phrase, written with slightly different trop, “בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה.”³ Why does this slight difference in trop cause the feminine word “זאת” to be replaced with the masculine word “זה”?

In the phrase, “בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֹּאת,” the trop indicates that the phrase is read, “In the book of, this-Torah,” wherein the feminine adjective “זאת” modifies the feminine noun “תורה.” In the phrase, “בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה,” the trop indicates that the phrase is read, “In this book-of-the-Torah,” wherein the masculine adjective “זה” modifies the masculine noun “ספר.”⁴

Hashem made us responsible for each other, and we are all held accountable when an individual does an *aveirah*. Why is this fair?

This arrangement actually helps us all. If we would let someone do even a small *aveirah* today, it would lead to someone else doing a more serious *aveirah* tomorrow. This pattern would continue until no one would remain who is attached to Hashem. When we help an individual grow, we are doing our part to contribute to the spiritual health of our entire nation.⁵

When Moshe made us swear to keep the Torah, he made this oath binding on future generations as well.⁶ If so, why is it necessary for a *malach* to make a baby swear, right before he is born, to be a *tzaddik*?⁷ Isn't the baby already included in this oath?

Although the baby's *neshama* was at Har Sinai, the *malach* makes the body swear as well.⁸

Moshe tells Bnei Yisrael, “You saw all the filthy, repulsive *avodah zara* of the nations around us. Make sure you don't follow after it.”⁹ Why would we want to follow after something which we know is disgusting?

Just SEEING something makes one interested in experimenting with it, even if he intellectually recognizes that it is unattractive.¹⁰

¹ בעה"ט ל' ו' י

² כ"ח ס"א

³ כ"ט כ'

⁴ רש"י

⁵ אוה"ח כ"ט י"ב

⁶ כ"ט י"ד, שבועות ל"ט.

⁷ נדה ל':

⁸ מהרש"א שבועות שם וע"ע מש"כ בנדה שם

⁹ כ"ט ט"ז

¹⁰ שירת דוד בשם הגרי"ז עה"ת

Chazal tell us that, to a certain degree, THINKING about an *aveirah* is worse than DOING an *aveirah*.¹¹ How could that be?

- His thoughts will bring to action, and then he'll have BOTH the thoughts and the actions.
- Frequent thoughts regarding an *aveirah* are the cause of the eventual *aveirah*.
- One's *nefesh*, housed in his *leiv*, is directly affected by the thoughts of the *leiv*.
- When contemplating a single *aveirah*, one plans all of the additional "side" *aveiros* he'll need to perform in order to carry out the "main" *aveirah*, such as hurting anyone who interferes.
- After the *aveirah* is completed, one extends the *aveirah* by continuing to think about it.¹²
- Since intelligence is our most precious tool, misusing it constitutes the greatest waste.¹³
- In order for one to perform *mitzvos*, he must have a foundation of proper beliefs and feelings. Likewise, one who regularly performs *aveiros* clearly lacks belief either in Hashem, His *hashgacha*, or reward for *mitzvos*: how else could he throw away eternal reward for a silly, fleeting pursuit? Thus, while an ACT of *aveirah* consists of a single, bad action, a bad THOUGHT will spawn many bad actions, and a minor mistake in one's outlook will have a major effect on one's actions.¹⁴

Is it possible to control one's mind so that *aveirah* thoughts don't enter even by themselves?

We have the ability, and obligation, to choose to think about Hashem and good things. One can train himself to do so to the point that *aveirah* thoughts won't enter his mind at all. If such thoughts arise, one should remove his focus from them. If one consistently works on this, for a long time, Hashem will help him and protect him from even uninvited thoughts of *aveirah*.¹⁵

If someone ignores the warnings of the *k'lalos*, and decides to just do whatever he wants, "Hashem will not want to forgive him."¹⁶ I don't understand – if he ISN'T doing *teshuva*, of course he won't be forgiven; if he IS doing *teshuva*, doesn't *teshuva* ALWAYS work?

Usually, Hashem WANTS to forgive even a *rasha*, and "anxiously" awaits his *teshuva*. This "ignorant" forfeits that privilege, but of course he can still do *teshuva*.¹⁷

IN YOUR OPINION

If a person *chas v'shalom* drives with his eyes closed and crashes, is that called a "car accident"?

If a person says, "I'm ignoring Hashem, and doing my own thing," Hashem treats his UNINTENTIONAL *aveiros* AS IF he did them on purpose.¹⁸ When a careful person does something wrong, he can explain that he made a mistake. However, if someone DECIDES not to care about his actions, he can't later claim that the results of his recklessness are an "accident."¹⁹

What determines if you're happy or sad?

One's thoughts directly affect the emotional state of his body.²⁰

Have you ever been REALLY in the mood for something unhealthy, and taken just one bite? What happened next?

When a person tries to satisfy a relatively small desire, he winds up increasing that desire, and brings about the desire for other, worse things.²¹

¹¹ יומא כ"ט.

¹² רבינו בחיי כ"ט י"ח

¹³ שם בשם הרבמ"ם

¹⁴ דרשות הר"ן דרוש ה'

¹⁵ רבינו בחיי שם

¹⁶ כ"ט י"ט

¹⁷ מעין בית השואבה כ"ט י"ט

¹⁸ רש"י כ"ט י"ח

¹⁹ דעת תורה כ"ט י"ז

²⁰ רבינו בחיי כ"ט י"ח

²¹ רמב"ן כ"ט י"ח

Sometimes, a person has no natural interest in a certain activity, but because he observes other people doing it, he develops a desire to get involved in it. Have you ever had that experience?

In *Rosh HaShanna davening*, we say that we are judged regarding “*machshavos adam*” – natural, inborn, negative tendencies, such as jealousy, natural pleasure seeking, and the desire for honor, “*v’sachbulosav*” – our tendency to pursue these traits in bundles (*chavilos*), and “*yitzrei ma’alelei ish*” – desires which WE created by choosing to observe the negative habits of others.²²

Understanding the reasons for the *mitzvos* can ENCOURAGE us to fulfill them. How could it also DISCOURAGE us?

One may mistakenly think that if the reason doesn’t apply to him, he is exempt. We are thus warned, “הנסתרות” – “לה’ אלקינו” – these hidden reasons are for Hashem, and if one is able to “sneak a peek” and understand them, nonetheless, “הנגלות לנו ולבנינו עד עולם לעשות...” – the physical, revealed, action components of the *mitzvos* are always binding.²³

What should someone do if he is trying to do *teshuva*, but it doesn’t seem to be working?

Regarding such a person, the Torah says, “אלקינו... בכל לבבך ובכל נפשך... ומל’ אלקינו את לבבך ואת לבב” – “זרעך”²⁴ – when a person tries to do *teshuva*, but his nature prevents him from succeeding, Hashem will help him, and renew within him *tahara* to achieve *Ahavas Hashem*.²⁵

Did you ever wish you were someone else, or had his talents, life situation, etc., so you could serve Hashem better?

If you do think this way – STOP! We sometimes think that we need to be like someone else in order to succeed. Hashem tells us otherwise: “כי קרוב אליך הדבר מאד...” – “It is very close to YOU.”²⁶ Hashem wants us to use OUR unique “package” to serve Him.²⁷

²² משך חכמה סוף הפרשה

²³ רבינו בחיי כ”ט כ”ח בשם הרמב”ם

²⁴ ל’ ב’ ו’

²⁵ שערי תשובה א’ א’

²⁶ ל’ י”ד

²⁷ Rav Simcha Bunim of P’shisca, as quoted in *You Revealed* by Naftali Horowitz page 76.

וילך

RIDDLES

On Pesach, we do things so children will ask questions. Sometimes, we also do that on Succos. When?

Children are brought to *hakhel*, on the first day of *Chol HaMoed Succos* following the conclusion of *shemita*, so they will ask, "What's this big gathering?" They are told, "To hear the Torah, which is our entire purpose and pride in life." This will lead to discussions of how amazing the Torah is, and the children will become very interested in learning it.²⁸

How many years are there from one *hakhel* to the next?

Usually, 7. However, when the year following *shemita* is *Yovel*, *hakhel* is performed in that *Yovel* year, leaving 8 more years (*Yovel* + 7) until the next *hakhel*.²⁹

During *hakhel*, the *melech* read the *Sefer Torah* to Bnei Yisrael who were gathered in the *Bais Hamikdash*. When this happened, many people had just heard someone read from a *Sefer Torah* to those who were gathered in the *Bais Hamikdash*. When?

On *Yom Kippur* every year, the *Kohein Gadol* read the *parshios* about *Yom Kippur* to those who were gathered in the *Bais Hamikdash*.³⁰

If someone hides, how do you know if he WANTS to be found, or if he really wants to be alone?

If he TELLS you he's going to hide, he wants you to find him. Hashem told us in advance, "When Bnei Yisrael do *avodah zara*, I will hide My face"³¹ – because even when His presence isn't obvious, He wants us to look for Him.³²

Chazal tell us to make our homes a "*beis vaad lachachamim*" – "meeting place for *chachamim*."³³ How can one "invite" *talmidei chachamim* who have already passed away?

When one owns *seforim* which they have authored, his home becomes a place where they "gather."³⁴

JUST CURIOUS

"וילך משה וידבר..." – "Moshe WENT and told Bnei Yisrael..."³⁵ Presumably, whenever Moshe spoke to Bnei Yisrael he WENT to them. Why is this fact only mentioned regarding this address?

- He physically WENT around to each *shevet* to inform them that he was about to die so that they wouldn't be scared, to encourage them to follow Yehoshua, and to give them the *berachos* of *Parshas V'zos Haberacha*.³⁶
- Bnei Yisrael were in a very happy state after making a *bris* with Hashem (in *Parshas Nitzavim*). Their *simcha* was very important, as it demonstrated that they appreciated the significance of this bond. Moshe was worried that the news of his impending death would deflate this joy, so he "went ahead" and comforted them with a sense of preemptive urgency.³⁷

²⁸ ספר החנוך תרי"ב

²⁹ עי' מנ"ח תרי"ב א'

³⁰ משנה יומא ז' א'

³¹ ל"א י"ח

³² Rav Yaakov Bender on Chumash

³³ אבות א' ו'

³⁴ רוח חיים שם ועי' לק' בענין כתיבת ס"ת

³⁵ ל"א א'

³⁶ אב"ע

³⁷ ספורנו

Before Shaul, when there was not yet a *melech* to read the *Sefer Torah*, did we do *hakhel*?

- When there is no *melech*, it is most likely that the greatest person of the generation is supposed to read it.³⁸
- The *Rabannan* required that specifically the *melech* should read the Torah during *hakhel*, in order to magnify the *kavod* given to the Torah, and to impress upon people that since even the *melech* keeps the Torah, certainly regular people should. When there is no *melech*, the greatest person reads, such as the *Kohein Gadol* or the head of the *Sanhedrin*.³⁹

During *hakhel*, everyone listens to the same "*shiur*," given by the *melech*, regardless if the listener is an unlearned person who doesn't understand *lashon hakodesh*, or a big *talmid chacham* who already knows everything. Why is this inspirational? For some people it's too advanced, and for others it's too simple!

Regardless of one's level of understanding, everyone is supposed to listen intently with awe and joy, utilizing this experience to relive *Maamad Har Sinai* and strengthen his *emunah*.⁴⁰

***Hakhel* was done right AFTER *shemita*. Wouldn't it make more sense to do it DURING *shemita*, when farmers were off from work, more relaxed, and better able to absorb the spiritual environment?**

The farmers just spent a full year enhancing their *Avodas Hashem* and building their *bitachon*. They might now think, "OK, back to work – time to lower my standards and return to normal." *Hakhel* was a national reminder that there is one Torah, and we must all be careful with every detail, even during a regular, working year.⁴¹

When we had 2 kings, one for *Shevet Yehudah* and one for the rest of *Bnei Yisrael*, which one read the Torah during *hakhel*?

It's possible that only the king of *Yehudah* read, because the *Bais Hamikdash* was in his territory. Or, each read to his people at a separate time, possibly in separate locations.⁴²

If the *melech's* voice was weak, could he appoint a *shliach* to read the Torah during *hakhel*?

It's possible that he was able to make a *shliach*, and if so, it may have had to be a son who was fit to rule, when available. Alternatively, it's possible that they couldn't perform the *mitzvah* at all in such a case.⁴³

There were a few kings who were appointed when they were children. In such a case, could he read the Torah during *hakhel*?

It's possible that he had a *mitzvah d'rabanen* to read it, or in such a case it might be considered as if there is no *melech* at all. It is also possible that the *mitzvah* is for US to hear the Torah from the *melech*, even if the *melech* himself is not yet obligated in *mitzvos*.⁴⁴

Children were brought to *hakhel*. How was it possible to keep them all quiet during the whole *krias hatorah*, and maintain their cleanliness in the holy *Bais Hamikdash*?

It's possible that this was one of the *nissim* which occurred in the *Bais Hamikdash*, although it would be atypical for a *mitzvah* to rely on a *neis*.⁴⁵

At what time of day did they perform *hakhel*?

It was most likely after the *korbanos* of the day were brought, so that everyone, including the *Kohanim*, would be able to attend.⁴⁶

³⁸ מנ"ח תרי"ב ג'

³⁹ תפארת ישראל סוטה ז' ח'

⁴⁰ רמב"ם הל' חגיגה ג' ו'

⁴¹ טעם ודעת ל"א י'

⁴² קונטרס זכר למקדש לאדר"ת ע' 16

⁴³ קונטרס זכר למקדש לאדר"ת ע' 16

⁴⁴ קונטרס זכר למקדש לאדר"ת ע' ט'

⁴⁵ קונטרס זכר למקדש לאדר"ת ע' 20

⁴⁶ קונטרס זכר למקדש לאדר"ת ע' י"ב

A Life of Truth

Stories from our tzadikim on thriving through adversity

בעזרת השם יתברך

The boat was docked at the harbor, and scheduled to depart in an hour.¹ Boruch had come across a rare, but seemingly promising business opportunity. Unfortunately, it would mean a voyage overseas, and working in a diamond mine away from his family for a year or two, but afterwards he would be able to retire, and live off the profits. He wasn't so excited about the idea. Although there was no *parnassa* at home, he was happy. He had a family, and there was a *בית מדרש* in town. He comforted himself in the knowledge that going into *galus* would be good for *עוונות*. He needed a partner so he told his friend Moshe about the opportunity. Moshe was thrilled about the prospect of being able to support his family. They booked passage on a ship, and now, Moshe had come with the stage coach to pick up his friend Boruch, and travel off to the port. Boruch was dragging his feet. He wanted to say good-bye to his family one more time. He wanted to *chap arain a kapitol Tehilim* in the *Bais Medrash*. Although the business opportunity seemed promising, you never know. You need *סעייתא דשמיא*. However, Moshe was rushing him, and he was right, it was late and they had to head off to the sea port. They arrived just as the ship was about to depart.

They had just left the port and Moshe heard a commotion up on deck. He went to see what was happening. When he came back down to their cabin, his face was white, "There is a pirate ship! It is approaching! The captain is preparing to fight a war!" Then they heard cannon fire. The whole ship was rocking back and forth. There was a fight. Gun fire. The boat smelled of smoke. It was terrifying! Finally, it quieted down. They were wondering what was happening, but they didn't have to wait long to find out. A pirate forced his way into their cabin. Boruch laughed at the way the pirate was dressed, "*Givalt!* What's with this person? A patch over his eye. A hook by his hand. What's this, Purim?!" The pirate just yelled, and dragged them up to the deck. The passengers and crew were lined up, and the head pirate prepared to say a *drasha*. Boruch continued to joke around, "*De head priate, ehr zet nisht ois ve kain aideleh mentch.* What's with these patches on the eyes? *Epis azah* style they have here." The head pirate let out a guffaw of drunken laughter, "So, you didn't think we would attack you so close to shore, did you captain?! Well, I'm sure you had dreams that the army or coast guard would move in and save you!" he paused to give off a malicious roar of laughter, and he was interrupted by the captain yelling, "Pirate! You sinister person! Let us go free!" "If I'm a sinister person, I don't let people free," the pirate laughed, "and anyway, I'm not sinister. Why? Just because I have a patch over my eye? Listen my friends, I don't want you to take this personally or anything, all right? As far as I'm concerned, this is just a nice business deal over here. I'm going to be taking you to the coast of Northern Africa, and over there we will sell you as slaves. It will be a great business deal - for me! Why, I can make close to 200 ducats for some of you!" He roared with laughter, and gave orders for his prisoners to be tied up. Boruch turned to his friend Moshe, "Business? What does he mean, Moshe? Maybe we could *taka* make money with him." Unfortunately, Moshe was too terrified to enjoy Boruch's humor. "Something tells me," he muttered, "that this business deal means that *he's* going to make money." The prisoners were tied up, and the boat was commandeered to North Africa. Moshe was depressed, but Boruch somehow always found something to laugh about. He explained to his friend Moshe, "Jokes are sometimes the only thing that could save us. We have to be *bisimcha*. If we're *bisimcha* the *עולם של רבנו et helfin*."

When they came to shore, the prisoners were pushed off the ship and brought to the slave market. Boruch and Moshe were sold together. Boruch was *מחזק* Moshe with his *simcha* and *מנוחת הנפש*. The master charged them with taking care of his sheep. He divided his sheep between the two of them, and left them off with a stern warning. "If on any given day you come home and one of my sheep is missing, I shall throw you to the wolves. Now get to work!" Boruch and Moshe shared a few words of *חיוזיק* and went to work.

This continued until one day when Boruch had been sitting the whole day with his sheep. He had been saying *תהילים*, and he wasn't really concentrating on the sheep. By mistake, one of the sheep fell off a cliff. He hoped that the master wouldn't notice. When Moshe returned with his sheep and found out what happened, he was horrified, "He will... ! I don't know what he's going to do to you!" Boruch smiled, "What do you mean you don't know? You do know. He said what he's going to do to us. He said he's going to throw us to the wolves. What's the problem?" Moshe gaped, "This is terrible, Boruch. What's going to be?! Please!" Boruch just smiled, "Shaa. Don't get excited." The master showed up, and began counting his sheep. "Alright you! Let me count those sheep; 1 2 3..." Boruch hoped out loud that he would fall asleep counting all those sheep. The master didn't appreciate

¹ Rav Fishel Schachter/ Tales of Tzadikim shiur #212/ Dial-A-Shiur

his comment. He finished counting, and sent Moshe to his room with a stern warning not to even think of escaping. Then, turning to Boruch he said, "You! Let me count those sheep." "Let me count it for you," suggested Boruch, "I'm a professional sheep counter. I have to have thirty-six, right?" "Yes!" Snarled the master. Boruch continued. "One, two, three, four, okay, more or less ten, twenty, thirty, you got thirty-six over there. *Why do we have to waste time??* It's okay. Let's go, *gai vaïter*." The master growled, "Wait a second, I'll count them. One. Two. Three..." Suddenly, he heard snoring. It seemed like Boruch had fallen asleep. "What are you doing?! Why are you falling asleep on me?!" "Just happens when I count sheep." "I'm not in the mood of your jokes! 31 32 33..." Boruch finished off for him, "Thirty-four, and thirty-six. Okay, let me go back to my friend now." "The master scowled, "Wait a second. One of my sheep, IS MISSING!" Boruch tried to calm him down, "Wait. Let's not jump to conclusions. Now, you're supposed to have how many? You're supposed to have thirty-six, right? You have thirty-five. Are you sure that means that one is missing? Maybe it means two are missing. Maybe it means none are missing?" The master glowered, "I'm going to tell you who's going to be missing, you're going to be missing! Men, take him to the tree, and tie him up! Listen here, I'm going to come back, and I am going to shoot you!" Boruch snapped, "That's not what you said! You said you're going to throw me to the wolves." Angrily, the master replied, "I'm not going to give the wolves the pleasure. You miserable Jew what you are, it doesn't even bother you that you're missing one of my sheep!" Boruch shrugged, "That's true. It doesn't really bother me. The truth is, Yaakov Avinu was very honest even with Lavan, but Yaakov wasn't kidnapped, you know what I mean? Listen to me, I am a שׂוֹמֵר חֶנֶם. You know that? You're not paying me. A שׂוֹמֵר חֶנֶם is *patur* on אֹנוֹס, and *patur* on וְאִבִּידָה! You know what that means?" The master snarled, "No. And I don't care!" Boruch shrugged, "...didn't think you would." The master continued, "I'm going to eat supper, and I'm coming back with my shot gun, and you are finished!" "Have a hearty appetite," Boruch exclaimed, and the man was off.

While the master was eating supper, Moshe snuck out to talk to Boruch. "Boruch what's going to be?" he asked. Boruch replied, "The רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם וְעֵרֶט הָעֶלְפֶּט." Moshe couldn't understand how Boruch was so calm. Boruch told him, "Listen, a Yid has to accept the רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם's *gezaira*. אֶפְּלוֹ חֶרֶב מִנְחָתָהּ עַל צְנָאוֹ שֶׁל אָדָם, even if a sharp sword lies on a person's throat, a Yid is not supposed to give up hope. So, don't worry, I'm not giving up hope. But there is one thing, Moshe, I want to ask from you." "Sure. Sure, Boruch, what is it?" Boruch continued, "If the master shoots me, I don't want my wife to remain an עֲגוּנָה, I don't want her not to be able to get married again. There are no Yidden over here, and she will never find out what happened to me. Please Moshe, promise me that you will go to בֵּית דִּין and tell them that you saw what the master did to me. Can you do that for me? Can you please be that witness?" Moshe was overwhelmed. He had a hard time believing that he would ever go free, but Boruch inspired him, and he promised that if it happens, he would go to Bais Din and tell them what he saw. Just then, they heard someone coming. Boruch urged Moshe to quickly go away so that the master wouldn't find him there. Moshe walked further into the woods, and stayed there for a few minutes. Then, he heard the gunshot. He knew that he had to go and look, but it was very difficult for him. He walked over and saw a man lying by the tree. The man was wearing צִיצִית. Moshe started crying, "I can't look any closer. Okay. I saw enough. I have to get away from here. I'm going to run away. Sooner or later, I'm going to come back without one of my sheep, and if that's a reason to shoot someone, he'll shoot me too. I'm a שְׂלִיחַ מְצוּחָה, I have to go to Bais Din and tell them what I saw. I'm going to run into the woods." He heard the master come with soldiers looking for him. They shot at him but missed. Moshe climbed a tree, and hid there overnight.

When the sun came up, Moshe jumped off the tree and ran. He heard water in the distance, and followed the sound. He arrived at a beach and saw a boat in the distance. He waved his hands, and the boat came towards him. They lowered a small boat into the water, and came to rescue him. When the captain heard his story, he told Moshe how happy he was to help him. "There have been some vicious pirates around here. I'll tell you; I hate those pirates with a passion! I would be more than happy to help you." Moshe took out a תְּהִלָּים to thank Hashem for saving him. He just asked for a bed, and the captain was happy to provide one. Moshe slept for two days. The captain woke him up when they were about to arrive at shore near his home town. Moshe thanked him for saving his life, and above all thanked Hashem for the סֵד of his escape.

Moshe wasn't really dressed for going to בֵּית דִּין, his clothes were ripped, and his hair was overgrown, but he wasn't going to do anything before he went to בֵּית דִּין. When he arrived, there was a big commotion. A big צַדִּיק, Reb Yaakov Shimshon of Shpetivka, a *talmid* of the Baal Shem Tov, had come to visit their Rav. Considering the situation Moshe had been through, the בֵּית דִּין allowed him in right away, and Moshe told them his story. "Hello Rabbosai, chushuva rabanim, and *tzadikim*. I am sorry for coming in to you looking this way. I have been through a harrowing experience. We were attacked by pirates and sold as slaves. I came to tell you that my friend Boruch, who lives in the nearby town of Homile... that I - I saw him shot. He told me that even a single witness is enough for his wife to be able to remarry. I want you to know that I am that single witness. Please record my testimony so I could return now and go home." The בֵּית דִּין listened, and the Rav addressed Moshe. "Wait, we cannot

rush these things. Why don't you rest up for a couple of moments? We'll give you something to eat and drink, and then you'll tell us exactly what you saw." "Please Rav," Moshe responded, "I have no time. My friend Boruch... he and I both worked for someone who had a lot of sheep. He came back one day and he was missing one of his sheep, and for that the master came out and he shot him." The Rav asked Moshe, "And you saw this?" "I saw him shoot him... Well, I heard the gunshot. I went out, and I saw my friend Boruch laying there."

The Rav turned to their distinguished guest, "Shpitivka Rebbe, what do you say?" The Rebbe questioned Moshe, "Can you tell us exactly what you saw?" "Please, please, *chushuva Rabanim*, I don't mean to be disrespectful, but it's really very hard for me to talk about it. I went out and I saw the, the body lying there and... he was even wearing *tzitzis*." The Rebbe asked, "Did you see his face?" Moshe responded, "I mean, I saw him lying there." The Rebbe asked again, "Did you – see - his face?" Moshe was getting frustrated, "Listen, he was tied to a tree. We were the only two Yidden on the entire island. The owner said he's going to come out and shoot him. A couple of minutes later I heard a shot gun blast. I went out and I saw someone laying there wearing *tzitzis*. What more do you want?!" The Rebbe responded, "I'm sorry, the *halacha* is that if you did not see his face, we cannot accept your testimony. His wife will not be able to remarry." Moshe became hysterical, "How can you do this! This was my last promise to Baruch. Don't do this to me!" The Rebbe responded, "I am not doing it to you." "Have *rachmunus*!" Moshe cried. The Rebbe responded, "No one has more *rachmunus* than the Torah does. If this is the *halacha*, there is absolutely nothing I can do to change it. You have only given circumstantial evidence, which is not enough."

For the next two years, not a day went by when Moshe didn't think about Boruch. He was so upset that Boruch's wife couldn't remarry, and he couldn't accept the Rebbe's פסק that without seeing his face, Moshe's testimony couldn't be accepted. Thinking about it made him so angry! One day, Moshe's son told him that he had a visitor. Moshe was in a terrible mood, and he didn't want to see anyone. However, his family let the visitor in anyway. It was Boruch! Boruch walked in and exclaimed, "You don't even want to talk to *me*?" Moshe couldn't believe it! Boruch calmed him down, and told him what had happened. "Remember how we heard someone coming, so I sent you away. We thought it was the owner. It wasn't. It was the pirate!" Boruch chuckled remembering the story. "He had come to collect some of the money that was still owed to him. He laughed at me when he saw that I was going to be shot. He said, '*Hah hah hah! I like the idea that you're going to be shot. This means your boss will need more slaves, so I can kidnap more people. Hah hah hah! Tell me, why is he shooting you?*'" The נשל עולם put in my head *azah ah maaseh*: "Mr. Pirate, you know why he's shooting me? Because he wants me to marry his daughter. He has a wonderful daughter; I can't marry her because I'm a Yid. You know, Mr. Pirate, I have a *shtickle* idea." The pirate was delighted to hear. I told him, "Maybe we change places. It's night, he can't see clearly. You and I look pretty much alike. We'll switch clothing. He comes back, you tell him you'll marry his daughter. He'll take you to the wedding, and you'll marry his daughter." It was *taka* a great idea. The owner came out and finished off that pirate. So, you see my good friend, we have to have a *shtickel emunas chachamim*."

Yiras Shamayim
Rav Saadyah Grama
732-301-4043 opt 2-1-1-81

It is now Chodesh Elul, a time that is specifically geared towards working on our *yiras shamayim*. Let us take this opportunity and learn together just what *yiras shamayim* is.

Just to Fear Him

Firstly, let's discuss the importance of *yiras shamayim*. The *pasuk* tells us: "*V'atah, Yisrael, ma Hashem Elokecha shoel meimach?*" And the answer to that simple question is, "*Ki im l'yirah*," just to fear Him! Rav Elya Lopian points out, by the *inyan* of the *meyaldos*, that the focus of the *pasuk's* praise for the *meyaldos* is their *yiras shamayim*. The *pasuk* mentions repeatedly the high levels of *yiras shamayim* that were possessed by Miriam and Yocheved. If someone were to save, with real *mesirus nefesh*, thousands and thousands of Yiddishe lives, and people would be busy praising him, and one individual would say, "But what of his *yiras shamayim*?" people would look at him strangely. What difference right now does his *yiras shamayim* make? Granted, he may not be the greatest *yarei shamayim* – but look at his *ahavas habriyos*! He saved countless lives! But like Rav Elya Lopian teaches us, that is not the proper perspective. What the Torah is showing us here is that *yiras shamayim* overrides all else. It is the be-all and the end-all, and that is why it is the focus of the Torah's praise of the *meyaldos*.

Connection to the Giver - A Pre-requisite to Torah

The Mashgiach, Rav Nosson Wachtfogel, often quoted the Beis Yosef who said that the reason for both *churban bayis rishon* and *bayis sheini* was because of a lack of *yiras shamayim*. Yes, there was a lot of Torah in those times, but Torah is unique in the sense that it is always connected to the *Nosein haTorah* – Hashem himself. If one has Torah without the connection to its Giver, he doesn't have the Torah, and that can *chas v'shalom* lead to the *gimmel aveiros chamuros*, or *sinas chinam*. Those generations weren't lacking Torah – they didn't learn *yiras shamayim*, and without that, one doesn't have Torah.

The *pasuk* in Koheles tells us, "*Velokim asah k'dei sheyiru milfanav*." The *meforshim* explain this *pasuk* to mean – *ha'elokim asah es haolam k'dei sh'bnei adam yaavdu oso b'yirah* – Hashem created the entire world so that people should serve Him with fear. This is the purpose of Creation! And it is the main idea behind our relationship with Hakadosh Baruch Hu.

Both S'char and Onesh

And yet we live in a *dor* where people do not like to talk about *yiras Hashem*. People are unwilling to discuss the concept of *schar v'onesh*. Someone sent me an article recently from a frum paper titled 'Yiddishkeit By Freak-Out', in which the author laments this 'problem', where we are scaring the next generation into serving Hashem.

Let's take a look at what the Rambam has to say on this idea. The Rambam says that this is specifically the way to teach children! The *aleph beis* of *Yiddishkeit* is *yiras ha'onesh*. In fact, in his Sefer Hamitzvos, in *mitzvas aseí daled*, the Rambam writes clearly that it is a mitzvah to fear Hashem, and to be afraid of Hashem's punishment at all times! This is the most important thing to teach children – that there is *schar v'onesh*!

If one talks more about *onesh* than he does about *s'char*, he is a *halbe apikores* -because Hashem is *gomel tirov l'shomrei mitzvosav umaanish lovrei mitzvosav* – He does both! We have to recognize both, and we have to talk about both – the *s'char*, and also the *onesh*.

continued next week...

Hilchos Shabbos Initiative

Is it permissible to brush or comb a wig?

Wigs made of human hair should be tested before *Shabbos* to determine if brushing or combing them will pull out hair.¹ Wigs made of synthetic fibers are stronger and are usually not subject to this prohibition, since it is not likely that hair will be pulled out.

Is it permissible to pour water onto a wig in order to remove dirt?

It is permitted to pour water onto a wig, since water does not get absorbed in the hair. However, care must be taken not to wet the fabric beneath the hair.

Is it permissible to apply perfume to a wig?

Perfume may not be applied to a wig.

Is it permissible to remove nits or lice from hair?

One may not comb nits from hair using a nit comb due to the prohibition of shearing (*Gozez*). It is permissible, however, to remove nits by hand, though one must be careful not to remove any hair in the process.² Spray that will kill lice should not be applied to lice unless one is in pain.

Is it permissible to curl hair or wigs?

It is not permissible to curl hair or wigs on *Shabbos*. However, using curlers to merely maintain previously made curls is permitted. Curlers whose primary use is for curling hair and not for maintaining existing curls are *Muktze* (*Kli Shemilachto l'Issur*) and may only be moved for their use or their place.

¹ As the hair is neither growing nor attached to the body, pulling out hair from a wig is not shearing (*Gozez*), but rather tearing (*Koreya*).

² This may be accomplished if done gently so that hair is not pulled from its roots.

The Chofetz Chaim writes in the name of R' Yonasan Eibishitz that if one does not learn Hilchos Shabbos very well, it is impossible not to be עובר on a forbidden act on Shabbos.

To receive weekly Hilchos Shabbos sheets by email, subscribe at: Shabboshalachos@gmail.com

This sheet contains Divrei Torah and should be dealt with accordingly.

לזכות רפואה שלימה חי' מלכה בת בת-שבע

וקראת לשבת עונג....
אז תתענג
...והאכלתיך נחלת יעקב אביך

QUESTIONS AND ANSWERS IN
HILCHOS SHABBOS FOR THE ENTIRE FAMILY
בית מדרש נחלת יעקב - נערך ע"י המו"ץ דקהלתינו

WEEK 50

ע' ש"ע רנ"ב-ד', תקט"ו-ד'

The questions **with their answers** will be printed next week, along with another set of three questions.

Somehow it seems that my orders always get delivered on שבת and יום טוב. With a lot of "three day" יום טוב coming up, I wanted to know if we can use the deliveries if they come then.

QUESTION 1

Can deliveries that come on שבת be used?

QUESTION 2

Can I use the delivery if it comes on יום טוב?

QUESTION 3

Is סוכות any different than the First Day, and is ראש השנה any different than יום טוב שני?

ANSWERS TO LAST WEEKS QUESTIONS

QUESTION 1

Can she mop the floor?

Answer: The basic rule of thumb is that a גוי can't do anything for a Jew if the Jew can't do it for himself. Therefore, mopping would seem to be a problem, as it entails the מלאכה of סחיטה. However, if the גוי has two practical ways to accomplish the task, one way with a מלאכה and one way without, the decision how to do the מלאכה is up to the גוי and is not the responsibility of the Jew. Therefore, if the גוי is willing to clean the floor without a מלאכה, such as spraying the floor with a cleaner and then wiping/scrubbing with a rag or a paper towel, one can ask her to do that. If she decides to use a mop instead, this is for her own convenience, and is not considered הנאה from a מלאכה. As mentioned, this only works if she would be willing to clean without a mop (using a Swiffer or the like). There are some who don't allow any מלאכה at all in a Jew's house at all because of מראית עין, and they would need to insist that she doesn't use a mop. The מנהג is to be מקיל on this last point.

continued....

וקראת לשבת עונג....

אז תתענג

...והאכלתיך נחלת יעקב אביך

QUESTIONS AND ANSWERS IN
HILCHOS SHABBOS FOR THE ENTIRE FAMILY

בית מדרש נחלת יעקב - נערך ע"י המו"ץ דקהלתינו

continued....

QUESTION 2

Can she wash the dishes?

Answer: Turning hot water on during שבת is one of the few things a גוי could do while a Jew can't. Opening the hot water lets cold water into the boiler, instantaneously cooking it. This may be done by a גוי, since the cooking isn't his intention, and a פסיק רישא is permitted by a גוי. The main problem of washing dishes is that one is preparing for a different day (assuming they are not being cleaned for another סעודה that day). This would be the הכנה איסור, which may not be done by a גוי according to the משנה ברורה (שי"ט-ס"ב). If the dishes are creating a bad smell or there is no room to store them, then one can ask a גוי to clean it, as the cleaning is for now. Alternatively, the משנה ברורה (שכ"ג-כ"ו) writes that if one were to take at least one of each type of dish that is being cleaned and use it that day, it would be allowed. This is because if someone needs a specific type of dish, they may clean even ten of them, as all of them are fit to be used for his need. Therefore, the גוי may wash the dishes if one makes sure to use from each type of dish that was washed.

QUESTION 3

Can she clean the bathroom?

Answer: Mopping a bathroom is the same as any other area, see answer 1. Many times, a cleaning lady will be agreeable to use a paper towel with spray to clean a bathroom that is a small area, and one can ask her to clean it like that, even though she may ultimately decide to use a mop. Cleaning a toilet with a toilet brush may be done by a גוי. Although some may consider it a סחיטה מדרבנן, one can rely on the lenient view that permits it and ask a גוי, especially if the bathroom really needs a cleaning.

TORAS REB KALMAN

סיפורי צדיקים

*Captivating stories full of Yiras Shamayim taken from Shmuessin that
Reb Kalman Krohn z'tl gave in Adelphia Yeshiva*

The Berditchiver Rebbe and the Shochet Part I

The Berditchiver Rebbe was amongst the generals who led klal Yisroel in his generation. A famed rebbe, he was a giant in Torah, in Halacha, in agaddah, and renowned far and wide for his tremendous ahavas Yisroel. He was also a master of the hidden Torah, and his tefillos carried great weight in shomayim.

The Berditchiver Rebbe would rarely break his concentration in learning. As a leader of his people, he bore responsibility for them on his shoulders and often needed to spend great periods of time on their behalf. Still, even while he spoke to downtrodden Jews and concerned himself with their needs, his heart and mind were always tied to holiness.

In fact, after one conversation with an elderly woman to which the rebbe devoted a tremendous amount of time, close disciples questioned how he

was able to spend so much time speaking to her. The rebbe asked them to repeat the words he had spoken to the woman and then showed them that the roshei teivos, first letters, of each sentence he had spoken spelled out the name of a different angel in heaven. Even in the midst of comforting the woman, the Berditchiver Rebbe had been able to simultaneously keep his mind on the lofty happenings above.

One afternoon, the rebbe was in the midst of learning, his mind engrossed in the sugya before him, when a thought entered his mind. He stood up and motioned to his gabbai, who hurried over. "Please prepare the horse and wagon," the rebbe said. "We need to travel immediately."

The gabbai, though surprised by the sudden plans, was unquestioning in his faith of his rebbe's decisions. "At once," he responded, hurrying out to pack a small bag for the rebbe's journey.

A few short minutes later, the two of them were seated on the wagon. The driver whipped the horses, which broke out into a trot, then a gallop. The journey was smooth and uneventful, and after a few hours on the road, they arrived at their destination.

At the rebbe's behest, the driver stopped the wagon outside the city's hotel and the gabbai stepped down. "Please rent a room for us," the rebbe instructed him. "Afterward, please let the people of the city know that I am here."

"Www..what does the rebbe mean?" the gabbai stammered in astonishment. The Berditchiver Rebbe was a humble, unassuming man who liked to hide his greatness. Whenever they traveled, he usually kept his identity a secret so as not to attract unnecessary honor.

"Go to the rov of the city, and let him know that the Berditchiver Rebbe is here," the rebbe said calmly. "Spread the word that the Berditchiver Rebbe is in town."

Still bewildered, the gabbai went to fulfill the rebbe's bidding. He entered the hotel and approached the front desk. "I would like to rent a room," he said, pulling out some bills. "The Berditchiver Rebbe is here, and he wants to stay at this hotel. Do you have a room befitting the rebbe?"

From behind the desk, the manager's head jerked up, his long payos swinging back and forth. "The Berditchiver Rebbe is here, in this city?! Wow, what an honor! Here, let me show you the best room I have."

"Did you say the Berditchiver Rebbe is here?" A man with a straggly brown beard called excitedly from across the lobby, where he was dragging a leather suitcase toward the entrance of the hotel.

"Yes, he's right outside," the gabbai confirmed, following the man outside to the waiting wagon. When he returned a few minutes later with the rebbe, ushering him into his newly rented accommodations, a large crowd of admirers had already formed, eager to glimpse the holy face of the rebbe and get his blessing.

The gabbai left the rebbe in the hotel room, learning from a sefer at a small table, and went to make more noise about the rebbe's presence in the city. He raced through the streets, informing rabbanim and ordinary Jews, spreading the word to every person he met. A thick swarm of petitioners descended upon the hotel as people jostled for the opportunity to speak to the famed tzaddik.

When the gabbai returned from his mission, the hotel manager was waiting for him, clearly regretting his earlier enthusiasm to host the rebbe. "This cannot continue," he said firmly, gesturing at the crowds of people crammed into the hallways. "This is a hotel, not an auditorium. It wasn't built to accommodate such crowding. This place is liable to be destroyed in just a few minutes. Just a little pushing, and my walls will come crumbling down!"

The gabbai pursed his lips, surveying the crowd thoughtfully. "I'll send everyone out," he suggested. "We'll have them make a line outside the hotel building, and one person at a time will be allowed in for a short audience with the rebbe."

"Fine!" the hotel manager agreed.

Together, they managed to coax the crowd back out through the entrance and into an orderly line that snaked for miles down the road. The chassid with the brown straggly beard who had had the good fortune of bumping into the gabbai in the hotel lobby was standing, still holding his luggage, in the coveted place directly in front of the hotel's wooden doors. He would be the first man to receive an audience with the rebbe. Those further down the line looked ahead despairingly, wondering how many days they would have to wait before being given an opportunity to meet with the rebbe.

When the crowd was finally organized, the gabbai rubbed the back of his hand over his sweaty forehead and rushed back to the room where he had left the rebbe.

The Berditchiver Rebbe looked up from his sefer. "Tell me, are the people here?"

"The entire city is here, or so it seems!" the gabbai exclaimed. "There must be close to a thousand men outside, all waiting to talk to the rebbe. Should I call in the first one?"

"I'm a rov, aren't I?" the rebbe asked instead of responding.

"Y..yes," the gabbai said hesitantly, unsure what the rebbe was getting at.

"Well, doesn't the halachah say that when a rov comes to a city, the shochet of the city should bring him all his slaughtering knives for inspection?" the rebbe asked rhetorically. "I want you to go outside and find the shochet."

The gabbai left the room and walked outside toward the expectant crowd. The man with the straggly beard looked at him eagerly, one foot resting protectively on his suitcase. "Can I go in?" "Not yet," the gabbai told him sympathetically. He stood up on a carton and motioned for quiet.

"Is the shochet of the city here?" he bellowed.

The people looked in front and behind them as the question rippled down the line. No, it did not appear that the shochet was present. There were rabbonim, there were askonim, there were carpenters and cobblers, bakers and blacksmiths, but no shochet.

"He's not waiting on line," the gabbai reported back to the rebbe.

"In that case, please go summon him from his house," the rebbe directed.

The gabbai appeared again at the entrance of the hotel, but the man with the straggly beard's shoulders slumped in disappointment as the rebbe's devoted assistant walked right passed him, inquiring after the shochet's address and hurrying off.

The shochet, Nosson, was a tall, powerfully built man. His muscular arms were capable of restraining aggressive animal as he tied their legs and readied them for slaughter. He was accustomed to dealing with large, heavy beasts and was stronger and tougher than they were. His huge frame filling the doorway, he looked down at the gabbai standing before him expectantly.

"The Berditchiver Rebbe is here," the gabbai said, trying not to cower in fear. "He wants you to bring him your slaughtering knives so that he can make sure they are kosher."

Nosson's forehead creased. "I've been the ritual slaughterer here for many years. The local rabbonim constantly inspect my knives, and they are always okay. You can tell the rov that

everything is in order with my slaughtering knives. There's no need for further inspections."

The gabbai forced himself to meet the slaughter's tough gaze. "Yes, but halachah dictates that if a rov comes to a city, as a show of derech eretz, the shochet is required to bring him his knives for inspection."

"Don't you tell me what Halacha says or does not say," Nosson growled, looming menacingly over the gabbai. "And you can go back to your rov and tell him the same thing. No rov is going to come in here and tell me what to do!"

When the gabbai returned to the hotel, he couldn't bring himself to repeat the shochet's brazen words. "He didn't want to come," he said quietly, without elaborating more.

The Berditchiver Rebbe didn't need to hear anymore. He was not surprised by the shochet's refusal to bring his slaughtering knives; in fact, he had been anticipating it.

Watching the rebbe's face, his seasoned gabbai suddenly grasped what was occurring. The rebbe had come to this city specifically to deal with the shechitah in town, which he knew to be problematic. Anticipating resistance from the shochet, he had forgone his usual practice of keeping his identity hidden and notified the entire city of his presence so that he could make them all aware of the problematic shechitah.

The rebbe rose from his seat and gestured to his gabbai to accompany him outside. A hush fell over the long, long line as the saintly rebbe made his appearance in front of the hotel. While he had a reputation of being warm and kindhearted, the people watched fearfully as the rebbe's face took on a stern appearance.

Turning to the gabbai, he announced in a thundering voice, "Go to the shochet, Nosson, and let him know that I insist he bring me his

chalafim. I am the Berditchiver Rebbe. He must bring me his slaughtering knives!”

Those standing close enough to hear the announcement began whispering to each other as the gabbai walked off in the direction of the shochet’s home. Word of the rebbe’s instruction snaked down the line. A small crowd of curious Jews left their places in line to follow the gabbai and witness his exchange with Nosson.

The gabbai found the slaughterer standing at the door, muscles bulging, arms crossed defiantly over his chest. “What now?” he demanded.

The gabbai ignored the unfriendly tone, taking strength in his rebbe’s directive. “The Berditchiver Rebbe insists that you go to him, immediately, with your –.”

“My shechitah is fine,” Nosson cut him off. “The local rabbonim okayed it, and that is good enough for me and good enough for the city. We don’t need a rov coming from outside and interfering! I won’t allow the Berditchiver Rebbe to tell me what to do.”

The cluster of people behind the gabbai exchanged incredulous glances, astonished at the shochet’s mockery of such a respected tzaddik. An uncomfortable pit settled in their stomachs as they contemplated the fact that the kashrus of their meat and poultry was largely in the hands of a man who had so brazenly degraded a great Torah giant.

When the gabbai returned to the hotel without the shochet, the rebbe asked him to call the owner of the hotel. The man came hurrying over, his hands shaking nervously.

“Are you the owner of this hotel?” the rebbe boomed, his voice echoing over the hushed crowd.

“I am,” the owner confirmed in a chattering voice.

“And the meat that you serve in your hotel; is it under the shechitah of Nosson, the local shochet?” the rebbe continued, not lowering his voice.

The owner nodded. “Yes, I use meat from Nosson. His shechitah is under the supervision of the local rabbonim, who have deemed it kosher.”

“I refuse to eat from this shechitah,” the rov announced. “I won’t be eating meat during my stay in this town.” He re-entered the building and returned to his room.

“The rebbe won’t be able to see anyone tonight,” the gabbai informed the disappointed crowd. The man with the straggly beard heaved a great sigh before loading his luggage onto a nearby wagon and driving off. The crowd dispersed slowly.

Soon, a new crowd formed, this time outside of Nosson’s home.

“I reserved a full cow that is scheduled to be slaughtered tomorrow, for my daughter’s wedding?” A hefty man in the front half-told, half-asked the shochet. “I wanted to cancel the order. I won’t be needing it anymore.”

“What do you mean?” Nosson asked in surprise.

“Did the wedding get called off?”

“No, no, nothing like that, baruch hashem,” the man said, chuckling uncomfortably. “It’s just that the holy Berditchiver Rebbe doesn’t want to eat your shechitah, and I don’t want to serve it at the wedding.”

“That rebbe said my shechitah is treif?!” the shochet demanded.

“No, no!” the man cried, taking a step back. “He just said he won’t eat from it, and as such, I don’t want to eat from it either.”

Nosson raised his hands in surrender. “Fine, your order is canceled. Serve bread to your guests and see if I care!”

“Please cancel my order, too,” the man behind him called out.

“And mine!” someone else added.

“And mine! The chicken and the beef!”

The cancelations were coming thick and fast as rumors began flying throughout the city.

When Nosson came to shul for Mincha, his mood was sour. “What is going on over here?” he yelled at his neighbors. “One little rebbe, and everyone’s running the other way?!”

The other congregants just averted their eyes uncomfortably.

In the morning, the rabbonim of the city met up to go speak to the Berditchiver Rebbe together. The rebbe greeted them warmly and invited them inside. They discussed a variety of topics before someone, finally, broached the subject that was on the forefront of everyone’s mind.

“We want to know what to do about Nosson’s shechitah,” a senior rov began. “Does the rebbe feel that we should no longer certify that his meat is kosher?”

The rebbe shrugged. “I’m not the rov here, and so I don’t want to pasken. Personally, however, I don’t plan on eating from his shechitah.”

When they left the Berditchiver Rebbe, the rabbonim were undecided. They had understood from the rebbe’s words that it would be best if they stopped certifying the shechitah, yet how could they tear away a man’s livelihood? Most puzzling was the fact that it was coming from the Berditchiver Rebbe, famed for his deep love of mankind.

As they walked, a man came over to them, gesticulating excitedly with his arms. “We discovered that the shochet isn’t the straight man we had always assumed him to be,” he blurted, quickly recounting what he had seen to the rabbonim.

Others came rushing over to report similar stories portraying Nosson as a man with a tainted soul. “We need a different shochet,” they insisted. “We refuse to eat this man’s shechitah, and until the rabbonim remove their certification and pass it on to someone else, we won’t have anything to eat.”

The stories spread, some true, some less so, and the pressure from the people grew. Eventually, the rabbonim of the city agreed to remove their kashrus certification from Nosson’s slaughterhouse, effectively shuttering his establishment. By that time, the Berditchiver Rebbe had already returned home.

Shut down by the rabbonim and shunned by his neighbors, Nosson became a loner. He was too ashamed to appear in public and began davening in a tiny shteibel at the outskirts of the city. Despite the fact that he was a strong, powerfully built man, he had no children, no built-in supporters to assist him in reaping revenge from the townspeople who had humiliated him so.

His wife, whose standing in the community had plummeted along with her husband’s, fell into a deep depression. Her condition deteriorated further and further, until one evening, about a month after the rabbonim had decertified her husband’s shechitah, she returned her tortured soul to her maker.

Nosson’s loneliness intensified tremendously after his wife’s passing. He had no job, no family, no standing in the community, and definitely no friends. Still, he had been a shochet for many years and had a tidy fortune to live off of.

To add to his misfortune, he was soon swarmed by people demanding refunds on orders he had

never filled, either because they had been canceled in the wake of the Berditchiver Rebbe's refusal to eat his shechitah, or because his business had been shuttered before he could fill them. These refunds, plus the cost of his daily living, was eating away at his savings.

With his reputation in shambles, Nosson knew he would never be able to find another job. His only option was to invest his savings so that it would continue generating income for as long as he needed it. He researched some investments, put most of his money into a promising deal, and then promptly lost his entire fortune when the investment soured. His home was sold to pay off the rest of his debts.

A year earlier, he had been a respected man with a prominent position within the community. Now, Nosson was homeless, jobless, and all alone in the world. He had not a penny to his name. Swallowing his pride, he went around the city seeking loans, but he was consistently being refused. People were wary of lending money to a man whom the great Berditchiver Rebbe had not trusted.

"I understand that you don't trust that I'll return the money," Nosson said hoarsely after another bitter disappointment. He struggled to keep the desperation out of his voice. "If you don't want to lend me money, perhaps you can give me some tzedakah? I have no money for food."

The man he was speaking to remained unmoved. "I would gladly give tzedakah to a nice, simple Jew, but why would I waste my money on an evil man like yourself? In your days of power, did you ever think about the unfortunate who could not afford the inflated prices you charged? Did you have pity on the poor who married off their children in disgrace since you could not spare them some cheaper cuts of meat at prices they could pay?! Now it's your turn to feel how they felt. I'll save my tzedakah for good people like them."

Left with no alternative, Nosson was forced to leave his hometown to collect money at locales where he wasn't infamously known and passionately hated. While his anonymity protected him and allowed him to collect small amounts of money, it also hindered his efforts, since not too many people were willing to throw larger sums at a complete stranger.

And so, Nosson settled into the painful and arduous life of a pauper, living from coin to coin.

To be continued....

Have a Wonderful Shabbos!

This story is taken from tape # TG64

TORAS REB KALMAN HOTLINE

Vaadim & Shmussen given by **Reb Kalman Krohn zt"l**
are now available by phone.

USA **732.913.5616** or **718.557.7711**
E.Y. **02.313.6038**

Option 1: Vaadim given in BMG
Option 2: Shmussen given in Adelpia
Option 3: Captivating stories taken from shiurim

To receive Vaadim by email or for questions and suggestions
call/text 609.807.1783 or email torasrebkalman@gmail.com

Toras Reb Kalman
Lakewood New Jersey
609.807.1783
torasrebkalman@gmail.com

Sponsored by:
Eli & Malky Friedman
Chatz & Leahle Schwab

LEARNING FROM OUR LEADERS

בס"ד
PIRCHAI AGUDAS YISROEL OF AMERICA

A FORMER TALMID OF RAV BEINUSH FINKEL WAS VISITING ERETZ YISROEL FROM AMERICA. DURING HIS STAY THE BOCHUR WENT TO VISIT HIS REBBI A FEW DAYS BEFORE HIS TRAVEL HOME.

...IT WAS A BEAUTIFUL EXPERIENCE BEING HERE, BUT ALL GOOD THINGS COME TO AN END...

MY FLIGHT LEAVES EARLY IN THE MORNING. CAN I COME TO VISIT THE ROSH HAYESHIVA THE NIGHT BEFORE?

...I WOULD LIKE TO MEET YOU AND SAY L'CHAIM UL'SHALOM BEFORE YOU LEAVE. WHEN ARE YOU LEAVING?

THERE'S AN INYAN FOR ONE TO SAY GOODBYE SPECIFICALLY ON THE DAY ONE LEAVES.

YOU SHOULD PROBABLY COME THE SAME DAY AS THE FLIGHT, NOT THE NIGHT BEFORE. IS IT POSSIBLE FOR YOU TO PAY A SHORT VISIT IN THE MORNING?

...THE TAXI IS TAKING ME TO THE AIRPORT AT FIVE IN THE MORNING.

...OK, I'LL ASK THE CAB DRIVER TO STOP BY THE RAV'S HOUSE ON THE WAY TO THE AIRPORT.

REBBI, I KNOW THE STREETS OF YERUSHALAYIM, AND HOPEFULLY THE TAXI DRIVER DOES, TOO...

I'M AWAKE THEN.

BUT YOU DON'T LIVE HERE; HOW WILL YOU KNOW WHERE TO DIRECT THE DRIVER?

...WHAT IF YOU FORGET? WON'T YOU BE UNDER PRESSURE TO MAKE THE FLIGHT ON TIME?

REBBI, I MAY BE UNDER PRESSURE, BUT HOW CAN I FORGET?

THE MORNING OF THE FLIGHT, THE TALMID WOKE UP EXTRA EARLY AND BEGAN PREPARING HIS LUGGAGE.

WHY IS THERE A TAXI IN FRONT OF MY BUILDING? I DIDN'T EVEN CALL FOR ONE YET!

KNOCK

KNOCK!

THE TALMID WALKED OUTSIDE TO CHECK WHAT WAS GOING ON. RAV BEINUSH FINKEL WAS STANDING BY THE DOOR.

I THOUGHT YOU MIGHT JUST HAVE FORGOTTEN AFTER ALL.

IN HIS CHARACTERISTIC HUMILITY, R' BEINUSH DID NOT WANT TO INCONVENIENCE HIS TALMID BECAUSE OF HIS PERSONAL REQUEST.

R' BINYOMIN BEINISH FINKEL זצ"ל WAS BORN IN MIR, POLAND, ON יום כפור TO ילדו יודל, AND ראש ישיבה, AND מלכה, AND נקמה WITH HIS FATHER EVERY DAY. IN 1931, HE WENT TO LEARN BY THE חסידים, AND IN 1933-34 HE LEARNED UNDER R' YITZCHOK ZEV SOLOVEITCHIK, THE BRISKER ROV. AFTER HIS ARRIVAL IN ירושלים (APPROX. 1940), R' BINYOMIN BEINISH BECAME CLOSE TO THE חסידים. IN 1942, HE MARRIED אסתר, THE DAUGHTER OF R' SHMUEL GREINEMAN זצ"ל, WHO WAS THE חסידים BROTHER-IN-LAW. IN 1965, R' BINYOMIN BEINISH BECAME מיר, WHERE HE SERVED ALONG SIDE HIS BROTHER-IN-LAW חסידים ר' SHMUEL LEVITZ. IN ADDITION TO GIVING שיעורים, HE TOOK OVER FISCAL RESPONSIBILITY OF THE ישיבה. R' BINYOMIN BEINISH WAS APPOINTED TO THE גדולי התורה. IT IS WELL-KNOWN THAT HIS FATHER-IN-LAW CONSIDERED HIM ONE OF THE צדיקים. KNOWN FOR HIS HUMILITY AND MODESTY, FOR YEARS R' BINYOMIN BEINISH USED TO PRAY DAILY AT THE כותל.

For any inquiries or comments please feel free to call 347-838-0869 • Illustrated by: Yeshaya Suval

ל"ח שבט 1911-1990 5672-5750

NEFESH SHIMSHON

DIVREI TORAH ON THE WEEKLY PARSHA AND HOLIDAYS FROM
THE TEACHINGS OF RABBEINU SHIMSHON DOVID PINCUS ZT"l

THIS PUBLICATION IS DEDICATED TO THE HATZLACHAH AND ZECHUS OF נחמה ויעקב בן רחל נחמה.
MAY THEY GROW TO BE TALMIDEI CHACHAMIM AND OVDEI HASHEM.

PEARLS OF WISDOM FROM THE PARSHAH

Bigger Than Just You

אַתֶּם נִצָּבִים הַיּוֹם כְּלָכֶם לִפְנֵי ה' אֱלֹקֵיכֶם וְגו' כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל: (דברים כט, ט)

**You are standing today, all of you, before *Hashem* your G-d... every Jewish person.
(*Devarim* 28:13)**

It is a special *zechus* for a Jew to be part of the *klal*, to be part of the community of a *shul* or *yeshivah* or *kollel*. This is כל איש ישראל, "every Jewish person," standing together.

Let's focus on learning frameworks. Being part of such a framework and adjusting one's life to fit into it benefits a person greatly, even if he sometimes feels constricted and held back from personal growth. He will gain more from being part of the *tzibbur* than by doing his learning and *avodah* on his own.

One of the great pluses of being part of a such a community is the support that surrounds a person for the positive things he is doing. This support could be compared to crutches. This alone makes it worth it to be part of a *tzibbur*. True, we don't always need crutches, but when we do need them, we can't make it without.

I have been around for many years now, and time after time, I have seen *bachurim* and *youngermen* who wanted to do their *avodah* on their own, without a community framework. They indeed had some good periods of a half a year or a year.

But in the end, the world is a whirlwind and blows people off track. People go through hard times. They experience crises.

If it is a *yeshivah bachur*, he comes to the age of *shidduchim*, and if it is a *youngerman*, he is faced by some difficulty in life, such as a sick family member or financial difficulties. There are many other kinds of crises as well.

If a person learns in a *Kollel*, despite all the difficulties he is going through, he knows that he still needs to get to *kollel*, and the community holds him

up and pulls him along. His head may bespinning, but he survives, and in the end, he pulls through the crisis and continues moving forward. He continues growing.

But when as a crisis hits a loner, he gets knocked over and can't get back on his feet because there is no one there to help him up.

The world is like a wild whirlwind. A person finds himself in all sorts of unexpected situations. When he has a community around him, when he has a *chavrusa*, a *shiur*, a *kollel*, *sedarim*, notes and *chiddushim* he is writing down, then even when his head is not working right, the train keeps on chugging and he is carried along with it.

But if he gets off the train and starts to run on his own, he might surpass the train for a while, but after a few miles he is liable to fall into a pit or get stuck in a ditch and there will be no one there to pull him out. When that happens, he will just stay there.

Shlomo Hamelech taught us:

אם רוח המושל תעלה עליך מקומך אל
תנח – If the spirit of the ruler [i.e., the
Yetzer Hara] comes upon you, do not leave
your place.¹

My rabbi and teacher R. Leib Malin *zt"l* would always say: “Be a *yachid* within the *tzibbur*,” be an individual within the community.

This is a profound *eitzah* and I want to explain what he meant and then offer some ways to do it, practically speaking.

The point is that you should not give up on your individuality and your unique *avodas Hashem*. You

should rather integrate it with the *tzibbur*. The *yachid* and the *tzibbur* are not in opposition but rather complement one another.

A person who wishes to grow spiritually should do it within the framework of the *tzibbur*. Between the regular learning sessions of the *yeshivah*, review what you learned. At night, dedicate a half hour to learn *Halachah* or go over *dapim* of *Gemara*.

But the main thing is, “Do not leave your place.” Don't break the framework that was set up for you, because this framework is critical for your success. You don't know what will be tomorrow.

True, a person whose whole life is only what his learning framework dictates cannot grow spiritually, because the framework was set for the needs of the *tzibbur*, and the *tzibbur* is composed of people on various levels. Someone who aspires to be special must do *avodah* on his own, as well.

To be an individual within the community means that if others arrive every morning to learning at 9:10 AM, ten minutes after the time, you should come on time and take advantage of those ten minutes. In this way you will be special. And don't speak about anything during the learning *seder* except for the learning.

There are all kinds of points like these where a person can be special while at the same time being part of the *tzibbur*.

We need to stick with the framework, and work within it, to find greatness. On Friday afternoon, on *Shabbos* night and *Shabbos* afternoon, and other times such as these, take full advantage to learn and ascend spiritually on your own.

This is what makes a person grow and become a *gadol*. ●

¹ *Kohes* 10:4.

A Big Choice

וּבַחֲרַתְּ בַחַיִּים. (דברים ל, יט)

You shall choose life. (*Devarim* 30:19)

People think that free choice, *bechirah*, is a matter of choosing between yes and no. For instance, should I learn Torah right now, or should I go do something empty and unimportant? This is indeed part of the concept of free choice. But there is a lot more depth to it than that. In the *Seforim Hakedoshim*, free choice is called *daas* or *hachra'ah*.

There is a choice to be made that is much deeper than just deciding between yes and no, and that deeper point is the true *bechirah*.

In the blessing over the *Haftarah* we recite אֲשֶׁר בָּחַר בְּנְבִיאִים טוֹבִים – “He chose good prophets....” The word “chose” is employed. What does it mean that *Hashem* “chose” good prophets?

Of course it doesn't mean that *Hashem* was in doubt whether to place His *Shechinah* upon good prophets or bad prophets, and in the end, He chose the good ones. Similarly, it says in our *Yom Tov* prayers: אַתָּה בָּחַרְתָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים – “You chose us from among all the nations.” This doesn't mean that *Hashem* was deliberating whether to choose the Jews or the Chinese, and in the end, He decided to take the Jews. Rather, *Hashem* chose good prophets, and He chose Yisrael, absolutely and resolutely. It's a different kind of choice.

In the same way, a human being has the power of free choice. He can choose absolutely what he is and what he wants in life. We will explain.

Nowadays, if a child exhibits violent behavior, the mother hurries to take him for psychological evaluation and perhaps treatment. She wants the psychologist to diagnose why her child behaves that way. What do modern psychologists often say? “The child is not to blame. When he was young, he was treated in a manner that caused him to develop a violent personality. The emotional damage that was done to him in his earlier childhood is exhibiting

itself in his present behavior.”

Then the mother says, “So I am to blame?” The psychologist replies, “No, you are not to blame, either. It's your parents....”

According to this approach, no one is ever to blame, because a person's behavior is just a link in a chain of reactions, and every reaction has a cause, and every cause has another cause that preceded it, and the buck stops nowhere. Accordingly, a person is not responsible for his actions and cannot be blamed for them. Human beings are like computers whose output is determined by the data that was fed in.

This is the prevalent approach today. It is part of the outlook that human beings are animals with greater intelligence.

What does the Torah say?

There is such a thing as a chain reaction in human behavior, but there is a starting point of absolute free choice that has no prior cause. This starting point is a totally fresh beginning that is not determined by prior conditions.

Hakadosh Baruch Hu gives us the ability to choose, and we choose between good and evil. We cannot conceptualize this or understand it, because this starting point of absolute choice is a Divine point. A person makes this choice without a prior cause. It is a kind of *yesh me'ayin*. It is not a chain reaction but rather the point where we make a true choice.

And we have two options to choose between: We can choose *Hashem*, or we can choose the alternative, which is *avodah zarah*. We know what it means to choose *Hashem*. But what does it mean to choose *avodah zarah*? How is idolatry even relevant in our day and age?

Let's ask a simple person what life is all about. What does he want in life? He is likely to say that he wants a comfortable life, pain-free, no suffering or unpleasant

financial pressures. He wants satisfaction from the children. He wants to live a good and peaceful life.

What's wrong with that? Is he asking for anything *asur*?

However, *Chazal* say:

לא יהיה בך אל זר ולא תשתחוה לאל נֶכֶר
– “There shall not be in you a strange god,
and you shall not prostrate yourself to a
foreign god.”¹ What is the “strange god”
that is inside a person? It is the *Yetzer Hara*.²

In other words, if a person's life is all about seeking pleasures, even if they are kosher pleasures, this is

avodah zarah. He is worshipping a “strange god.” This is because the person's “I” is his *Yetzer*. If he is seeking pleasure in life, he is actually worshipping himself.

The proper choice to make is attachment to *Hashem. Deveikus*. And the point that is responsible for making this choice is up in the head, in the brain, which is the place that *tefillin* rest on. The *tefillin* are placed high up on a person's head, where his brain is. This hints that a person's essence is attachment to *Hakadosh Baruch Hu*. [Because the essence of a human being is his fundamental power of choice, and this choice takes place in the brain. The *tefillin*, which rest above the brain, represent connection to *Hakadosh Baruch Hu*.]

This is a person's essence: to connect this fundamental point, his fundamental life-choice, to *Hashem*. ●

1 *Tehillim* 81:10.

2 *Shabbos* 105b.

PARASHA TOPIC

Thirst

לִמְעַן סְפוֹת הָרֹאֶה אֶת הַצִּמָּאָה. לֹא יֵאבֶה ה' סֶלַח לוֹ. (דְּבָרִים כֹּט, יח-יט)

In order to connect the sated to the thirsty. Hashem will not wish to forgive him.
(Devarim 29:18-19)

Jews are Thirsty

This *pasuk* speaks of those who are thirsty, and of their opposite, those who are sated. *Chazal* learn an important principle from this:

Said Rav Yehudah, said Rav: Regarding someone who returns a lost object to a non-Jew, the Torah says, “In order to connect the sated to the thirsty. *Hashem* will not wish to forgive him.”¹

1 *Sanhedrin* 76b.

Rashi explains that non-Jews are called “sated.” They feel they have had enough already and they are not thirsty for their Creator. Jews are called “thirsty” because they thirst and desire to fear their Creator and keep His *mitzvos*. When a person returns a lost object to a non-Jew, he is in effect “connecting” and equating non-Jews to Jews.

And what exactly is the problem with returning a lost object to a non-Jew?

When a person returns a lost object to non-Jews, although there is no *mitzvah* to do so, he is treating them the same as he treats Jews, to whom there is

indeed a *mitzvah* to return a lost object. This shows that in his eyes, returning an object is not a *mitzvah* of his Creator.

So explains Rashi.

Here we see the difference between a non-Jew and a Jew. A Jew is “thirsty” and a non-Jew is sated. The non-Jew might not always be sated, but for him, there is such a state. If he has a house and home, if he has everything he needs, that’s it. He is relaxed and at peace with life.

A Jew is always “thirsty.” He is always looking for “water.” He is never truly relaxed and at peace with life.

It’s that way also in *gashmiyus*. A friend of mine told me that he stayed in a hotel in Europe. The owner, a non-Jew with a chain of hotels around the world, said to him as follows: every person in the world, if you give him good service, he will be satisfied. But not a Jew. No matter how hard you try, he is never satisfied. He always has complaints. Whatever you give him, he will always want something else, something better.

My friend replied to the hotel owner that this is because a Jew is always searching for something greater.

I would offer a different explanation. A Jew does not just search for *ruchniyus*. He also despises all *gashmiyus*. Material things cannot satisfy him.

In any case, the principle we learn from the above-quoted *pasuk* is that a Jew is thirsty by nature. He never feels sated. He cannot be satisfied by the pleasures of this world because this is not our world. And this is something every Jew needs to know.

Doing Mitzvos is Who We Are

The Ramchal teaches us a principle in *Sefer Mesilas Yesharim*:

A person’s essential being in this world is only to keep *mitzvos* and serve *Hashem* and withstand trials. Regarding worldly pleasures, it is fitting for a person to partake of them only as a help and assistance so he will be settled and clear-minded, so he can focus on

the *avodah* he must perform.²

It is not for enjoyment and pleasure that we came here, to this world. There is no moment that a Jew can say that right now he doesn’t need to learn Torah, or that right now he can’t learn because he is restless for something else, after all, he needs to live life, too... this goes against the true Jewish feeling toward life and its purpose.

Many of us don’t understand this. We realize that our main purpose in this world is Torah and *mitzvos*. We know this is the most important thing of all. But many of us think that after all, life is life. A human being is a human being. And this world is a world, too. Sometimes you need to rest a little, you deserve a break....

There is a story about a *schnorrer* who went to the US to collect money. When he got off the plane he saw a dollar bill on the floor. Someone said to him, “Nu, pick it up!” he replied, “I didn’t start working yet.”

We are taught that we need to do *mitzvos* at every moment. That we need to collect every *mitzvah* that we can get ahold of. But we feel like replying, “First let me rest a little, then I will start to work. In two weeks, I will travel back to the *yeshivah*, and when I get there, I will learn and *daven* like I should. But right now, I am on vacation (or I am between *sedarim*). Let me live!”

The Ramchal taught us in the above-quoted principle that according to true Jewish outlook, there is no such thing as that. Even when it comes to material enjoyments, for instance, a person picks out for himself a new suit or a nice tie, it is not because he has a right to “live life.” Such a thing is against the whole Jewish *hashkafah*! It’s because if you wear a nice tie, it will make you feel good, and then you can learn with more zest and energy. But without this goal, it goes against your whole being as a Jew, both generally and personally.

On the practical level, it is obvious that not everyone is able to live with such tension. A person is permitted to take enjoyments so he will feel settled and be clear-minded. But we can’t forget what we are

² *Mesilas Yesharim* ch. 1.

here for. A person needs to keep in mind מה חובתו בעולמו, as the *Sefer Mesilas Yesharim* calls it. This is a matter of *hashkafah*, of feeling, of believing that only for Torah and *mitzvos* did we come to this world.

Charedim

Unfortunately, there are Jews who don't look at it this way.

This is what sets true *bnei Torah* apart from those who vaguely describe themselves as "religious" or "Orthodox." It is this feeling. It is in fact quite appropriate that in Israel, the community of which *bnei Torah* form the core is called "*Charedim*." This term implies total care and concern for Torah and *mitzvos*. Literally, it denotes those who shake from fear of *Hakadosh Baruch Hu*. Because this is what our whole being is supposed to be.

We should be in fear twenty-four hours a day. We should not be relaxed and comfortable. We should not be at rest at all; we should be constantly seeking to serve *Hashem* more and better.

This is what sets true *bnei Torah* apart. Those who vaguely describe themselves as religious Jews do indeed have religion in their lifestyle, but they are not in constant fear and trembling over Torah and *mitzvos*. They learn, they go to *shul*, but they also live their lives.

This goes against the true Torah *hashkafah*. To a *ben Torah*, the world means nothing. It has no significance, and neither does this-worldly pleasure and enjoyment. A wealthy man who once visited the home of the Chofetz Chayim asked him, "Where is the furniture?" Why don't you have any furniture to speak of in your home? The Chofetz Chayim answered that he is in the middle of a journey from one place to another. He didn't get where he is going yet, so he doesn't have furniture while on the road.

This world is not our place. We have no rest here.

This is true Jewish *hashkafah*. We don't have a home because we are travelling; we are on the road. We grab a bite to eat here and there so we can keep going. We are not settled down in this world, not even for a moment.

It is a matter of *hashkafah*, of knowing the truth. A person needs to know that this world is nothing but a place to prepare and get ready for what comes next. Every moment, we are at work. We need to live in the world, but we need to always remember that this is not our world. There is a world that is ours, and when we get there, we will rest. These short seventy years are like a train ride. We are constantly in motion, traveling toward our true destination.

Practically Speaking

So far, we have talked about the theory of the matter, the *hashkafah*.

How do you practice this *hashkafah* in real life, in daily life?

Do all your deeds for the sake of Heaven.³

What we have been talking about is a tremendous subject. Being connected to it is the peak of human greatness. But it needs to be divided into two.

The first part is to know clearly what you are doing here. When people feel tense, they often get themselves something sweet to eat. The person feels that he is on a break right now, or he is on vacation, and he wants to relax.

But we need to know that in *hashkafah*, there is no such thing as, "I am on vacation right now." We can do it, we can get ourselves something tasty to eat, because it calms us down. But when we do this, it needs to be with the clear understanding that we are eating so we will be able to continue on with renewed energy. ●

³ *Pirkei Avos* 2:12.

זכרון צבי מרדכי

גליון שיעורי הלכה

שיעורי הרה"ג ר' שמואל פעלדער שליט"א דומ"ץ בית מדרש גבוה, ליקוואוד

שיעורים שמסר הרב שליט"א בלילי שבתות בבוגרי (אלומני) בית מדרש גבוה
הרב שליט"א עבר על הגליון

לחם ולחמניות (rolls) מזונות

א. מהות לחם ולחמניות מזונות

בשיעור זה נעסוק בדבר ברכת 'לחמניות מזונות' כמו"כ המאפה המצוי בחו"ל 'פת מזונות', האם יש מקום לסמוך על השיטות שברכתם מזונות.

נציג את מהות 'פת ולחמניות מזונות'. אך רק תחילה נקדים לומר, אשר סוגי מאפים אלו, קיימים רק במקומות בהם דרים יהודים שומרי תורה ומצוות, וזאת כעצה הלכתי לאכילת סעודת פת בברכת מזונות ועל המחיה בלבד, ללא צורך בנטילת ידים, המוציא, וברכת המזון.

הסיבה לומר שמיני מאפים אלו לא יחשבו לפת רגילה לענין ברכות, היא מאחר והם נילושים ברוב מי פירות במקום מים, ובכך הם נכללים בדיון פת הבאה בכיסנין שברכתם מזונות, וכפי שכתב השו"ע (סי' קסח סעי' ז), שעיסה שעירב בה דבש או שמן או חלב או מיני תבלין בשיעור כזה שטעם התערובת ניכר בעיסה, ברכתו מזונות לפניה ומעין שלש לאחריה. ואף שהרמ"א השיג על השו"ע והביא שיטת יש אומרים, שלדעתם ציור הני"ל המובא בשו"ע נקרא פת גמור, אלא אם כן יהא בהם הרבה תבלין או דבש, כמיני מתיקה שקורין לעק"ץ שכמעט הדבש והתבלין הם עיקר, אזי יהיו נכללין בפת הבאה בכיסנין, עכ"ד. מ"מ אופן עשיית הלחמניות ופת אלו הם נילושה ברוב מי פירות, ולכן לכאורה אף לדעת הרמ"א היא בגדר פת הבאה בכיסנין שברכתה מזונות.

אלא שבמצאות זמנינו, אין עושים את הלחם והלחמניות מזונות באופן שירוגש היטב טעם המי פירות, מפני שאילו יורגש היטב, לא יהיו לחם הרבה קונים שירצו לקבוע עליהם סעודה, לכך עושים אותם בחכמה באופן כזה שקשה להרגיש בשינוי בין מאפים אלו לבין מאפים רגילים הנילושים במים שברכתם המוציא. ומכיוון שנעשים כפת ממש עד שרגילים לקבוע עליהם סעודה כפת רגילה, א"כ מעתה מדוע שיברכו עליהם מזונות, הלא כל יסוד דין פת הבאת בכיסנין שירדה בברכה למזונות, היא מחמת שינויים בלישת או באפיית הפת, שהביאה אותה לידי כך שאין דרך לקבוע עליה סעודה, ולכן אין ברכותה המוציא כי אם מזונות, אך מיני פת הללו שעל אף שנעשו ברוב מי פירות היות רגילים לקבוע עליהם ככל שאר פת, א"כ מה ישנה דינם לגריעותא לברך עליהם רק ברכת מזונות.

ב. שיטת המהרש"ם להקל ברוב מי פירות גם כשאין טעמם מורגש

אמנם, הם סמכו עצמם על המהרש"ם בגליון השו"ע, שכתב בזה"ל, מה שכתב השו"ע דחוא שיהיה טעם תערובת המי פירות או התבלין ניכר בעיסה, נראה לומר דהיינו אם הוי רוב מים, אבל ברוב מי פירות אין צריך שירוגש בהעיסה טעם המי פירות, עכ"ל. הרי דבריו ברור מללו, שברוב מי פירות אף אם לא נרגש טעם המי פירות, דבכה"ג ממילא אנשים קובעים עליו סעודה כפת רגילה, מ"מ מכיוון שרוב מי פירות ברכתה מזונות לפניה ומעין שלש לאחריה.

ברם כבר רבו האחרונים שדחו את דבריו, וזאת לפי שהמעין בהמשך דברי הדעת תורה, יראה נכוחות שתמך יתדותיו על הבנה מחודשת בדעת הבית יוסף, ראה הערה².

ג. השיטה הרווחת שרוב 'מי פירות' מועיל רק כשנרגש היטב

כאמור, דברי המהרש"ם המה מחודשים, ומהאחרונים המובאים להלן נראה שלא נקטו כדבריו בהבנת הב"י, אלא לדבריהם הב"י חזר בו מסברתו הראשונה, וסבור לתלות הכל באם דרך בני אדם לקבוע עליו סעודה או לא, ולפי"ז יהא נמצא שעיסה הנילושה ברוב מי פירות שאין טעמם מורגש בעיסה, וממילא רגילים לקבוע עליה סעודה, תהא ברכתה המוציא כפת רגילה.

פירות מברכים עליה ברכת מזונות מצד שאינה נקראת לחם כלל שלא נילושה במים, אלא שבתחילה סבר הב"י שברכת הלחם תלוי רק בסברתו הראשונה ב"שם לחם", ולפיו יצא לו שאם נילושה העיסה ברוב מים ומעט מי פירות יצטרכו לברך המוציא וברכהמ"ז, ושוב הוסיף סברא נוספת לקולא שגם בה תהא תלויה ברכת הלחם, והוא אם אין רגילים לקבוע עליה סעודה, ולכן לאחר סברתו האחרונה העלה, שגם בעירב בלישתה מעט מי פירות המורגשים בעיסה אין קובעים עליה סעודה וברכתה מזונות. ולפי כל הני"ל הסיק המהרש"ם, שנמצא שעיסה הנילושה ברוב מי פירות, אם אין טעמם מורגש בעיסה, תהא ברכתה מזונות, דעל אף שאין להקל בה מצד הסברא האחרונה, שהאל על פת כזה רגילים בני אדם לקבוע סעודה שהרי אין מורגש בה טעם פירות, מ"מ ברכתה תהא מזונות מחמת הסברא הראשונה שאין עליה שם לחם, שלא נילושה במים, ולחם נקרא רק הנילוש במים.

אך האחרונים לא נקטו כדבריו בהבנת הב"י, וכפי שנכתב בפנים בסמוך. ונראה טעמם, לפי שלא נראה כהבנת הדעות מפשטות לשון הב"י, שנראה ממנו שבסברתו השניה בא לחזור בו לגמרי מסברתו הראשונה, וכפי שכתב בזה"ל, הילכך על כרחך דלאו במידי דמיקרי לחם תליא מילתא, אלא לא קבעו חכמים לברך המוציא ושלש ברכות וכו' אלא בלחם שדרך בני אדם לקבוע עליו, עכ"ל. הרי מילותיו, שעזב את סברתו הראשונה מלתלות הדבר במידי דמיקרי לחם, ובא לסברה אחרת לתלות הכל במה שדרך בני אדם לקבוע עליו סעודה.

אמנם המהרש"ם יוכל לדחוק עצמו לבאר שכונת הב"י שלא רק במידי דמיקרי לחם תליא מילתא כי אם גם תליא בדרך בני אדם לקבוע עליו סעודה. אך כמובן שפשטות הלשון אינו מורה כן.

¹ ראה בשו"ת בצל החכמה (ח"ה סי' קמז), שבעל חנות שאל לו לגבי תבנית לחמניות, שהמוכר אינו יודע עליו אם הוא ממין מזונות או המוציא, ואינו יכול לעמוד על טיבו, עיי"ש תשובתו. מיהא הנוגע מזה לעניינו, שהלחמניות מזונות היו כל דומים במראיתם ובטעמם ללחמניות המוציא עד שהמוכר עצמו לא היה יכול להבחין ביניהם לידע אם תבנית זו מסוג המוציא או מסוג מזונות.

² בכדי להבין את ראייתו, נקדים להביא תחילה את דברי הבית יוסף שהעתיק את דברי הרמב"ם (ברכות פ"ג ה"ט), וזה לשונו, עיסה שלשה בדבש או בשמן או בחלב, או שעירב בה מיני תבלין, ואפאה, והיא הנקראת פת הבאה בכיסנין אף על פי שהוא פת מברך עליה בורא מיני מזונות, עכ"ל. על דבריו כתב הב"י, שבתחילה היה נראה לפרש ברמב"ם, שעיסה זו הנילושה במי פירות ברכתה מזונות רק באופן שלש אותה ברוב מי פירות, שאז אין עליה תורת לחם לפי שלחם נקרא רק הנילוש במים, ולפי"ז אם לשה ברוב מים הגם שעירב בה מעט מי פירות, יהיו מעט המי פירות בטלים ברוב מים וישאר עליה תורת לחם, אך שוב חזר הב"י לקטל לעיקר לפרש שאפילו אם נתן בה רוב מים ומיקרי לחם, מ"מ מכיוון שנתן בה מעט מי פירות באופן כזה שטעמם ניכר בעיסה, לא קבעו חכמים לברך עליה המוציא וברכהמ"ז, מאחר שאין דרך בני אדם לקבוע סעודה על לחם שכזה, אלו הם תוכן דברי הבית יוסף.

ועל זה כתב המהרש"ם, שנראה לו לומר שאף לאחר סברתו האחרונה של הב"י שברכת המוציא או מזונות תלוי באם קובעים עליו סעודה, וכל שמעט מורגש בו מי פירות אין קובעים עליו סעודה ולכן ברכתו מזונות, גם לאחר סברא זו, לא חזר בו מרן הב"י מהסברא הראשונה שסבר בתחילה לתלות ברכת הלחם ב"שם לחם", שאם נילושה העיסה ברוב מי

תחילה, יש להביא בזה את דברי המשני"ב (שם ס"ק לג), בבאור דברי הרמ"א הנ"ל שכתב דמיקרי פת הבאה בכיסנין רק כשיש בעיסה הרבה תבלין או דבש, וכתב עליו המשני"ב בזה"ל, וכן בשמן ודבש בעינן שיהיה הרוב מהן ומעוט מים, שעל ידי זה נרגש מהן הטעם הרבה מאוד, עד שעל ידי זה הם העיקר וטעם העיסה טפל, עכ"ל. ובבב"ה"ל שם (ד"ה הרבה) ציין למקור דבריו את ה"ט"ז (ס"ק"ז) בבאור הרמ"א, וכן ביאורו ונקטו כמותו החמד משה (שם סוף סק"ה), אליה רבה (שם ס"ק יד), נזירות שמשון (על ה"ט"ז סק"ז). גם השו"ע"ר כתב (שם סעי' יא), שעיסה הנלווה כולה או רובה במי פירות, מברכים עליה מזונות, מטעם שאין דרך בני אדם לקבוע עליה סעודה, עכ"ד. ולא הזכיר סברא ראשונה של הב"י משום דבכה"ג אין עליה שם לחם כלל, הרי שלא כיסוד הדעת תורה.

המורס מכל אלו האחרונים, דלפי מה דקיימא לן כהרמ"א, בכדי שתהא העיסה הנלווה במי פירות בגדר פת הבאה בכיסנין, צריך שתהא נילושה ברוב מי פירות שנרגש טעמם מאוד, שאז אין דרך בני אדם לקבוע עליו סעודה, ודלא כהמהרש"ם שלדעתו הוי פת הבאה בכיסנין בנילושה ברוב מי פירות אף כשאין מורגש טעמם, והדרך לקבוע עליו סעודה, מ"מ לא מיקרי לחם אלא הנלוש ברוב מים.

מיהא אותם גופי כשרות הנותנים רשות לאפות לחם ולחמניות 'מזונות', הם סבורים שאפשר לסמוך על דעת המהרש"ם בזה שברכתו מזונות, וביותר אפשר לסמוך עליו במילתא דרבנן.

ברם יש לידע שמלבד האחרונים הנ"ל הנוקטים דלא כהמהרש"ם, גם העירו הרבה מחברים, מהם הגר"ש ואזנר במכתבו בקונטרס 'לחמניות מזונות' (בפתיחת הקונטרס), והמגילת ספר (ברכות סי' יא סוף סק"ה), שאף המהרש"ם דבריו סובבים לפרש את דעת הב"י והשו"ע, וא"כ אף הוא יסבור דלמעשה לדידן בני אשכנז דקיימא לן כהרמ"א דפליג על השו"ע וכביאור האחרונים הנ"ל בו, ברכת מזונות תהא רק היכן שהמי פירות נרגשים היטב בעיסה, אך אם רק נילושה ברוב מי פירות אבל הם אינם נרגשים היטב, ברכתו תהא המוציא.

ד. במציאות זמנינו האם גם הדע"ת יסבור שיש לברך המוציא

יש להוסיף תוספת מרובה מה שהעירו חכמי הזמן, שבמציאות זמנינו אף המהרש"ם יודה שהלחמניות הנאפות על שם מזונות, נתרועע יסודות היתרם, ויש לברך עליהם המוציא, וזאת משני סיבות, א', מאחר וכיום אין משתמשים בפועל עם רוב מי פירות רק עם רוב מים, אלא שמעריכים בו תרכיז (concentrate) מיץ פירות, התרכיז נעשה ע"י שמאדים מהמיץ-פירות את החלק המימי שבו, עד שנהפך לתרכיז מתוק מאוד, וכך מוכרים אותו למאפיות ולבתים, והם חוזרים להוסיף עליו מים עד שמקבל בחזרה את הטעם הרגיל וחוזר למעמדו הקודם, והנה המים שמוסיפים הוא בדרך כלל שמונים אחוז והשאר מי פירות אמיתי, ועל פי חוק המדינה מותר לכתוב על זה 'מאה אחוז מיץ טהור' (pure), אף שבאמת אינו כן.

אך הסכמת המנחת יצחק (ח"ט סי' יז), והשבט הלוי (ח"ח סוף סי' לב, ח"ט סי' מד), שאין לחשב בכלל מי פירות את המים שנמהלו בתרכיז, וכן כתב בספר ותן ברכה (עמ' 498) בשם הגרש"י אויערבך זצ"ל, לכן אף במקומות שמשתמשים בתרכיז מי פירות זה ומכניסים רוב ממנו לתוך העיסה, לא יקרא רוב מי פירות כדי להחשיבו כפת הבאה בכיסנין.

ב' אף לחמניות מזונות הנלוושות ברוב מי פירות ממש, צריך להיות ברכתם המוציא, מאחר ובפת הבאה בכיסנין כתב הבית יוסף (סי' קסח השייך לסעי' ו), שאם רגילים לקבוע עליה סעודה, תהא נידונית כפת רגילה המחוייבת בנטילת ידים המוציא וברכה"ז, והנה לחמניות אלו, כל מהותם אינו להיאכל כחטיף (snack) בעלמא הנאכלים בין סעודה לסעודה, אלא להיאכל כסעודה ממש להיות תחליף לפת, ועל כן בכה"ג יש עליה כל דיני פת רגילה. ואכן כבר הזכיר זה הגר"ש ואזנר זצ"ל במכתבו הנדפס בפתיחת הקונטרס 'לחמניות מזונות' (אות א-ב), וכן כתב הגר"י קרליץ זצ"ל בתשובה הנדפסת בקובץ מבית לוי (ח"י" עמ' קמג), שהאוכלו כסעודה, דינו ככל פת רגילה לברך עליה המוציא וברכה"ז.

אמנם, בעת שלמדתי סוגיא זו בעיון, יצרתי קשר עם אחד מרבני הכשר המאשרים למכור לחמניות מזונות, והצגתי בפניו את ב' טענות הנ"ל, שלפיהם אף הדעת תורה יסבור שבזמנינו יש לחמניות אלו דין פת רגילה לענין נט"י המוציא וברכה"ז. והשיבני, שלגבי הנידון של תרכיז מי פירות, יש לו לומר את דעת חכמי הדור שעבר שהוא עצמו שאל את פיהם על הדבר כשנעשה משגיח כשרות, והם הרה"ק מסאטמאר זצ"ל, הגאון ר' יונתן שטייף זצ"ל, הצלצמער רב זצ"ל, הפאפער רב זצ"ל, והורו לו שתרכיז מי פירות שמוזגים בו מים בשיעור כזה שחוזר לכפי שהיה קודם שנעשה לתרכיז, נחשב כולו למי פירות.

ולגבי הנידון השני הנ"ל שמכיון שרגילים לקבוע סעודה על אלו הלחמניות צריך להיות דינם ככל שאר פת הבאה בכיסנין שרגילים לקבוע עליו שברכתו המוציא, על זה השיב שאכן אם אדם שקובע עליו סעודה, ישאל אותו מה לברך עליו, יאמר לו לברך המוציא, וזאת מכיון שהוא קובע עליו, וכל שהוא קובע ואחרים רגילים לקבוע עליו יש לברך עליו המוציא, אך מכיון שבאם הוא אינו קובע עליו, תהא ברכתו מזונות, לכן שפיר אפשר לכתוב עליו מזונות, כי עצם המאכל כשאינו קובע עליו ברכתו מזונות, עכ"ד.

לאמיתו של דבר, מה שהיה פשוט לו בסוף דבריו, שאדם האוכל לחמי מזונות אלו שלא לקביעות סעודה אלא לטעימא בעלמא, עליו לברך מזונות ולא המוציא, דבר זה אינו פשוט כלל, בספר ותן ברכה (עמ' 499 הע' 45), הביא מהגרש"י אויערבך זצ"ל שמזונות כאלו שדרך בני אדם לקבוע עליהם סעודה, אף אדם פרטי שכעת אינו אוכלו לקביעות סעודה כי אם לטעימא בעלמא בין הסעודות, מ"מ עליו לברך המוציא, עכ"ד. ואף הגר"י קרליץ כתב במכתבו הנדפס בקובץ מבית לוי (שם), שהיכן שנוטל ממנו לטעימא בעלמא, יש להסתפק בדבר, אך הסברא נוטה שאף בכה"ג ברכתה המוציא, עכ"ד.

ברם, בשו"ת תשובות והנהגות (ח"ד סי' ט), שאל אותו השואל על כך שהעדה החרדית נותנת הכשר על לחמניות מזונות הניתנים במטוסים עם מדבקה עליה כתוב שברכתה מזונות, הלא יצא קול קורא מגדולי אמריקא על כך שמכיון שרגילים לקבוע עליו סעודה א"כ ברכתה המוציא ולא מזונות, ולכן כתבו שהנותן לחמניות מזונות כתחליף לפת הרי הוא מכשיל את הרבים. והוא השיבו שסומכין להקל לברך מזונות היכן שעיקר הקביעות אינה על הלחמניית מזונות, כי אם על הירקות שבה ועל המאכלים הנלווים אליה, וכדוגמת לחמניית מטוס שאינה אלא אחת ואף מורגש בה טעם פירות, כך שעיקר הקביעות אינה עליה כי אם על הירקות והמאכלים הנלווים לה, לכן ברכתה מזונות.

פסקי דינים

א. לחם ולחמניות מזונות, שקובע עליהם סעודה, כלומר שאוכלם במקום סעודה לעיקר סעודה, לדברי הכל דינו ככל פת רגילה המחוייבת בנטילת ידים, המוציא, וברכה"ז. **ב.** לחם ולחמניות מזונות שאוכל ממנה מעט לסעודה ואינו קובע בעיקר עליה, אלא על הירקות והמאכלים הנלווים אליה, יש לברך עליה המוציא, והסומך לברך עליו מזונות אין למחות בידו. וכל שכן שאין למחות אם אינו אוכלה שלא בקביעות סעודה, כלומר שאוכלה בין הסעודות לטעימא בעלמא, הגם שאף בה השיטה העיקרית היא לברך עליה המוציא.

¹ הב"י בה אחז, והבית יוסף עצמו בסברתו הראשונה, סבר ממה שכתב קודם שפת שרגילים לקבוע עליה סעודה תהא ברכתה המוציא, א"כ בהכרח שאף פת שאין עליה שם לחם מ"מ אם רגילים לקבוע עליה סעודה ברכתה המוציא.

² אין לדחות ליישב, שאכן לפי המהרש"ם הסבור שאין שם 'לחם' על עיסה שנילושה ברוב מי פירות, בהכרח הוא יחלוק על הב"י ויסבור שגם פת שרגילים לקבוע עליה סעודה תהא ברכתה מזונות, זה אינו, דהא כאמור בפנים דסברת המהרש"ם היא סברא ראשונה של

פרשת נצבים

דיני קטן [א]

סעודת ליל שבת

א. קטן שהגיע לגיל חינוך האוכל דברים אסורים, אביו חייב לגעור בו ולמנוע ממנו לאכול, וכן חייב האב למנוע את בנו מחילול שבת גם מדברים האסורים רק מדרבנן (ש"ע סי' שמג ס"א). **ב.** חייב האב לחנך את בנו ובנותיו לקיים מצוות, ככתוב 'חנוך לנער על פי דרכו', ונחלקו הפוסקים האם מצות חינוך מוטל גם על האם (מ"צ שם סק"ז), וגם לדעות שהאם אינה חייבת בחינוך, כשמחנכת את בניה ובנותיה מקיימת בזה מצוה (מ"צ סי' תרמז סק"ה). כתב בספר חוט שני (ח"ד פ"ה סק"א) אף לדעות שהאם אינה חייבת במצות חינוך, אבל לחנכם ליראת שמים ודאי שמוטל גם על האם, וזהו שנאמר בפסוק 'אל תיטוש תורת אמך', ואדרבה חיוב זה מוטל יותר על האימהות המתעסקות עם הילדים הקטנים.

סעודת יום שבת

א. כתב המשנה ברורה (שמג סק"ג): פשוט שאם שמע את בנו ובתו הקטנים שהם מדברים לשון הרע, מצוה לגעור בהם ולמנוע אותם מלדבר לשון הרע, וכן ממחלוקת שקר וקללות, ובעונותינו הרבים יש נכשלים בזה שמניחים לבניהם לדבר לשון הרע ורכילות ולקלל, ועל ידי כך מתרגלים הילדים לדבר לשון הרע, עד שאפילו כשגדלו ושומעים שיש בזה איסור גדול קשה להם לפרוש מהרגל שהתרגלו בזה שנים רבות. **ב.** שיעור גיל החינוך הוא בכל תינוק לפי חריפותו וידיעתו, ובכל דבר לפי ענינו, כגון קטן היודע מענין שבת [שהקב"ה ברא את העולם בששה ימים ושבת ביום השבת וכו'], חייב אביו להרגילו לשמוע קידוש והבדלה וכד'. וחינוך להיזהר מעבירה הוא משעה שהקטן נעשה בר הבנה כשאומרים לו זה אסור לעשות או לאכול, אבל תינוק שאינו בר הבנה כלל, אין אביו מצוה למנועו מלחלל שבת ושאר איסורים, ואפילו באיסורים של תורה.

סעודה שלישית

א. מותר לתת לקטן לאכול בשבת קודם קידוש ואסור לענותו (מ"צ רסט סק"א). וכן מותר לתת לקטן לאכול קודם תפילת שחרית (מ"צ סי' קו סק"ה). **ב.** כששכחו לסגור במקרה את הנורה קודם שבת, מותר בשבת לומר לקטן לפתוח את המקרה **ולהוציא אוכל לצורך עצמו**, משום שנחשב שהקטן עושה המלאכה לצורך עצמו, ובתנאי שלא ידע הקטן שעל ידי פתיחתו תדלק הנורה (חוט שני ח"ד פ"ה סק"ג, מאור הגנת ח"ד מכתב מט).

גיליון מס' 576 פרשת נצבים וילך
תשפ"ד שנה שתיים עשרה

לעילוי נשמת סבי
ר' אריה ב"ר יוסף ז"ל
נלב"ע כ"א אלול תשמ"ט
תנצב"ה

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

אבעלי אסופות – מנהגי הסליחות

סליחות מוצאי מנוחה

אמר רבינו זצ"ל דגם ביום א' דסליחות אפשר לומר הסליחות קודם שחרית, דלשון 'מוצאי מנוחה קדמון תחילה' מתפרש על כל יום ראשון, כמש"כ רש"י בתענית (כ"ט א') ובערכין (י"א ב') דהבית חרב במוצאי שבת, דכל יום א' נקרא מוצ"ש, וכן נהג למעשה רבינו זצ"ל לומר סליחות קודם ותיקין גם בלילה הראשון, וכ"ה ברמ"א (סימן תקפ"א ס"א) 'ועומדים באשמורת לומר סליחות ביום א' שלפני ר"ה', ובלבוש (סעיף א') מקדימים פני השם יתברך 'לעמוד בבקר באשמורת ביום א' שלפני ראש השנה'.

סליחות בהשכמה

אמר רבינו זצ"ל דלשון השו"ע והפוסקים מורה שעיקר זמן אמירת הסליחות הוא בהשכמה קודם היום, וכן נראה בנוסח הסליחות: בזעקם בעוד ליל, בעמדם בלילות וכיו"ב, ומבחרותו אף בהיותו בישיבה הולך לביהכנ"ס שהתפללו כותיקין. ואומר שראה שם כתבי הגר"ז מסלאנט והעתיק מהם כנדפס בספר שיח השדה ח"א בליקוטים, כי איזה טעם יש לומר סליחות אחר שכבר האיר היום, וכלשון הרמ"א (סי' תקפ"א ס"א) נהגו לקום באשמורת לומר סליחות, שעיקר המעלה הוא במה שמצער עצמו להשכים כדא' ביומא (כ"ב א' ורש"י ד"ה שאני) דשאני מיגנא ממיקם, שנוח לו לאדם לנדד שינה מעיניו מלילך לישן עד סוף הלילה, מלהיות עומד ממטותו בהשכמה שהיא תרומת הדשן. והיינו שקשה יותר לקום מוקדם מלישון מאוחר, וז"ל הלבוש (סעיף א') מקדימים פני השם יתברך לעמוד בבקר באשמורת.

אמר רבינו זצ"ל, שאם הוא ער בזמן שקודם הנה"ח, ולא הספיק לומר סליחות, יתפלל תחילה, מפני שמעלת ק"ש ותפלה כותיקין יותר חשוב מאמירת סליחות קודם נה"ח (תורת המועדים סי' תקפ"א ס"ה ועי' דעת נוטה ק"ש סי' י'), מובא בשם רבינו שאם לא אמר לפני התפילה עדיף שיאמר לפני מנחה מאשר אחר שחרית (דקדוקי מצוות ר"ה ס"ה הערה י"א). אמר רבינו זצ"ל, שהאומרים סליחות בלילה יאמרו כל הסליחות אחר חצות ולא רק הי"ג מידות.

מה עיקר הסליחות

רבינו זצ"ל היה אומר שעיקר הסליחות הם הפסוקים שקודם הסליחות ואין לדלגם, והביא מש"כ בספר חסידים (סי' רנ"ו) שהפסוקים הם יסוד הקרובין שמהם נתייטדו כשם שאתם מנגנים את הקרובין כך תעשו להפסוקים שלא יהיו הפיזיים עיקר ואשר ברוח הקודש טפל והעתיקו המג"א (סי' ס"ח) עי"ש ובמחצת"ש (שם), וז"ל הלבוש (סימן תקפ"א סעיף א') הסליחות נתקנו כולם על סדר התפלה של כל היום, כי הפסוקים שקודם הסליחות הם כנגד פסוקי דזמרה, והסליחות עם הי"ג מדות שאומרים בין כל אחת ואחת הם במקום תפלת י"ח.

מנהגי רבינו בסליחות

היה נוהג כמש"כ במעש"ר (אות ר"ב) שאומרים כרחם אב כו' רק אחר סליחה ראשונה (אלא ד"א של הלכה פנ"ו ס"ג ועי' בס' שמענו כן ראינו ח"ב פ"י סי' ז') שאמר רבינו שהכלל בזה הכל כמנהג המדינה, ובהערה שם מביא שבתחילה נהג רבינו לומר הכל ורק אח"כ הראו לו ההשמטה במעש"ר אות ר"ב דאין לומר רק פ"א והעתיקו לסידורו בגילוי המעש"ר, וכן א"א אשמנו רק פ"א, כמו כן נהג לדלג מכניסי רחמים כמש"כ בכתר ראש (אות צ"ג) שאין לבקש ממלאכים, ובארחות רבנו (ח"ב ר"ה אות י"ב) מובא שהקה"י אמר לרבו רבינו זצ"ל שלא לומר זה,

ניתן לתורם גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 שלוחה - 1586

קהילות 073-2757000 שלוחה - 4310

וכתב רבינו זצ"ל דהנהגים שלא לאומרו יש להם גם להמנע מלשיר שיר מכניסי רחמים, (בשאלת רב ח"א פ"ב סי' י"א). אבל אמר בשם מרן החזו"א זצ"ל, ליישב מנהג האומרים מלאכי רחמים משרתי עליון חנו נא פני קל כו', שאנו מתנצלים שאין אנו חשובים לבקש בעצמינו, וכמו שיש לו חולה והולך אצל חכם שביקש רחמים (כדא' בב"ב קט"ז א' ועי' בשו"ת מהר"י ברונא סי' רע"ה דאין לחוש למה שאנו מבקשים בקשות מהמלאכים כי אי"ז אלא דרך שפלות שהוא בוש בדבר לקרב אל המלך).

ואמר רבינו זצ"ל, שהוא נוהג לומר רק מלאכי רחמים משום שדווקא מלאכי רחמים מתאים לומר טעם זה, אבל מכניסי רחמים שנוראה יותר בקשה מהמלאכים הוא מדלג. ובמדת הרחמים אמר שהוא אומר הנוסח שתקנו בסדור אשכול, (תורת המועדים סי' תקפ"א ס"ה ובכתר ראש אות צ"ג מובא שהגר"ח מואליין תיקן לומר במקום מלאכי רחמים אבות העולם אהובי עליון).

רבינו זצ"ל היה מכה כנגד הלב בסלח לנו אבינו כי חטאנו מחל לנו מלכינו כי פשענו, כמו בתפילת שמו"ע, גם כשהיה קשה עליו העמידה הקפיד לעמוד בעת שפותחים הארון ובאמירת קל מלך וביודוי. היה שנים רבות חזן בסליחות בפרט בער"ה וגם בשנים האחרונות נגש בעיוה"כ ואמר שזה משיירי החזנות שלו עוד מזמן מרן החזו"א.

סליחות עם הציבור

מי שאיחר לסליחות אמר רבינו זצ"ל שיאמר עם הציבור מהיכן שאוחזים (האלולים קדש לה' פ"ב ס"ח וכן מובא בס' ארחות רבינו ח"ב עמוד קס"ז בשם הקה"י, ועי' מועדי הגר"ח ח"א סי' שע"ט שהשיב שיעשה כרצונו). ולענין מי שנמצא במקום שאומרים נוסח אחר של סליחות השיב רבינו הכל כמנהג המדינה (שם סי' שפ"א ובס' דולה ומשקה עמוד רט"ו השיב שיאמר כרצונו), ופ"א השיב שיאמר כמנהגו, (ס' שמענו כן ראינו ח"ב פ"י סי' ב'), אם שומע י"ג מידות אפי' ממנין אחר יפסיק היכן שאוחזו ויאמר עמהם, (שם סי' שפ"ג). אם לא הספיק לפני התפילה יאמר אחר התפילה, (סי' שפ"ו), גם יחיד שאינו יכול להתפלל בציבור יאמר סליחות לעצמו, (סי' שפ"ד), אם התחיל עם הציבור יכול לומר גם חלק הסליחות שבלשון ארמי (שם ח"ב סי' תל"ז וכן עי' בס' שמענו כן ראינו ח"ב פ"י סי' ט'), סליחות עדיף על תיקון חצות (שם סי' תל"ה), אבל נ"כ דאורייתא קודם (שם סי' תל"ו).

חינוך קטנים ודין נשים באמירת סליחות

השיב רבינו, צריך לחנך הקטנים באמירת סליחות בחודש אלול, שיאמרו כמה שיוכלו, (מועדי הגר"ח ח"א סי' שפ"פ ובס' ארחות רבינו ח"ב עמ' קס"ו מובא שנוהגים להעיר הילדים בארבע ימים והם יום הראשון דסליחות ער"ה זכור ברית ובעיר"כ), ולענין נשים בסליחות השיב שנהגו לומר (שם סי' שפ"ב וכן בס' האלולים קדש לה' פ"ז הערה שפ"ח מובא דטוב שיאמרו סליחות).

קביעות מקום לסליחות

מי שיש לו קביעות מקום לאמירת סליחות, נחשב שזה מקומו לימי הסליחות, וקודם למי שמתפלל שם כל השנה, ואף אם מאחר לסליחות יש ליתן לו המקום (שמענו כן ראינו ח"א פ"ו סימן כ').

מדור זה נכתב לעילוי נשמת

אבי מורי הרב ברוך מאיר ב"ר יעקב ישעיהו ויסברג זצ"ל
ואמי מורתי מרת רבקה בת רבי פסח יעקב אנגל זצ"ל תנצב"ה

עורך: יצחק גולדשטוק

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק ☎ 053-3145900

שְׁנֵים קָדְמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלַּת הַדּוֹרוֹת

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

מזכור שְׁנֵים קָדְמוֹנִיּוֹת - לשכונות הבאים בעזה"י

גיס רבנו הגאון רבי שלמה אלישיב זצ"ל (כ"ז תשרי תשע"ט) | הגה"צ רבי בן ציון ברוק זצ"ל ראש ישיבת בית יוסף בירושלים

הגאון רבי אברהם הלוי הורביץ זצ"ל (כ"ו אלול תשס"ד) | הג"ד ראובן אליצור זצ"ל (י"ג תשרי תשס"ט)

נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להג"ל

הגאון רבי שלמה נח קרול זצ"ל רב וראש הישיבה ב'חמד' (ג' תשרי תשנ"ט)

מסר נפשו

רבי שלמה נח זצ"ל היה בן גילו של רבינו, וכפי הנראה רבינו הכירו מהתקופות הרבות שהיה מגיע אל מרן החזון איש, אצלו היה כבר מבחרותו מקורב מאוד. בין השאר הכירו החזון איש ועודדו בנוגע לפעילותו הנמרצת להציל ילדי ישראל הבאים מן הגולה בשנותיה הראשונות של קום המדינה משמד וכליון רוחני (שכידוע הגרש"נ היה מראשוני הנחשונים אשר מסרו את נפשם כדי להציל את העשוק מיד עושקו, ובאותם ימים בעת שהרשעים העבירו על דתם ילדים רכים אשר עלו מארצות הגולה, נכנס רבי שלמה נח אל תוך הקיבוצים יחד עם כמה חביריו וניסו להציל ילדים רבים ככל האפשר ולהשיבם אל חיק אביהם שבשמים. ומקצת שבחו הלא הוא מובא בספר 'כלביא שכן' ב' כרכים אשר בו נקבצו חלק מאמרותיו).

והעידו בניו שליט"א שבמשך השנים רבינו קיבל בחביבות רבה מאוד את רבי שלמה נח, ובהזדמנויות שונות שהיו נפגשים היו משוחחים בחיבה יתירה.

ישיבת 'חמדת שמואל'

ולימים ייסד את ישיבת 'חמדת שמואל' במושב חמד והעמיד בראשה רבנים גדולי תורה, ושמה של הישיבה קנה לה שם בהיכלי התורה. בנו שליט"א סיפר, שבתקופה מסוימת פנה רש"נ אל רבינו בבקשה שיאות לשמש בישיבה כמרבץ תורה. רבינו השיב לו שהוא יהרהר בדבר. אך למעשה הדבר לא יצא אל הפועל.

רבינו עם רבי שלמה נח קרול.

משמאל התמונה נראה רבי ירחמיאל אונגרישר ר"י 'בית מדרש עליון'

איך אני יכול לסרב?

ובדרך אגב נביא כאן "עובדה נוראה" כלשונו של רבי שלמה נח זצ"ל, שאירעה עמו עצמו:

פעם אחת בשעת לילה מאוחרת, כאשר בחוץ ירד גשם שוטף במיוחד, הוא שומע לפתע דפיקות בדלת בביתו במושב חמד.

והוא ניגש לפתוח את הדלת, ובפתח להפתעתו עמדה אשה. היה זה אשת רבינו הרבנית בת שבע קנייבסקי ע"ה, שהגיע במיוחד מבני ברק במזג אויר סוער שכזה.

ובפיה בקשה ותחינה.

מה הטריח את הרבנית לבוא עד לביתו של ראש הישיבה רבי שלמה נח?

היה בשעתו בחור בישיבה ב'חמד' שהתנהג שלא כראוי ורש"נ סילק אותו, והרבנית טרחה ובאה במיוחד לחמד וביקשה בתחנונים שיואיל להחזיר אותו בחזרה ויסקים לקבלו.

רבי שלמה נח ממש הזדעזע! ואמר לה, אם הרבנית טרחה להגיע עד לכאן, איך אני יכול לסרב?!, והחזיר את אותו בחור. וכמדימה שאכן במשך הזמן הבחור התעלה וחזר לדרך הטוב.

ורבי שלמה נח היה מספר לבניו את העובדה הזו בהתפעלות רבה, כשהוא מציין איזו רגישות רבה, ואיזו איכפתיות ומסירות היתה לה, ולא חסה על כל טרחה (מפי בנו רבי רפאל הלל שליט"א)

חסה על כל טרחה (מפי בנו רבי רפאל הלל שליט"א)

רבי שלמה נח קרול זצ"ל בסידור חופה וקידושין

למה לא משתתפים בצער ת"ח

רבי שלמה נח זצ"ל היה כל השנים ידיד בלב ונפש ובקשר מתמיד עם בן דודו הגאון רבי מרדכי שלמה ברמן זצ"ל ראש ישיבת פוניבז', וכאשר רבי שלמה ברמן נחלש והיה חולה כמה שנים, הוא היה מאוד מוטרד מזה ולקח את זה לליבו, ותמיד הגיע וטרח לבוא לבקר אותו, ואמר שלא מבין למה לא משתתפים כולם בצער של ת"ח, והגיע לדבר עם רבינו וכן עם מרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל, מה אפשר לעשות לרפואתו (חתן רבינו הגר"ש שטיינמן).

רבי מרדכי שמואל קרול

אביו, הגאון רבי מרדכי שמואל קרול זצ"ל תלמיד חכם וירא שמים מגדולי הרבנים והתלמידי חכמים האמייתים בדור ההוא, כיהן כבר בצעירותו כרב בעיר זורביץ ועיר נובגורודסברסק וכאשר עלה לארץ ישראל כיהן כרבה של 'כפר חסידים', וזכה להרביץ שם תורה, וכן בישיבת 'תפארת ישראל' בחיפה. הוא היה חתנו של הגאון רבי מרדכי שלמה מובשוביץ, נלב"ע ערב ראש חודש ניסן שנת תש"ה, והוא אך בן ארבעים ושש שנים בלבד, והשאיר אחריו הרבה ברכה בכתובים, ביאורי סוגיות במרחבי הש"ס ומאמרים שונים באגדה.

רבי מרדכי שמואל זכה לחתנים גדולי תורה ויראה מפורסמים, הלא הם רבי רפאל אליהו מישקובסקי ראש הישיבה בכפר חסידים, רבי יעקב רוזנטל אב"ד בחיפה. רבי יעקב אדלשטיין רבה של 'רמת השרון'.

משא דמשק

כאשר בנו יחידו רבי שלמה נח זצ"ל ביקש לעשות זכרון לאביו ולהדפיס את חידושי תורתו בספר "משא דמשק" - , הוא פנה בבקשה אל רבינו שיאות לעיין בהכתובים ולסדר את החידושים, ואכן רבינו נענה בעין טובה וסידר את החידושים.

אכן למעשה הופעת הספר התעכבה ובשנת תשנ"ח הופיע חלקו הראשון, שהוא חלק מאמרים בעניני השקפה מוסר ואגדה, ורק בשנת תשס"ח הופיע חלקו השני שהוא בעיקר בסוגיות הש"ס.

מעניין להעתיק כאן, מכתב ששלח רבינו לבקשת בני המשפחה לקראת הוצאת חלק ב', למרות שכבר עברו שנים רבות מאז שעסק בכתבים, הוא מביע התפעלות רבה, זה לשונו:

"ראיתי כל מה שכתב ידידינו הגאון רבי יעקב עדלשטיין שליט"א, וגם אני עסקתי בכתבי הגאון זצ"ל לפני הרבה שנים, וסידרנו את הספר וממנו ניכר רב גובריה של הרב המחבר זצ"ל, ויהי רצון שיצא לאור בקרוב חלק ב' ויהנו רבים לאורו עכ"ל.

ובמקום שקיצר רבינו, האריך מעט הגאון רבי יעקב אדלשטיין זצ"ל שם בספר כשהוא כותב במאמרו המופיע שם כי "חלקו הגדול של הספר יוצא מכוח עבודתו של הגר"ח שליט"א, וכתורות הסימנים הם ממה שהוא קבע, ואף עיטר את הספר בכמה הערות ומראי מקומות" "ושלמי תודה להגאון שליט"א, על אשר כל בסיס הספר הוא מכוח עבודתו". עכ"ל.

רבי מרדכי שמואל קרול זצ"ל

פשר דבר | בעניני הפרשה

בגדר האיסור לגמול חסד עם נכרי

כ"ט י"ח למען ספות הרוח את הצמאה

הנה בגמ' בסנהדרין ע"ז ב' מבואר שהמחזיר אבידה לנכרי עליו הכתוב אומר למען ספות הרוח את הצמאה, ותפסק ברמב"ם בפ"א מהלכות גזילה ואבידה.

ובט"ז י"ד ס' קנ"א משמע שבזה נאמר איסור לפרנס ולגמול חסד עם נכרי אם לא במקום שיש איבה במניעתו או קידוש ה' בעשיתו.

ורבינו שליט"א נתקשה בזה דלכאוף אין צורך להגיע בזה לאיסור מיוחד מוקדם דלמען ספות הרוח וגו', דלכאוף בלאו הכי אסור מצד איסור לא תחנם שעושה לו פעולה בחנם, עכ"פ כשהיא פעולה שיש לה ערך.

ולכאוף משמע מדברי הט"ז שבאיסור לא תחנם לא אסרו אלא מתנה ממש [ויעו' באור שמוח פ"י מהלכות ע"ז ע"ז שמונה ליתן לנכרי חפץ הפקר כיון שאינו נותן מושלן], וצ"ע.

ברין מגין עשרה בדקה

ל"א י"ב הקהל את העם האנשים והנשים והטף

שאלו האם צריך שיהיו עשרה אנשים בהקהל, ואף שבמשנה במגילה כ"ג ב' שנתבאר איזה דברים צריכים עשרה לא נאמר הקהל, יתכן שהקהל הוא בכלל קריאת התורה שנתפרש שם במשנה שדינה בעשרה.

ואמרו רבינו שליט"א בדפחות מעשרה לא מתקיים הקהל את העם ובעיני דוקא עשרה, אמנם אמרו רבינו דיש להסתפק האם הנשים מצטרפות למנין עשרה כיון שהם ברות חיובא בהקהל, ואף שמוכרז בחז"ל שבאות לשמוע וא"כ חיובם שונה, מ"מ אין זה אלא טעמא דקרא, וכיון שהם חייבות בהקהל מצטרפות למנין עשרה, וצ"ע.

אם התינוקות שגידלו לפרה יצאו להקהל

רבינו שליט"א העיר דיל"ע במבואר במשנה בפרה [פ"ג מ"ב] דהיו מגדלין ילדים בטהרה בחצרות בירושלים לצורך מילוי המים לאפר פרה בטהרה, ובר"ש שם [ובר"ש בסוכה כ"א א'] הביאו מתוספתא שהיו מגדלין אותן עד שהיו בני שבע או שמונה שנים ולא יותר שלא יראו קרי ויטמאו, והיא גידלו אותם שם עד שמונה שנים והרי היו חייבים להוציאם ולהעלותם למקדש למצוות הקהל כל שבע שנים, וצ"ע.

גיל הקטנים והחייבים בדקה

כתב המנחת חינוך [מצוה תרי"ב] דלא נתבאר שיעור השנים של טף המחוייבים בהקהל, ונראה דתיכף שיצאו מכלל נפל או בנולד שרוב כלו חדשיו חייב במצוה זו.

ורבינו שליט"א העיר דא"כ מוכח דערל חייב בהקהל למד"ד דערלה שלא בזמנה הוה ערלות (א"ה ע"י יבמות ע'), ולא מצינו דעה דאין מביאין קטנים פחותים מוח' ימים להקהל, וגם קרא סתמא כתיב והטף. וגם למד"ד ערלות שלא בזמנה לא הוה ערלות, יש לדון מה הדין בליל ח' [אם חשיב ערל], והקהל היה במוצאי יו"ט דהוא לילה, אך לזה אין הוכחה מהפסוק.

והוסיף רבינו שליט"א דמו"מ ביום לידתו א"א להביאו שהרי טמא מגע יולדת או היסטת וטעון הערב שמש.

חיוב עבד שהשתחרר ולא טבל בדקה

רבינו שליט"א הביא את דברי הגר"ח הלוי [איסורי ביאה י"ג ב'] שהעבד שהשתחרר ואכתי לא טבל אף שהוא יהודי, אין לו שם ישראל וחייב במצוות כאשה עד שיטבול (והראה שיש משמעות בדברי הגר"ח בתוס' ב"מ כ' א' ד"ה שובר), והעיר רבינו שליט"א דלכאוף העבד הזה יהיה פטור ממצוות הקהל, שהרי נא' בתורה בבוא כל ישראל, ועבד אינו חייב בהקהל שהרי אין לו שם ישראל, כמבואר ברמב"ם [חגיגה ב' א'] שעבד פטור מראיה משום דכתיב בבוא כל ישראל, ובפ"ג ה"א לא נזכר שחייב בהקהל, וביאר הלח"מ שם שהוא משום שכתוב ישראל, ואינו בכלל ישראל, וא"כ העבד הזה אף שהוא יהודי אינו ישראל ופטור מהקהל.

1. והגרד"ל הקריא הערה הכתובה לו על דברי הרמב"ם האלו, ואין הדבר עמי לע"ע.

והנה החזו"א בספר הגליונות על הגר"ח שם העיר שלפי דבריו שהעבד הוא יהודי גם קודם הטבילה, תמוה אמאי בשפחה שנשתחררה יש דין טבילה, דבשלמא עבד טובל בשביל להיות חייב במצוות כאיש, אבל שפחה בלא"ה חייבת כאשה, וא"כ אמאי צריכה לטבול. אך לפי האמור גם בשפחה יש נפ"מ דאין לה שם ישראל והיא פטורה ממצוות הקהל עד שתטבול.

ובעיקר דברי הגר"ח יש להעיר על דבריו ממש"כ הרמב"ן בסהמ"צ [ל"ת שני"ה] שסיבת האיסור בשפחה היא מחמת השם ישראל עיי"ש, ושלא כדברי הגר"ח שהאסור הוא העבדות, וא"כ עבד שנשתחרר אף שלא טבל כבר אינו עבד ואסור בשפחה, וברמב"ן מבואר שאין האיסור תלוי בשם עבדות, אלא שמי שיש לו שם ישראל אסור בשפחה, ואותו העבד אכתי אינו ישראל וא"כ אמור להיות שיהיה מותר בשפחה (א"ה ויעו' עוד בחידושי הגרד"ל יבמות עמ' קס"ו).

בניסת זרים להיכל

ל"א ט"ו וירא ה' באהל בעמוד ענן וגו'

כתב הרמב"ן והנה כבוד ה' נראה בעין והטעם כי רצה לדבר עם משה שישמע יהושע ושם יצוה את יהושע עצמו, והנה למשה נאמר ונעודתי לך שם ודברתי אתך מועל הכפרת, אבל יהושע לא היה במעלה ההיא ואסור היה ליכנס באהל כלל וכו'.

רבינו שליט"א העיר שנראה מדברי הרמב"ן כאן שיש איסור לזר להכנס להיכל, וכן נראה בקרא דנחמיה ו' י"א מי כמוני אשר יבא אל ההיכל וחי לא אבוא (עיי"ש במצוד"ד ושאר מפרשים). והראה רבינו שליט"א עוד לדברי הרמב"ם א סוכה מ"ד א' [ד"ה אמר] שכתב שזרים אסורים להכנס מן התורה בין האולם ולמזבח אף שבעלי מומין מותרים, אך הרבינו מנחם [פ"ז מהלכות לולב הכ"ב] כתב בשם גאון אין לו לישראל ליכנס בין האולם למזבח ודאי אין להם ליכנס לעבודה ושלא בשעת מצוה וצורך אבל בעונת מצוה הותרו ליכנס וכו'.

אך ברש"י בסנהדרין י"ז א' ד"ה עמר על דברי הגמ' שם שהשבעים זקנים יעמדו מחוץ לאהל מבואר שהטעם שאינם יכולים להכנס לאהל הוא משום שכינה, משמע שבלא הטעם של שכינה אין להם איסור להכנס להיכל, וצ"ע בכל זה.

בענין מיתת משה

[שם מ"ח] וידבר ה' אל-משה בעצם היום הזה לאמר:

וברש"י ביאר, במיתתו של משה נאמר בעצם היום הזה, לפי שהיו ישראל אומרים בכך וכך, אם אנו מרגישים בו אין אנו מניחים אותו, אדם שהוציאנו ממצרים וקדש לנו את הים והוריד לנו את הכנף והגיש לנו את השליו והעלה לנו את הבאר ונתן לנו את התורה אין אנו מניחים אותו. אמר הקדוש ברוך הוא הריני מכניסו בחצי היום וכו'.

ותמורה בזה האין חשבו בני"י למנוע את מיתת משה, והלא מיתתו וחיים תלויים רק ביד הש"ת, ואין אפשרות טבעית למנוע דבר זה. ועי' באוה"ח משכב"ז [וצ"ת] ומו"ר הגרד"ל שליט"א הביא בשם מו"ח הגר"י לבאר בזה, שבמיתת משה נאמר דין מקום מסוים, כדכתיב [לקמן נ'] ומוות בהר, הרי שדינו למוות בהר בלבד, ובזה היה ביד בני"י למנוע מלעלות להר נבו, ובזה כתיב בקרא בעצם היום הזה, שבני"י לא יצליחו להפקיע צו ה'. אך מו"ר הגרד"ל שליט"א נקט שלול"ד הגר"י ל"פ שאין מיתתו בהר מעכבת מיתתו בד"קא.

אך העיר בזה מו"ר הגרד"ל שליט"א מלשון רש"י בזה דכתב שבני"י אמרו אם אנו מרגישים בזה אי אנו מניחים, ומהו לשון מרגישים, והלא הכל תלוי בראייתם את עליית משה להר, ואי"ז הרגשה אלא ראייה. [אך לא ברירה הערה זו, שהא גם בבניסת נח לתיבה כתב רש"י לשון הרגשה כזה, והתם בודאי תלוי בראיה שנח נכנס לתיבה, ובמה נקט לשון הרגשה, ועי"כ שאי"ז ראייה בלשון זה, ועיי' צ"ת]. (חצר הכהנים)

במהות מיתת משה

ובמיתת משה האיר הגרד"ל שליט"א לעיין בדברי הרמב"ם בפיהמ"ש בהקדמתו שכתב בזה"ל, "והיה זה מותו ביחס אלינו שנפקד מאתנו, וחיים ביחס אליו במה שנתעלה אליו, וכך אמרו ע"ה משה רבינו לא מת אלא עלה ומשמש במרום", ע"כ. והוא שנקט שמושה לא הופסד כלום במיתתו אלא רק ליחס אלינו שנפקד מקומו אצלנו, ולכאורה מוכ"מ חזו"ן שאיכא חיוב אבל כה"ג.

ול"ע אי בהסתלקות אליהו הנביא היה דין אבלות עליו, כדן הסתלקות משה, או שאליהו שעלה עם גופו שאני של"ח כלל כמיתתו, ויל"ע בכ"ז. (חצר הכהנים)

סליחות

רבינו של"ט"א מעורר לטון שלא לצאת ידי פסוקי דזמרה באמירת תהלה לדוד [אשרי] כמבואר בפמ"ג סי' נ"ג א"א ס"ק ב' [וה"ל ויש לראות האומרים תהלים ומתרי תהלה בו, ויצאו ידי חובתן באמירת תהלה, איך יאמרו אח"כ בברכה].

*

שמענו מח"ח אחד שאידן מעמד סליחות ענק לבחורים שאינם שומרי תו"ט באור יהודה, והגיעו הרבה בחורים וה' מעמד מיוחד, סיפר על כך לרבינו שה' מעמד סליחות כזה, אמר לו רבינו למה עשית את זה בשביל שיחזרו בתשובה וכי הם צריכים לומר סליחות הם צריכים לחזור בתשובה? הם הרי תינוקות שנשבו, אנחנו הם אלו שחוטאים וצריכים לחזור בתשובה.

תשובה על חילול ה'

שאלתי את רבינו מי שדילג על המילים השיבנו אבינו לתורתך בברכת התשובה האם יצא ידי חובה ואמר שאין לו ראייה לזה, ואמרת לו שחשבתי בסיעתא דשמיא לפרש מה זה ההקדמה לתשובה "השיבה לתורה" על פי רבינו יונה בשערי תשובה [שער ד' אות ט"ז] שהוכיח מהגמ' בראש השנה [דף י"ח] שאע"פ שעון חילול ה' אין לו כפרה אלא במיתה מ"מ על ידי לימוד התורה מכפרים גם על עון זה [ולמד כן מבני עלי ששם היו גם עון חילול ה' ודרשו שמתכפר בדברי תורה] וא"כ כשרוצים תשובה שלימה גם מעון חילול ה' צריך להקדים בקשה לשוב לתורה. (בדרשת שבת שובה שמעתי מהגרמ"צ ברגמן שליט"א שהקשו לו דמבואר בגמ' ע"ז י"ז ע"א שעל חטא דאביק בה אין התשובה מכפרת אלא כשמת מתוך התשובה, וקשה איך מציעו ידיו ורגליו בחטא לשו"ד ועוד דהרבה אביקים בהו ואמר לחדש דכל האופנים שם בגמ' זה בלא תורה אבל על ידי תורה שייך להתנקות אפילו מחטא דאביק. והעירוי לדרשה של מהר"ח מלוזין בעל הנפש החיים שנדפס בהוצאה חדשה בסוף הספר שנראה דלא סבר הכי ע"ש).

ועל זה העירני הגד"ל שבברכת השיבנו אבינו לתורתך אנו מבקשים תשובה שלמה לא כפרה שלמה וא"כ לא היה הכרח להקדימו. עוד אמר שיש גידון האם לרבינו יונה צריך תורה לשמה בשביל לכפר או אפי' שלא לשמה ויש בזה לשונות ברבינו יונה לכאן ולכאן. עוד אמר שבחזו"א [סנהדרין סי' כ"ד ס"ק ב'] הוכיח מגמ' שם ק"ז ע"א שעון חילול ה' יותר חמור מע"ז שדוד בקש לעבד ע"ז בכדי שלא יהיה חילול ה' על מה שבנו הרע. ואמר שלדברי הבית הלוי דרוש י"ג שמפרש שם לא על ע"ז משם רק על שידאח כאילו הלך לעבד ע"ז ליכא ראייה מהתם.

באמצע שדברתי עם הגאון נאמר בבית הכנסת קדיש הנאמר לאחר לימוד משניות הנלמד שם במזרח והמתנו שנינו עד לסיומו וקודם שחזרנו שוב לענין פתח לי הגאון בשאלה איזה דבר אסור בקדיש עד אמירת דאמירן בעלמא, וכאשר שתקתי אמר אסור לחשוב בדברי תורה. [ענין במשנה ברורה סי' נ"ז ס"ק א' משמיה דהפרי חדש סי' ס"ח סעי' א' שאסור להרהר בדברי תורה בזמן הקדיש].

עוד הזכיר הגאון שרבינו יונה מחדש שם שאפשר לכפר זאת גם על ידי קידוש ה', היה שם אחד שאמר שבאמירת קדוש כתוב בספרים לסין למצות ונקדשתי בתוך בני ישראל ואמר הגד"ל שזה לא מספיק לדברי רבינו יונה שבשביל זה צריך לעשות קידוש ה' בפירסום. לאחר מכן הזכיר לדברי המשך חכמה בהפטר פרשת וילך שחידש שבזמן תפילת נעילה אפשר לזכות גם לכפרה על עון חילול ה' שבשעה זו הקב"ה דן יחיד ויכול למחול על כבודו, ואמר שקשה לו על זה מהגמ' ב"ב [דף ע"ד ע"א] ועכשיו שנשבעתי מי ספר לי הרי מבואר דבמקום שנשבע אינו יכול להפר לעצמו והכא נמי הרי נשבע ה' שלא יספר להם עון חילול ה' עד תמותון והניח בקו]. (אגן הסהר ח"ג)

דבר זפתון | מרנא רבי ישראל מאיר הכהן זצ"ל בעל החפץ חיים

נלב"ע ב' אלול תרצ"ג

רבינו של"ט"א רגיל לספר ולהתבונן בעובדות ממרן החפץ חיים זיע"א. וכן רבינו יגע טובא בספרי המשנה ברורה וכל הספרים מלאים בהגהות והערות כדרכה של תורה. [חלקם נדפסו במשנה ברורה מהדורת דרשו. ובקבצי אהלי שבת]

וסיפר ח"א שכשדבר עם רבינו של"ט"א, והרב הזכיר את החזו"א אמר לו החזו"א עבורי הוא כמו ח"ח אצל הרב השיב לו הגר"ד אתה נולדת הרבה אחרי שהחזו"א נפטר, אני כשנולדתי הח"ח עדיין היה חי, ולמרות שהח"ח היה בפולין והוא בארץ אך עדיין הרגיש קשור לשנות החפץ חיים]

מתי צריך להיקל

ר' הירש זאקס שהיה מנכ"דו של החפץ חיים שעוד הכירו אותו סיפר לי, דודו ר' לייב שאל את ח"ח שנה אחת בתקופת פסח, המכיר אתה את פלוני הסנדלר, עני מרוד הוא וכל ימיו רעים חוץ מימי הפסח, כל שבוע חוסך הוא מפרוטותיו ונותן בקופה מיוחדת לימי פסח. בהגיע ימי פסח קונה הוא בגדים חדשים למשפחתו, וקונה בשר וכל מיני מטעמים בהרחבה ומיסב הוא בהרווחה, ומימים אלו הוא חי כל השנה. והנה פעם אחת בליל הסדר, אחר שני כוסות והגדה מגיע הוא לשולחן עורך, וכשהתבשיל הערב מוגש לפניו הוא מוצא בו גרעין חיטה. רץ הוא אליך ונפשו בשאלתו מה דין מאכלו וכליו. ומה תשיב לו, משהו חמץ אוסר את הכל. תבשיל הבשר אסור ועמו רוב מאכלי החג שהיו מעורבים עמו. הוא שב לביתו עצב, ואומר לאשתו, הרי כל השנה אני עמל בשביל ימים אלו, אי אפשר היה להזהר יותר ממה שהיו חמץ. ואף היא תענהו, וכי אני לא מתאמצת וכל פורצת שם מריבה. אמנם הסכימו הפוסקים לאסור משהו חמץ, אבל הרי השאלות מתו. וכנגד זה אתה יודע שיש כאן ביטול גמור של שמחת יום טוב ושלוש בית וכמה איסורי מריבה כעס ואונאת דברים. החפץ חיים השיבו, השבח לה' שאני ואתה איננו רבנים ולא באים לפתחינו שאלות כבודות כאלו.

הסיפור ממשיך עם "מופת ליטא", אחר פטירת ח"ח החליטו בני קהילתו ראדין שהם חפצים בר' לייב לרב (אף שהח"ח עצמו לא היה נחשב רב העיריה). לימים הגיע אליו הקצב בשאלה. הוא היה עני ודחוק, ולוה ממכה בני אדם כדי לקנות בהמה לז"ט להתפרנס ממכירת בשרה ונמצאה בה שאלה. ובשאלה זו תלוים פרנסתו ובני ביתו בחג אם לריח אם להפסד (וכשהקצב נכנס לשאול עמדה אשתו ובכתה מבחון). ר' לייב היה למדן גדול הוא למד את הענין במקורו וראה שיש מקום להיתר, אבל הפוסקים הידועים (כמזומה הש"ך) אסרו בזה. והיה קשה עליו מאוד שנאלץ הוא להחמיר במקום הפסד ודוחק כזה בדבר שהוא יודע שמן הדין יש להיתר. ונזכר בדברי אביו שלא כדאי להיות רב, ואמר, אכן אבא צדק. היה סוף טוב לסיפור שלבסוף הגיעה השאלה לר' חיים עוזר והוא התיר. אבל זה כבר לא קשור לענין.

ו"מה כתב המהרש"ם על המשנה ברורה?"

הראה רבינו בגב הכריזה של המשנה ברורה ח"א שלו שהעתיק שם בכתב ידו את לשון המהרש"ם בהסכמתו לספר ליקוטי הלכות של ח"ח, שם הוא מדבר בתוך הדברים בשבח החיבור משנה ברורה "בפרט בספר מ"ב על האור"ח אשר כל רואהו יכיר עוצם יגיעתו לאמתתה של תורה". [וראו להעתיק גם את המשך לשון המהרש"ם שם: "ולשמע און שמעתי שמו הנודף ביראת חטאו הקודמת לחכמתו וכל מעשיו לשם שמים"].

המשנה ברורה לא מחמיר – החפץ חיים מחמיר

סיפר הגר"י זינגר זצ"ל ליבדלחט"א רבינו של"ט"א שפעם נכנס אל מרן החזו"א בזמן שלמר מסכת ביצה ואמר לו שלפי מה שציא לו מהסוגיה הרי נראה שהמשנ"ב מחמיר בהלכה זו. ועל כך התבטא מרן החזו"א המשנה ברורה לא מחמיר החפץ חיים מחמיר. ונתבארו הדברים ביניהם שאם אדם לומר סוגיה ויצא לו בחשבון הסוגיה שיש לפסוק לחומרא הרי הוא אינו נחשב למחמיר שהרי כך ההוראה שיוצאת מהסוגיה, ולכן באותן פעמים שהמשנ"ב מחמיר א"ז משום נטייתו לפסוק לחומרא אלא שכך העלה לדינא מתוך הסוגיה. לעומת זאת בספרו חפץ חיים הייתה למרן החפץ חיים נטייה להחמיר על אף שמבחינת החשבון בסוגיה היה מקום להקל וזאת משום ששמירת הלשון היינו דבר פרוץ בעיני המון העם ונחוץ היה ליצור גדר חזק בענין זה.

למדנות החפץ חיים

שח רבינו: על החפץ חיים אנחנו יודעים שהוא היה צדיק, ושני התארים המתמיד והלמדן, זה לא מספרים עליו, יש אנשים שחושבים על המשנה ברורה, שזה ספר שמלקט טוב, ואם לא כתב חידוש, חבל שכתב, וצריך לדעת מה שכתבו עליו ב' גאונים, הראשון זה הגר"צ בילסקר שכתב עליו, "מעמיק נפלא ביושר העיני", והשני כתב, אשר כל רואהו וכו' לאמיתתה של תורה, על הגאון הגדול העצום, הגאון האדיר העמקן הגדול וצדיק גדול.

וצריך לדעת שההסכמה החשובה ביותר שיש למשנה ברורה היא הסכמת ר' בן ציון בילסקער (ויש ללמוד אותה). ושוב שמעתי שכך אמר גם החזו"א ושמחתי שכיוונתי לדעתו. והשבח הנכבד שיש שם הוא בארבע מילים "מעמיק נפלא ביושר העיני". כנודע מדברי הגר"ח מוואלוז'ין כי לא נשתבחו הראשונים אלא בסברא ישרה. ובצירוף שקידתו העצומה וכדברי ב"ו ר' לייב שהיה שקדן הדור. הסיק שמועתו אליבא דהל', ואכן אצל החזו"א היה ח"ח שלימות בעיני ויושר, החזו"א החשיב אותו יותר מהמסכמים עליו, אפילו לעומת ר' יצחק אלחנן.

שאלו את רבינו: למה הח"ח הדפיס את ההסכמה שכתבו עליו, והשיב: הוא היה מוכרח בשביל שיתקבל הספר.

מספרים על הח"ח שמפני מה לא נודע כלמדין, כי ידע את למדנותו, וביקש מד' שלא יתפרסם בכך, ולמה לא ביקש שלא יגידו שהוא צדיק, כי לא חשב שהוא צדיק, לח"ח היה שכל ישר, והג"ר אלחנן מספר על הח"ח דברים נפלאים מאוד.

הנה החפץ חיים ניצל את החיים הכי טוב, וגם נהג בכל פעולה שלו, כה אמר ד', והחזו"א כותב עליו תואר מיוחד "החסיד" החפץ חיים, וזהו תואר שאיננו מבינים בזה, וכשלומודים משנה ברורה, רואים כמה שהוא עמוק, הארבע מילים, "מעמיק נפלא ביושר העיון" עמקן עצום, והוא היה הלמדן של הדור, וזה שהוא היה למדן, הח"ח ידע זאת, וזה לא קשור לענווה, וכן הוא היה המתמיד של הדור.

עוד סיפר רבינו, בשכונתי דר הג"ר שמואל מילר ז"ל (אביו של הג"ר דוד שליט"א ר"מ דפוניבז') והיתה לי ידידות עמו. היה תלמיד ישיבות ראדין וברנוביץ וסיפר סיפורים רבים שהיה בהם ענין ותוכן. סיפר לי שכשנפטר ר' משה לגנינסקי ראש ישיבת ראדין אחרי פטירת הח"ח, שהיה שקדן מופלא וידען כביר והח"ח העריכו מאוד כעודד. פתח ר' לייב את הספרו שהשקדן המופלג שבדור היה אביו הח"ח ז"ל. ואחריו היה ר"מ. ר' לייב היה זהיר מאוד שלא להפריז כמלא נימה בשבחים כאשר הדבר ניכר בכתיבתו על אביו שהוא מתאמץ שלא להגזים אלא לכתוב דברים כהווייתן. והנה שם לנו שבח חדש שאינו מפורסם על הח"ח, שקדן הדור.

הסיבה שאיחר לתפילה

הגיע פעם לסלבודקא רב אמריקאי זקן שלמד בראדין וסיפר שיום אחד הח"ח איחר לתפילה, ואחרי התפילה, קרא לבחורים להסביר למה איחר, ואמר הח"ח שעסק לסדר את הכ"ב בהל' פסח בסיומן ת"מ, ויש שם עניני חושן משפט רבים, הוא התישב ללמוד חו"מ בלילה ונמשך לימודו עד הבוקר, ולכן קם קצת מאוחר, ואכן יש שם הרבה ענינים של חושן משפט, והרבה יסודות יש ללמוד משם לענין קנינים וכו', עם ביאור הגר"א רבים, אם רוצים מופת, זה מופת,

אימת הדין

שאלה: יש מגדולי הדורות שראו עליהם אימת הדין, ויש שלא וכמו החפץ חיים, שמעידים שלא היה אצלו הבדל, בין אלול לכל השנה, תשובה: החפץ חיים היה כל השנה במצב של עומד לפני ד', ואמנם יש כאלה מגדולי הדורות שראו אצלם יותר את אימת הדין, יש בזה דרכים שונות, ומספרים שנתנו להחפץ חיים כבוד גדול והצטער ע"ז, ואמר מה עושים כבוד לעבדא.

רוח"ק של הח"ח

הח"ח באגדה רואים שהיה לו רוח הקודש, כך נראה לי, רואים איך שבאגדה הכל זורם לו, לא כמו בהלכה שם עמל והתייגע. ומסופר ששאלו את בן הח"ח, האם רואים אצל אביו צדיק גוזר והקב"ה מקיים, ואמר אצל אבי רואים אצלו משהו יותר גדול הקב"ה גוזר וצדיק מקיים.

פנינים מהחפץ חיים

מסופר על החפץ חיים שנסע עם בעל העגלה, ואמר למלווה, אם תתכוון כשאתה משלם לבימו תתן שכרו, תרויח.

ושמעתי מאחד ששמע מהחפץ חיים, שהיה אומר בליל יום כיפור בכל נדרי אומרים "ולגר הגר בתוכם", מה שהגר לא יודע גם אנהנו לא יודעים, כך לימד זכות.

עוד שמעתי בשם קרובת החפץ חיים, שבמשפחתו ידעו שא"א לרמות אותו, והוא יודע הכל, גם מה שחשבו שהוא לא יודע. החפץ חיים אמר פעם אחת כשהיה חולה, אנשים חושבים שחולה ישוב בתשובה, אבל כשנעשים חולה רק רוצים להיות בזה.

תפילין ר"ת אצל הח"ח

החפץ חיים לבש פעם אחת תפילין דר"ת, כי ראה בירושלמי קדשים שכן כתב, אח"כ נתברר שהירושלמי הזה מזויף , שאלה: מסופר שהחפץ חיים אמר, שאם ר"ת ישאל לו מדוע לא הניח את התפילין שלו שיוכל לומר שהניח, מדוע דוקא בזה חשש הח"ח לדעת יחיד שלא נפסק להלכה, תשובה: סיפור זה יתכן שהיה, אבל אין זה שייך לנו הדיעות הגבוהות האלו, והטעם שחשש בתפילין יותר מדברים אחרים, הוא כדי שלא יראה קרקפתא דלא מנח תפילין, אבל אדם רגיל זה לא שייך אליו, וצריך להיות כמו כולם, ולמעשה תלמידי הגר"א לא הניחו תפילין דר"ת, וכן החזו"א לא הניח תפילין דר"ת.

ביאור הלכה

בן הח"ח כותב שהוא כתב חלק מהביאור הלכה, ואומרים בשם החזו"א שאי"ז נכון, ומ"מ גם אם זה נכון, הרי ודאי הח"ח עבר על זה, ולא היה כותב ספר שעל שמו, עם דברים שלא על דעתו, ולכן אין נפק"מ כלל, אם הח"ח כתב זאת בעצמו, או שעבר והסכים שיהיה בספרו.

שאלה: מה הטעם שהח"ח כתב חלק מההלכות בשעה"ז צא בבה"ל ולא במ"ב, תשובה: גם התקשתי בזה, ולמעשה רואים שהתקבל, כמו שכתוב במ"ב.

לח"ח היה בן שנפטר בחור ר' אברהם, שהיה יכול להיות החפץ חיים השני.

הח"ח מוכיח מהמ"ב

הג"ר אליהו ויינר (חמיו של הגר"ג נדל) סיפר, שבמלחמת העולם הראשונה באו לחח"ח וסיפרו לו שמצאו חטים בבורות המים, ואמר הח"ח לרבי אליהו ויינר בא נלך לרב העיר, ולקח עמו את המשנה ברורה, ואמר לרב העיר, שמעתי שמצאו חטים בבורות המים, ואני אומר שבספר הזה מבואר שאפשר להקל בשעת הדחק, וזה אמר לרב שיוכל להיות תלמידו של הח"ח, אח"כ שאלו את הח"ח, למה לא אמר את הדברים מעצמו אלא בשם הספר, ואמר כעת אני לא יודע את הדין, אלא שאז כשכתבתי את המ"ב, למדתי את הדברים בעיון, ע"כ הסיפור, ויש שאלה היכן זה נמצא במ"ב.

מהו אדם השלם

להיות אדם השלם זה בהכל, כמו שאמר החפץ חיים, כפי ששמעתי מאחד ששמע מתלמיד הח"ח, שפעם נפטר אדם חשוב, וביקשו מהח"ח שיאמר עליו דברי הספד מפני שהיה אדם גדול. שאל הח"ח שיאמרו לו מה זה אדם גדול, וכל אחד אמר דבר אחר, פתח הח"ח ואמר אדם גדול ברוחניות, הוא כמו בגשמיות, וכמו שבגשמיות אדם שיש לו יד אחת גדולה זה אדם עם מום, כך זה ברוחניות צריך להיות גדול בכל תחום.

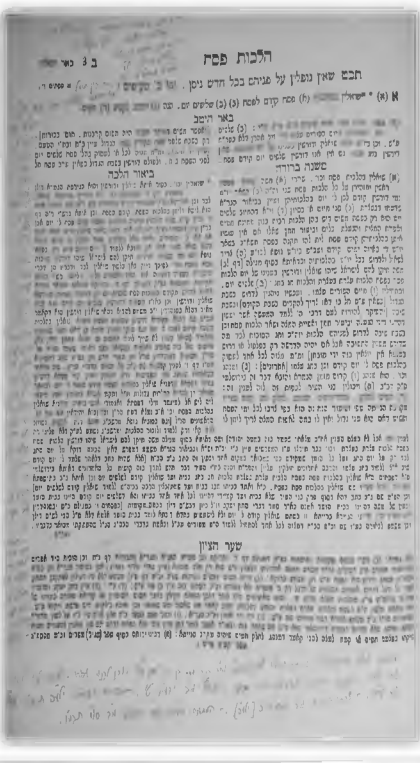
ופ"א ת"ח אחד החל לדבר לפני רבינו במה התיחד הח"ח בדורות האחרונים שהתקבל כיחיד הדור (כבר בימיו) בכל הקהילות חסידים ומתנגדים וכו' עד שאין לו שני בזה. רבינו הפסיקו ואמר, היו גדולים רבים שהתיחדו במעלות שונות, אבל הח"ח היה אדם השלם. דרך משל, אדם גדול בגופו היא מעלה גופנית. אבל אם רק אבר אחד גדול, גם אם הוא מעלה ביחס לאבר זה, הוא חסרון כלפי כלל הגוף. לפי מצבינו אין לנו השגה מה הוא אדם שלם בכל, אבל ידענו שהח"ח היה כך.

ברך הלימוד

ישנו סיפור מענין ממרן החפץ חיים בלימוד, שמעתי זאת מרב אחד שסיפר מה דרש להם החפץ חיים בצעירותם, והאמת שזה כבר כתוב בקדמונים, והוא אמר להם דברי הדרכה - אתם שואלים מהי הדרך בלימוד הנדרשת לבן ישיבה, אני יגיד לכם דרך בלימוד - בכל דבר שלומדים לשאול מאי קא משמע לן פשיטא, ונוסיף מהי ההוא אמינא ומהי המסקנא. אוסיף ואומר שניתן לשאול ואימא הכי נמי... וראיתי זאת מודפס כיום באחד הקדמונים בספר כללי התלמוד לרבי יצחק קפנטון זיע"א, ושם הוא כותב לשאול בכל דבר מה כתוב ומה היה ניתן לומר אחרת לולי זאת. אין דבר שנאמר בש"ס שלא ניתן היה לומר הפוך הימנו, ואם אפשר לומר זאת הפוך, אז למה נאמר דוקא כך, זה מעורר את ההגיון והשכל, וכך מתחברים ללימוד מתוך מחשבה.

תוארי כבוד

שח רבינו: אודות התוארים המופלגים שכותבים בזמנינו, הנה החזו"א כותב באיגרתו על ארץ פולין שהיא כארץ ישראל לגבי כל הארצות, והחסיד החפץ חיים בה, זה מספיק להח"ח שהיה האדם השלם, אמנם הג"ר אלחנן וסרמן שהיה מעריך של הח"ח הוא כותב בהתלהבות תוארים גדולים, אבל רק הוא כותב כך ואחרים לא עשו כך, ויש הגדרה של הג"ר נחום ועלויל מקלם על הח"ח שהוא גאון ע"פ תורה. ומ"מ מהתואר הנורמלי א"א להוריד מפני שמעליב אע"פ שמוותר, אבל לא צריך לכתוב באופן בולט שלא יוא כמין הספד בחיים, אני זוכר בצעירותי היו צוחקים שבארה"ב היו כותבים תוארים גדולים על הרבנים שכל אחד הוא גאון.

מֶרֶץ הַגָּאוֹן רִבִּי יִחְזָקָאל אַבְרָמְסְקִי זצ"ל בַּעַל הַחֲזוֹן יִחְזָקָאל רֹאשׁ יִשִּׁיבַת סַלְבּוּדְקָה נִלְבָּ"ע כ"ד אֱלוּל תשל"ו

מִתִּי זִעְקִים

לאחרונה בשיחה בעת שהותו של רבינו במסע הצלת עולת התורה בלונדון סיפר: אני רוצה לספר לכם סיפור מיוחד, הרב של לונדון מרן הגר"י אברמסקי זצ"ל סיפר לי כשהגיע כבר לארץ ישראל, כי בהיותו רב בלונדון עירכם, התרחשה פירצה חמורה בכשרות, ומחמת כן כינס אסיפה מיידית ודיבר שם בשעת מעשה בתקיפות ובחוזקה נגד הפירצה, **הוא לא היה רגוע למה קרה כאלה דברים**, לאחר האסיפה פנה אליו אחד מותיקי העיר לונדון, יהודי אנגלי, ותמה: הרב אברמבסקי, מה קרה? אתם תמיד רגועים, למה דיברתם בכזה תקיפות, ענה לו הרב אברמסקי זצ"ל הרי לך יש בתי חרושת ועסקים רבים, אם היה מי שפוגע בעסקיך וכי היית מגיב בעדינות? **הכשרות היא העסק שלי וכשפוגעים בכשרות שזה בעסק שלי אי אפשר להיות בשקט**, וכשפוגעים בכשרות אי אפשר להיות רגועים, ונתקבלו הדברים על לבו עד שלמים היה אחד ממקורביו הגדולים. מורי ורבותי, זה הסיפור, אפשר להיות רגועים? אחינו בני ישראל, טייערע לונדונער יידן, **איך אפשר להיות רגועים? איך נוכל לשתוק מול חורבן הגדול של השלטונות בארץ ישראל**, ערכאות הרשע, הרשעים ששונאים תורה ולומדיה בכל לבם ובכל נפשם, אשר בכל אפשרות שיש להם הם לוחמים בעולם התורה, בכל מה שהם יכולים, ועשו גזירה חדשה בשלילת תקציב הבסיס החזקת התורה ביישובת והכוללים. לקחו אותו, וגם בגיוס בחורי ישיבות, ועוד, מתוך רשעות ושנאת תורה. **אני צועק געוואלד, אם חלילה יסגרו מחמת כן ישיבות וכוללים זה חורבן התורה, חורבן ארץ ישראל, חורבן כל האידישקייט בכל העולם**, איך אפשר להמשיך הלאה? איך אפשר להמשיך הלאה.

אי אפשר להמשיך הלאה, אם הם יצליחו זה יהיה חורבן עולם התורה. תסלחו לי, החורבן נוגע גם ליהודים באמריקה, גם ליהודים באנגליה, **כי אם יהיה חורבן בארץ ישראל זה חורבן גם בשבילם. לא רק לנו. צריך לעזוב גיוואלד!**

רבינו עם מרן הגר"י אברמסקי

התאספנו ובאנו אליכם ללונדון, ראשי ישיבות ורבנים, ליהודים של חוץ לארץ, באנו לעזור אתכם למלא את החסר, היינו בארה"ב ונתנו שם נתינות הגונות, אך עדיין חסרים סכומים גדולים, זה עדיין לא מספיק, הצרכים גדולים, צריך לתת סכומים גדולים, פונים אנו אליכם, אחינו בני ישראל שבאנגליה, לונדון.

אחד בב"ק ואחר בב"מ

מסופר שהיה ויכוח, בין הגר"י אברמסקי והגר"נ טרופ על גמרא מסוימת מה כתוב בה, ובאו ופתחו והתברר שאחד אמר גמ' בב"ק, ואחד אמר גמ' בב"מ.

בישיבת סלבודקה

באחד הפעמים שנערכה שיחה עם רבינו אודות ישיבת סלבודקה נשאל: **לראש ישיבה יש שטיקל תורה ידוע על 'מחמץ אחר מחמץ'.** בישיבה מספרים שרבי יחזקאל אברמסקי טען טענה כנגד הדברים מתוספות, אבל יש לזה תשובה מגמרא אחרת. **מספרים, שראש הישיבה שמע מרבי חצקל את הטענה, שתק, ולא השיב מהגמרא למרות שזכר את הגמרא בשעת מעשה.**

והשיב: נו, פשיטא...

עוד נשאל: לרבי יחזקאל היה קשר רצוף עם הבחורים בישיבה?

והשיב: למי שהיה חוש לדבר איתו בלימוד - עשה את זה, והיו כאלו.

עוד נשאל: יש תיאורים מרתקים איך הרב אברמסקי היה מגיע למסירת השיעור כל שבוע, וראש הישיבה והמשגיח היו עומדים לקבל את פניו כשהיה יורד מהרכב שהביא אותו מבית וגן. המשגיח רבי משה דאג שלא יפתחו שום חלון בשעת מסירת השיעור של רבי חצקל, כי הרוח מאוד הפריעה לו.

והשיב: נכון, היו מכבדים אותו מאוד. המשגיח רבי משה היה עוסק בזה הרבה. הרי הרב אברמסקי עוד הספיד את רבי חיים בריסק, למרות שהיה צעיר מאוד. היו לו הרבה סיפורים מרבי חיים. סיפורים מאוד מעניינים.

כידוע כיהן מרן הגר"י אברמסקי זצ"ל כראש ישיבת סלבודקה, שם הכיר את יבדלח"ט רבינו, וחיבבו עד לאחת והתפעל טובא מכוחו הגדול בתורה ובכל מידה נכונה. נביא כאן כמה עובדות שרגיל רבינו לספר.

ובס' חזון יחזקאל תוספתא בכורות פ"ב ה"ב מביא מרן הגר"י אברמסקי זצ"ל: וידיד נפשי הגר"ד לנדא נ"י מיישיבת סלבודקה הביא סיעתא להנחה זו מסוגית הגמרא במנחות...

ובחזו"י סוטה פ"ב הל"ז בשולי הדף מביא אמנם הגר"ד לנדא נ"י מיישיבת סלבודקה בני ברק הראה מקור מפורש...

גליונות מרן החזו"א על חידושי רבינו חיים הלוי

בעולם התורה מופיע היום הספר הנודע חידושי רבינו חיים הלוי עם גליונות מרן החזו"א, ומשמנו של רבינו שליט"א שמענו שעל אף השגותיו של מרן החזו"א ניכר היטב כמה יגע ועמל במקחו של אותו גאון וצדיק ואיך מתבטא הוא על מרן הגר"ה בכבוד עצום הגאון ז"ל. ועוד אף בני הישיבות שזכו להתקרב לאשו הגדולה של מרן החזו"א ידעו כמה הוא החשיב את הספר ואת גליונותיו, ולא אחת היה מראה לבן ישיבה שבא במחיצתו את הספר עם הגליונות.

הגליונות הרבים של מרן החזו"א על דברי מרן הגר"ח היו רשומות במחברת במשך שנים רבות ונשתמרה בידי אחיינו הגאון רבי שמריהו גריינמן זצ"ל ומרן החזו"א היה נותן לתלמידיו ללמוד את הגליונות שרשם על דברי מרן הגר"ח כיון שנתן ללימודו זה משקל רב. הגר"ש זצ"ל הוציאם לאור עולם תחילה בספר נפרד לאחר שמסרם לרבינו שליט"א על מנת שיערוך את הגליונות כראוי למען ישוטטו בו הרבים.

וכידוע שמרן הגר"י אברמסקי צדוק"ל כיהן כראש ישיבה בישיבת סלבודקה בב"ב ומקום משכנו היה בבית

וגן בירושלים וכאשר היה מגיע לסלבודקה מידי שבוע ביום שני כדי למסור את השיעור ביום שלישי בהיכל הישיבה והיה שב לירושלים ביום רביעי, ובכל שבוע כשהיה מגיע לישיבה בבני ברק היו רבני הישיבה עורכים לו מיני קבלת פנים והוא היה מבקש את רשותו של ראש הישיבה הגר"מ שולמן צדוק"ל לשאת את שיעורו כשרבני הישיבה משתתפים בשיעורו, ולאחר השיעור משוחחים עם מרן הגר"י אברמסקי צדוק"ל על השיעור.

וסיפר הגאון רבי שמואל זקס שליט"א מראשי הישיבה שבאחד הפעמים הקשה מרן הגר"י אברמסקי קושיא חזקה על דברי רבו מיישיבת וואלוז'ין מרן הגר"ח צדוק"ל בספרו חידושי רבינו חיים הלוי והניח בצ"ע. לאחר השיעור כאשר שוחחו רבני הישיבה עם מרן הגר"י אברמסקי אמר רבינו שליט"א שיש תחת ידו מחברת גליונות החזו"א על הגר"ח ושם מופיעה קושיא זו, והיה זה קודם שהגר"ש גריינמן זצ"ל ביקש לערוך את ספר הגליונות. מרן הגר"י אברמסקי התפעל מאוד ואמר לרבינו שליט"א מעתה כל שבוע שאגיע לישיבה תרצה בפני מספר גליונות ממרן החזו"א על מו"ד מרן הגר"ח צדוק"ל בספרו. ואכן בכל שבוע לאחר השיעור היה הגר"ד מרצה בפני מרן הגר"י אברמסקי מספר גליונות ממרן החזו"א על מרן הגר"ח. ולדבריו היו השגות שמרן הגר"י אברמסקי היה אומר דאס איז טאקע שווער - זה באמת קשה. והיו קושייות שמרן הגר"י אברמסקי היה עונה תשובות. אך על רוב הגליונות שהיה הגר"ד שליט"א מרצה בפניו היה מרן הגר"י אברמסקי צדוק"ל מתבטא ווי דער הער לערנט דאס איז שווער ווי דער הער לערנט דאס איז ניט שווער - לפי דרך לימודו של מרן החזו"א זה קשה אך לפי דרך לימודו של מרן הגר"ח לא קשה מיד.

גיוס בחורי ישיבות

פעם רצו שבני ישיבות יעברו אמונים, אמר להם הגר"י אברמסקי בו ברגע שתעשו משהו לבני ישיבות, אני יתן צו שכולם יעזבו את הארץ, כי זה מקום סכנה והסיבה שמותר להיות בארץ כי יש בני ישיבות. בלי תורה אסור לגור כאן בארץ ישראל.

דרכי אורה

משולחנו של רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגאון רבי מאיר צבי ברגמן שליט"א פרשת נצבים - וילך תשפ"ד (48)

לא בשמים היא

נפק אחר לתרבות רעה, ועוד שם בגמ' שאל אחר את ר"מ לאחר שיצא לתרבות רעה מאי דכתיב לא יערכנה כו' אף ת"ח אע"פ שסרח יש לו תקנה, א"ל אף אתה חזור בך א"ל והלא כבר שמעתי מאחורי הפרגוד שובו בנים שובבים חוץ מאחר ע"כ, ונראה דהכוונה קיצץ בנטיעות שנטע הקב"ה בתורה וכתב 'כי המצוה הזאת - לא נפלאה היא ממך', ולא מיבעיא למ"ש הרמב"ן דקאי על מצות תשובה א"כ לא יתכן אדם חי שאין בידו לשוב, שהרי כ"א מחוייב על מצות תשובה, ואין להשגיח כלל על הבת קול שאמרה חוץ מאחר שאין עליו מצות תשובה, דכבר ניתנה תורה מהר סיני ולא בשמים היא, וכבר כתב הקב"ה בתורה 'כי המצוה הזאת - לא נפלאה היא ממך', ואי"ז אלא נסיון, וה"ל אף אם נפרש כפרש"י שהמצוה הזאת ר"ל על כל התורה שלא נפלאה מכל אדם כל זמן היותו בעוה"ז, ועל בת קול זו ג"כ נאמר 'לא תשמע לקול וגו' כי מנסה ה' אלקיכם אתכם', וא"א שנפקעה שום מצוה מאליהם בן אביו, וכיון שחלה עליו מצות תשובה א"א שלא יוכל לשוב.

כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוה היום לא נפלאה הוא מוקד ולא חקקה הוא וכו'. (ל, י"א)

רש"י פי' 'כי המצוה הזאת' על כל התורה, ורמב"ן פירשה ביחוד על מצות התשובה ע"ש. והנה בגמ' ב"מ דנ"ב' בפלוגתא דר"א ור' חכמים בתנור של עכנאי יצתה בת קול ואמרה מה לכם אצל ר"א שהלכה כמותו בכל מקום, עמד ר' יהושע על רגליו ואמר לא בשמים היא וכו' א"ר ירמיה שכבר ניתנה תורה מהר סיני אין אנו משגיחין בבית קול, שכבר כתבת בהר סיני בתורה 'אחרי רבים להטות', אשכחי' רבי נתן לאלהיו א"ל מאי עביד קוב"ה בההיא שעתא, א"ל קא חייך ואמר נצחוני בני נצחוני בני עכ"ל הגמ', וביאר רבינו נסים גאון (הנדפס עה"ג בש"ס וילנא ברכות י"ט ב') בזה"ל: שלא היתה הכוונה אלא לנסות את החכמים אם יניחו הקבלה שבידם והגמרא שבפיהם בשביל בת קול ואם לאו, ודומה למ"ש (דברים יג) כי מנסה ה' אתכם וכו' עי"ש שהאריך בזה. ונראה להבין בזה הגמ' בחגיגה דט"ו א' אחר קיצץ בנטיעות כו' יצתה בת קול ואמרה שובו בנים שובבים חוץ מאחר, אמר הואיל ואיטריד כו'.

היא ניתנה ומתן שכרה

שזוהי השמחה והנאה היותר גדולה, וזהו השכר דלעתיד לבוא הנאה מהתעמקות בד"ת והוא העונג הרוחני לנשמה. ועפ"י נראה מ"ש העוסקין מקרא מדה ואינה מדה, ר"ל דתחילת הלימוד חובה לעסוק במקרא אבל אי"ז מדה להמשיך בזה כל ימיו, כמ"ש הרמב"ם בפ"א מת"ת שאחרי שיודע כבר מקרא צריך ללמודה רק לעתים ולפרקים, ואמנם משנה מדה ונוטלים עלי' שכר, ר"ל שמשנה אינו דומה למקרא, כיון שלימוד המקרא פירושו לימוד המקראות כפשוטן בלי יגיעה בהבנה [יגיעה בהבנה זהו גמרא ופשוט], אבל ללימוד המשנה כבר נצרכת יגיעה להבנתה וממילא יש כבר קבלת שכר, דהלא עצם היגיעה וההבנה היא השכר, אמנם גמרא אין לך מדה גדולה מזו, שהרי כל עיקרה של גמרא כולה שכר היא, שכל גופה אינה אלא הבנת הסתירות ולפשוט הספיקות וכל כולה שכר רוחני. זהו הביאור במד"ר שכשירדה התורה מן השמים ירד גם מתן שכרה, שהוא הבנתה של תורה אחר היגיעה בה, וזהו שכרה והוא העונג הרוחני דלעתיד.

לא בשמים היא (ל, י"ב)

ובמד"ר אמר להן משה, שלא תאמרו משה אחר עומד ומביא לנו תורה אחרת מן השמים, כבר אני מודיע אתכם לא בשמים היא שלא נשתיר הימנה בשמים, ד"א אמר רבי חנינא היא וכל כלי אומנותה ניתנה עינותותה צידקה וישרותה ומתן שכרה עכ"ל, וצ"ע מה הכוונה שניתנה מתן שכרה.

ויל' בזה עפ"י הברייתא בס"פ אלו מציאות (ב"מ לג א') ת"ר העוסקין במקרא מדה ואינה מדה, במשנה מדה ונוטלין עלי' שכר, גמרא אין לך מדה גדולה מזו ע"כ, ועי' מהרש"א שם, ונראה ביאור ד' הגמ', לפמ"ש הראשונים דהשכר דלעתיד לבוא לעוה"ב הוא עונג רוחני, שצדיקים יושבים ונהנים מזיו השכינה, והנאה מזיו השכינה היא לימוד התורה, וכדברי הרמב"ם בסוף הלכות מלכים דלעתיד יהיו כולם חכמים גדולים ויבינו דברים הסתומים שבתורה, וזהו עיקר השמחה והנאה וכמ"ש הרמ"א בתשובותיו דאין שמחה כהתרת הספיקות, והגר"ח מוואלוז'ין כתב שכל חלקו לעוה"ב ה' מוסר עבור דבר אחד מחודש מהגמרא

'ולדבקה בו' - 'ובו תדבק'

שנא' בפרשתנו לאהבה את ה' וגו' ולדבקה בו וגו' (וכ"ה שם יא, כב), וצ"ע מה הפרש בב' הפסוקים הנו', וגם יש לבאר שבתחילה כשהביא את ה' מצות עשה להידבק בחכמים ותלמידיהם כדי ללמוד ממועשיהם הביא פס' של 'ובו תדבק', ואילו בסו"ד שכ' 'ולהתחבר להן בכל מיני חיבור' הביא פסוק של 'ולדבקה בו', וצ"ע. ונראה עפ"י דברי הגאון ר' אלעזר משה הורוויץ אב"ד דפינסק וצוק"ל שעמד בחילוקי לשון הכתוב בפר' אמור (ויקרא כא) אשר יהיה בו מוס' לא יקרב וגו' ואל המזבח לא יגש כי מוס' בו, ויל"פ שינוי הלשון שמתחילה הוא אמור 'בו מוס' ולבסוף הוא אמור 'מוס' בו, וכן יש לדייק גבי מומי בהמה (שם כב). וביאר דידוע מדרך לשון הקודש

לאהבה את ה' וגו' ולדבקה בו וגו' (י"א, כ"ב)

לשון הרמב"ם (פ"ו מהל' דעות ה"ב) מצות עשה להידבק בחכמים ותלמידיהם כדי ללמוד ממועשיהם כענין שנא' 'ובו תדבק', וכי אפשר לאדם להידבק בשכינה, אלא כך אמרו חכמים בפירוש מצוה זו: הדבק בחכמים ותלמידיהם, לפיכך צריך אדם להשתדל שישא בת"ח וישיא בתו לת"ח ולאכול ולשתות עם ת"ח ולעשות פרקמטיא לת"ח ולהתחבר להן בכל מיני חיבור שנא' 'ולדבקה בו', וכן ציוו חכמים ואמרו: והוי מתאבק בעפר רגליהם ושותה בצמא את דבריהם עכ"ל. ויש לדקדק במ"ש הרמב"ם כאן ב' פסוקים, הא' בריש פרשת עקב (דברים י' כ') את ה' אלקיך תירא אותו תעבוד ובו תדבק וגו', ופסוק ב'

דהיכי דקאמר תרי עניי בהדדי מקדים העיקר, כמו 'חיים תפשו' ו'תפשו חיים' (מלכים כ'), דלמלחמה הרבותא ב'חיים', ולשלום הרבותא ב'תפשו', וכהנה רבות בדרשות חז"ל, ולכן אמור בכ"מ באדם ובבהמה 'בו מוֹם', להורות דאף מוֹם המיוחד באדם ואינו בבהמה או להיפך אסור, ומיהו אח"כ כתב 'מוֹם בו' משום קרא דבתרי' 'לחם אלקיו מקדשי הקדשים ומן הקדשים יאכל' דאף אם יש בו מוֹם הכולל גם באדם גם בבהמה מ"מ אוכל ועי"ש עוד ודוק. ושוב מצאתי כן בעז"ה בפ' הרוקח עה"ת בפרשת קרח (במדבר יח) שעמד על מה שהתורה כתבה במתנות כהונה 'יהיה לך', ופעמים שינתה לכתוב 'לך יהיה', עי"ש שכתב כעין דברי הגרא"מ מפניסק זצ"ל ודבר ה' אמת הי' בפייה ושי".

עצה גדולה ליום הדין

והנה כ' הרמב"ם ברפ"ג מהל' תשובה: כל אחד ואחד מבני האדם יש לו זכויות ועונות, מי שזכויותיו יתירות על עונותיו – צדיק] ומי שעונותיו יתירות על זכויותיו – רשע, מחצה למחצה – בינוני. וכן המדינה – אם היו זכויות כל יושביה מרובות על עונותיהן הר"ז צדקת, ואם היו עונותיהם מרובין הר"ז רשעה, וכן כל העולם כולו עכ"ל, ולהאמור, מצינו עצה גדולה ליום הדין להחשיב את כל אדם לבינוני – ע"י שינה ת"ח מנכסיו, והוא פלאי.

והנה בעז"ה המלחמה כנגד התורה בימינו מתייחדת גם בכוונה לפגוע בתמיכה בבני הישיבות לומדי התורה, עד היום נהנו כל יושבי הארץ מהמעלה של 'מהנה ת"ח מנכסיו', וכאמור דבר זה הועיל לכולם למרות כל הירידות, כיון שהי' בארץ ישראל מעלה זו. שהרי כל המתבונן מעט בקורות הישוב היהודי בארץ ישראל בדורנו, יבחין איך שהחיים כאן מלווים בנסים גלויים. הנה רבים שואלים על עשרה הנסים הגלויים שהיו בבית המקדש, היאך יכלו בני ישראל שבאותו דור לפשוט ולעבוד ע"ז? מדוע הנסים הגלויים שראו בעיניהם לא הועילו להם להיות שלמים באמונה? אך באמת גם בדורנו יש לשאול כך: היאך אפשר לא לראות את הנסים הגלויים המלוים את בני ישראל היושבים בארץ ישראל? כיצד אפשר להתעלם מהמציאות הנראית לעינינו, שבה אלפי טילים נשלחים לעבר יושבי הארץ ובניסי שמים אין נפגעים? אך התשובה היא פשוטה – כשלא רוצים לראות לא רואים!

מצב ניסי זה מגיע בוודאי רק מכח לימוד התורה שיש בארץ, בתוספת המעלה של 'מהנה ת"ח מנכסיו'. אותם אלו אשר זוממים לפגוע בענין זה, מסכנים את עצם קיומם בארץ, והקב"ה יעזור שישובו בתשובה שלימה, ולא יפסידו ח"ו לעצמם ולכל העולם.

יִלְדָּקָהּ בּוֹ (שם)

בגמ' כתובות דקי"א ב' וכי אפשר לאדם לידבק בשכינה וכו' והמהנה ת"ח מנכסיו מעלה עליו הכתוב כאילו מידבק בשכינה. ובסנהדרין דק"ב ב' א"ר נחמן אחאב שקול הי' (פרש"י: מחצה עונות ומחצה זכויות) שנא' 'ויאמר ה' מי יפתה את אחאב ויעל ויפל ברמת גלעד, ויאמר זה בכה וזה אמר בכה' (פרש"י: מדמהדרי כולי האי מי יפתה את אחאב משמע דבקושי גדול נענש). מתקיף לה רבי יוסף, מאן דכתב ב' 'רק לא היה כאחאב אשר התמכר לעשות הרע בעיני ה' אשר הסתה אתו איזבל אשתו', ותנינא בכל יום היתה שוקלת שקלי זהב לעבודה זרה, ואת אמרת שקול הי', אלא אחאב וותרן בממונו היה ומתוך שההנה ת"ח מנכסיו כיפרו לו מחצה ע"כ.

הנה אחאב הרשע 'אשר התמכר לעשות הרע בעיני השם', זכה להחשב כבינוני כיון שהיה מהנה ת"ח מנכסיו, לא מוזכר בגמ' היכן ההנה אחאב לת"ח מנכסיו, וכ' מהרש"א: 'אולי קבלה הי' זה בידם, ואפשר שמה שאמר שמהנה ת"ח מנכסיו, ע"פ מ"ש ברפ"ק דחולין שכן מצינו ביהושפט מלך יהודה שנהנה מסעודת אחאב וסיעתו שהי' ליהושפט עמו', מבואר מדברי המהרש"א שאע"ג שמה שהי' וותרן בממונו כנראה מהגמ' שם הי' זה בטבע, ועוד שנאמר שם (דה"י ב' יח) 'ויסיתהו לעלות אל רמות גלעד', דהיינו שבסעודה זו עצמה הסית את יהושפט להלחם ברמות גלעד, אעפ"כ זכה עי"ז להיות בינוני כיון שסו"ס ההנה את יהושפט מנכסיו. וראה לשון רמב"ם (פ"ד מהל' רוצח ה"ט): צא ולמד מאחאב עובד ע"ז שהי' נאמר בו 'רק לא הי' כאחאב', וכשנסדרו עונותיו וזכויותיו לפני אלהי הרוחות לא נמצא עוון שחייבו כלי' ולא היה שם דבר אחר ששקול כנגדו אלא דמי נבות וכו' ע"ש, והיינו כהנ"ל שע"י שהיה וותרן בממונו נהפך בינוני, ולולא דמי נבות לא היה מתחייב כליה.

זיקוקין דנורא דנפקו מפומיה דרבינו הגדול מרן שליט"א

על האי סבא קדישא מרנא החפץ חיים זיע"א. לרגל יום הירצויט כ"ד אלול

סיפר לי ידידי הרב ר' יעקב לויסון שיח' הצדיק מלונדון שהי' מקורב ביותר להרב מפוניבז' זצ"ל, ופ"א ברגע של עת רצון בנסעו עמו במכונית, שאלו על א' מגדולי ישראל שהי' אדם גדול מאד מאד, האיך הי' הרב זצ"ל מגדיר את ההבדל בין אותו הגדול להחפץ חיים זצ"ל, והרב מפוניבז' נשתתק והרהר רבע שעה, ולבסוף אמר לו: בני היקר, אמנם הגאון הזה הי' גדול מאד וצדיק גדול, אבל החפץ חיים הי' מלאך.

כאשר הרב דפוניבז' חזר לטלז לאחר שלמד בראדין, ונכנס לראש הישיבה רבי אליעזר טלזר זצ"ל, ביקש ממנו שיספר מהח"ה, ואמר לו הרב ז"ל מה ששמע ממנו לבאר את דברי הגמ' בגיטין (מז א') כי נח נפשיה [של ריש לקיש] שבק קבא דמוריקא [השאיר אחריו כלי של כרכום] קרא אנפשיה 'ועזבו לאחרים חילם', והזכיר הח"ה את מה שאומרים העולם 'זמן שווה כסף', ואמר שזמן שווה הרבה יותר מכסף, ובאמת הזמן הוא הדבר החשוב ביותר שיש לאדם, שהרי אפשר לרכוש בו דברים יקרים עד מאד – 'יקרה היא מפנינים וכל חפצך לא ישוו בה' (משלי ג', טו), ועל ידו יכול האדם להגיע למעלות רוחניות עליונות.

עפ"י ביאר הח"ה צערו של ריש לקיש על הכלי שנשאיר אחרי מותו מבלי שהשתמש בו, וממילא התברר שלא היה צריך לקנותו מלכתחילה. ריש לקיש הצטער על הזמן שבזבז כדי להשיג את הכסף ששילם עבור כלי זה, ואמר ע"ז 'ועזבו לאחרים חילם'.

כששמע זאת רבי אליעזר, אמר "אזוי זאגט ער?" [כך הוא אומר?], ענה לו הגאון מפוניבז' "נישט אזוי זאגט ער, נאר אזוי איז ער" [לא "כך הוא אומר", אלא כך היא מציאותו וכך הוא חי]. הזמן שמשחית האדם עבור מטרות גשמיות שלא יישמשו אותו הוא הפסד עצום עבורו, ובבחינת 'ועזבו לאחרים חילם'.

מז"ח רבינו הגדול ראש הישיבה זיע"א היה נוהג להגיד בכל נושא ובכל שאלה שעמדה על הפרק, "אני ראיני את החפץ חיים, וכל שאלה שבאה אני שואל את עצמי 'מה החפץ חיים היה אומר על הסיפור הזה', איך החפץ חיים היה מתנהג במצב הזה'..."

זכותם תגן עלינו ועל כל ישראל

מכירת הדב

ממך ראש לראשי הישיבות רבינו הגרב"ד פוברסקי שליט"א

בד בבד | על התורה

דברים מחשלים ומחזקים

אתם נצבים היום. (כט, ט)

רש"י פירש: "כיום הזה שהוא קיים והוא מאפיל ומאיר, כך האיר לכם וכך עתיד להאיר לכם, והקללות והיסורים מקיימין אתכם ומציבין אתכם לפניו".

וביאר בזה אדמו"ר מן המשגיח רבי ירוחם זצוק"ל. דכמו יום ולילה שאין הלילה מבטל את כח המאיר. והאור קיים ועתיד להתגלות, רק שנתכסה לזמן מה, וכדי שיתחדש האור אין צריך חידוש מצב ושינוי הטבע, אלא שהות זמן שיגיע זמנו של האור להאיר, כך היסורים אינם הפסקת הטובה והארת הפנים לישראל, ורק כחושך הוא ומצב זמני בלבד, ועם הזמן ממילא יחזור האור בלא שינוי מחודש, ודברים אלו מחשלים ומחזקים לבנו שנוכל לעמוד בתוקף היסורים.

ונוסף עוד בזה, "הקללות והיסורים מקיימין אתכם ומציבין אתכם לפניו", שלא רק שזה מצב זמני ואינו ביטול הטוב, אלא יותר מזה, שהם מקיימין אותנו ומציבין אותנו לפניו, והמשל בזה, פעמים נולד תינוק עם פזילה בעיניו, וזה דבר שאפשר לתקנו ע"י ניתוח. וכשאמו של התינוק יודעת מלאכה זו הרי היא עצמה מתקנת לו את עיניו, והתינוק מרגיש כאוב ונפגע שאמו חותכת בו, אולם לכשיגדל ויבין סוד העניין, הרי לא יהיו בפיו מילים להודות לאמו, שאם לא הייתה מתקנת לו מום זה, היה מקשה עליו הדבר במשך ימי חייו.

כך גם ענין הייסורים כולם הם לטובתנו, ואף שבעת החושך והלילה הרי ההרגשה קשה ונוראה, אולם יסודם לתקן פזילת עינינו, לתקן ראייתנו, לכוון אורחותינו, וכתב בישעיה (ס, ב) והוא הפטרת כי תבוא, "כי הנה החשך יכסה ארץ וערפל לאמים ועליך יזרח ד' וכבודו עליך יראה", שמצב זה שהחושך יכסה ארץ הוא שיביא לבסוף שעליך יזרח ד'.

התשובה והוידוי

וכתב בזה רבינו שליט"א, דהנה אנו מוצאים בתורה כפל לשונות בענין התשובה, כאן כתוב: ושבת עד ה' וגו', ולשון זה כתוב גם בפ' ואתחנן (ד, ל) בצר לך ומצאוך וגו' ושבת עד ה' וגו', ובהושע (י"ד, ב) כתוב שובה ישראל עד ה' אלקיך כי כשלת בעונך קחו עמכם דברים ושובו אל ה', וצ"ב כפל הלשונות.

והנה במש"כ קחו עמכם דברים וכו' כתב בתרגום יונתן: קריבו עמכון פתגמין דאתודאה וכו' והוא לשון וידוי, וכן פי' באבן עזרא וברד"ק ובמצודת דוד שהוא על ענין הוידוי שהוא מעיקרי התשובה, ואמנם לפי"ז הרי הוא גם מקור לדברי הראשונים עי' ברמב"ם (בפ"ב מהל' תשובה) ובחינוך (מ' ס"ד) שהוידוי הוא בפה, וזהו לשון קחו עמכם דברים, אולם במ"ר שמות (פ' ל"ח) אי' וז"ל: קחו עמכם דברים ושובו אל ה' וכו', אין דברים אלא דברי תורה, שנאמר אלה הדברים אשר דבר משה וכו' הרי שפירש דקאי על דברי תורה, אולם צ"ב מה זה שייך להלכות תשובה.

והנראה בזה, דהנה יש עוד להעיר, דברישא דקרא כתיב שובה ישראל "עד" ה' אלוקיך, ובסיפא כתוב ושובו "אל" ה', ויש לבאר ענין שינוי הלשון, ונראה דבשני מדרגות של תשובה מיירי, והנה שובה ישראל עד ה' אלוקיך, הוא דרגה קטנה יותר שהיא תשובה מיראה, והוא רק בבחינת "עד", ומבואר כן להדיא ביומא פ"ו אמר ר"ל, גדולה תשובה שזדונות נעשות לו כשגגות, שנאמר שובה ישראל וגו' כי כשלת בעונך, הא עון מזיד הוא וקא קרי לה מכשול, ופריך איני והאמר ר"ל וכו' נעשות לו כזכיות, ל"ק הא מאהבה הא מיראה, הרי דפסוק זה מיירי בתשובה מיראה.

ואכן בפ' ואתחנן הרי כתוב: בצר לך ומצאוך וגו', והרי שתשובה זו היא מתוך הצרות, ולכן ענינה בלשון "עד" והיא התשובה מיראה.

אולם שובה "אל ה'" היא מדרגה יותר גדולה, וזהו לשון "אל" שהוא לשון דביקות גמורה והיא התשובה מאהבה, וע"ז הוא דנאמר, דלא יתכן תשובה מאהבה אלא ע"י דברי תורה, וכן מבואר להדיא בסה"מ להרמב"ם במצות ואהבת את ה', שדרך קיומה הוא ע"י: והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך, והוא ע"י לימוד התורה וההנאה בהשגתה ועי"ז תבא האהבה, והוא מדברי הספרי בפ' ואתחנן שם, הרי דאהבת ה' היא רק ע"י לימוד התורה, וכמו"כ לא יתכן תשובה מאהבה אלא ע"י קחו עמכם דברים, ואין דברים אלא דברי תורה, וא"ש דברי המדרש הנ"ל דתשובה היא ע"י ד"ת.

ערל לא נכנס לעזרה

מי יעלה לנו השמימה

מי יעלה לנו השמימה. בבעל הטורים כתב: ר"ת מילה,

וס"ת: יהו"ה, לומר שאינו יכול לעלות השמים אצל ה' אם לא שיהא נימול וכו' ע"כ.

וביאר רבינו שליט"א בדברי בעל הטורים הנ"ל, דהנה הרמב"ם כתב בפ"ב מהל' חגיגה ה"א, וכל האנשים חייבים בראי' חוץ וכו' וטמא וערל וכו' וכבר ביארנו בהלכות ביאת המקדש שאין הטמא ראוי לביאה וכן הערל מאוס כטמא, ע"כ, ובלח"מ שם הקשה דבפ"ק אמר: הערל והטמא פטורין מן הראי' ומוקי לה בגמ' שם אליבא דר"ע דהערל כטמא, ומד' הרמב"ם בפ"ד מהל' תרומות מבואר דלא פסק כר"ע וא"כ אין הערל כטמא.

ועוד הקשה שם על מה שכתב הרמב"ם בפ"ב מהל' ביאת מקדש הי"ב שהערל והטמא משלחין קרבנותיהן, והרי אם הערל אינו כטמא הוא עצמו יכול להביא קרבנו, ועי"ש שכתב דביבמות ע"ב מבואר בגמ' דערל פטור מן הראי' משום דמאיס, ובתוס' שם כתבו בחד לישנא דאתיא גם אליבא דרבנן ואף שאינו כטמא מ"מ מאיס הוא, וכן י"ל בדעת הרמב"ם יעו"ש.

והנה הרמב"ם כתב בפ"ג מה' חגיגה שם ה"ב שהערל חייב במצות הקהל, והקשה בל"מ שם דהרי כתב הרמב"ם שפטור מן הראי' משום שאינו ראוי לביאה, וכתב ליישב דמצות הקהל היא בעזרת נשים, ואינו צריך להכנס לעזרה, ועיקר דינו של הערל הוא שלא יכנס לעזרה דחמירא קדושתה יעו"ש.

והנה הרמב"ם בהל' ביאת מקדש לא הזכיר כלל להדיא שהערל אסור להכנס לעזרה, ואמנם הרי לא נאמר בתורה איסור זה כלל, אלא בטמא, והערל אינו כטמא.

ואשר לכן נראה, דאף שאין איסור כניסה לעזרה לערל, אבל הרי מרומז בקרא דמי יעלה לנו וגו' הנ"ל שהערל אינו יכול לעלות אל השם, וכן בפסוק דהתהלך לפני וגו' וכמש"כ בבעה"ט, ונראה שנרמז בזה הענין שהערל מאוס הוא ואינו ראוי לראות פני ה', ומעתה נראה דאף דאין בזה איסור כניסה לעזרה, אבל מצות ראיית פנים שהיא בעיקר דינה ויסודה ענין ראית פני ה' ע"י הכניסה לעזרה, ולכן כיון שהערל מאוס הוא לענין זה, הרי ל"ש בו קיום דין ראיית פנים וממילא דפטור ממצוה זו, ואף שהערל מותר לו להכנס לעזרה שלא נאסר בזה, אבל אין בכניסתו קיום ענין ראיית פנים, וממילא דפטור הוא מראי'.

ומעתה נראה, דקיום מצות הקהל שאין ענינה ראיית פנים אלא הקהלות העם לשמוע דברי תורה, הרי גם הערל

חייב במצוה זו, ואף יכול להכנס לעזרה, שהרי לא נאסר לו ענין זה, והרמב"ם לא הביא איסור זה כלל וכמש"כ, ועיקר דינו הוא שמופקע מראיית פנים, ולכן פטור הוא מן הראי'.

ולפי"ז נראה די"ל עוד, שמש"כ הרמב"ם שהערל והטמא משלחין קרבנותיהן, אף שאין בו איסור כניסה, מ"מ ענין זה שיהא המקריב את הקרבן בא לעזרה ועומד על קרבנו, הוא גם קיום דין מיוחד שיהא המקריב עומד לפני ה', והוא ענין התאחדות והצטרפות אל קרבנו, וגם בזה י"ל דכיון שהערל הוא מאוס לעלות אל השם וכדברי הבעה"ט, וגם אין בו דין ראיית פנים וכמש"נ, הרי גם אין בו קיום דין עמיד על קרבנו, אף כשבא לעזרה, והקרבנות קרבנותיו הוא תמיד בגדר משלחין קרבנותיהן, ולכן כלל הרמב"ם דינו כטמא וכתב שהערל והטמא משלחין קרבנותיהן, אף שאין בהם דין עומד על קרבן וכמש"נ.

משה רבינו לא מת

ויאמר אליהם בן מאה ועשרים שנה אנכי היום לא אוכל עוד לצאת ולבוא וגו'. (ויילך לא, ב)

פרשה זו היא שיחתו האחרונה של משה שאמרה ביום מותו קודם שנפרד מישראל ואמר להם בן מאה ועשרים שנה אנכי היום לא אוכל עוד לצאת ולבוא שאמר להם היום מלאו שנותי ביום זה נולדתי וביום זה אמות, שהרגיש גם שהגיע זמנו למות היום, ואף שלא ידע האדם את עתו איתא בחז"ל עי' אור החיים דצדיקים מרגישים כשהגיע זמנם למות ושלושים או ארבעים יום קודם יום מותם כבר נלקחת מהם חלק מהרוח ומראים לה את חלקה בגן עדן

ודבר זה מיקל עליהם בהרבה את צער הפרידה, ולהלן פסוק י"ד אמר לו הקב"ה הן קרבו ימיך למות דהוא לשון רבים שמשמע שנשארו לו עוד כמה ימים והרי כאן אמר משה שיומו האחרון הוא והיה צריך לומר קרב יומך למות, וביאר האוה"ח דמשה רבינו עצמו לא מת כלל שצדיק כמותו ודאי לא מת אלא שימינו מגיעים לקיצם ונגמרו ימיו אבל לא שהוא מת, וזהו קרבו ימיך שמוצד סוד הימים בא מיתתו של משה ולא שהוא עצמו מת, ומבואר כאן גודל מעלתו של משה שהי' כולו משועבד לכלל ישראל ולא היו לו חיים פרטיים כלל, שבנוהג שבועולס אדם היודע שיומו האחרון הוא נפרד מביתו ומבניו, וכאן לא נזכר מזה כלום וכל עסקו עם ישראל להכניסם לזמן שאחרי מותו.

כבוד מלכים

יארצייט רבינו החפץ חיים – כ"ד אלול תרצ"ג

בשמתחיל תקופה חדשה

שלטון הקומוניסטים והנה אמנם היו כאלה מכלל ישראל ששמחו בעת עליית שלטון הקומוניסטים. אמנם לאחר זמן נתברר שגם זו רעה היא ליהודים. ואמר הח"ח דאין זה מחייב שמתחילה היה צריך להיות כן לרעה אלא ישנו מהלך

שמעתי בשם מרן הגרי"ז זצ"ל שאמר בשם מרן החפץ חיים זצ"ל כאשר נתחלף ברוסיא שלטון הצאר והחל

בהנהגת הבריאה אשר הקב"ה מעביר צרה זו ומביא תקופה חדשה אשר היא תלויה בכלל ישראל, ואם יהיו ראויים ויזכו אזי יהיה זה לטובה, אך אילו לא יזכו ולא יהיו ראויים אזי יהיה זו צרה חדשה שתבוא עליהם, והיינו שאותו דבר עצמו יכול להיות שהוא טובה ומאידך יתכן שהוא רעה וכענין מכה שהיא רטיה ורטיה שהיא מכה עכ"ד.

לב של עני ולב של עשיר

מעשה שהי' בזמן החפץ חיים שהמשולח של ישיבת ראדין סיפר פעם לחפץ חיים שיש יהודי באחד הכפרים שאינו עשיר כלל והוא מרים תרומה הגונה לישיבה בכל פעם. ויהי היום אמר אותו נדיב למשולח יודע אתה שאיני עשיר כלל ואף על פי כן רואה הינך כמה אני נותן בכל פעם שאתה בא אצלי בקש עבורי ברכה מהחפץ חיים שאהיה עשיר ואז גם אוכל לתרום יותר. וכך עשה המשולח ביקש עבורו ברכה מהחפץ

חיים ובאמת הלה עלה לגדולה ונתעשר, אולם כשבא אליו המשולח אחר שנעשה עשיר נשתומם לראות שלא רק שלא הוסיף על מה שהי' רגיל ליתן עד עתה אלא עוד הפחית מזה, ושאלו מה זה הי' לך שלא די שאינך מוסיף על נדבתך אלא גם מפחית ממנה, ואמר לו אומר לך האמת איני יודע מה אירע לי מעת שנעשיתי עשיר לבי נהפך ואיני מסוגל כמעט לבזבז מנכסי לצדקה. והביאור בזה מפני שאינו דומה לבו של עני שהוא לב טהור ללבו של עשיר ועני מכח טהרת לבו מסוגל ליתן אפי' יותר מעשיר. (בד קודש - פרשת ויצא)

מתכוין אלי

שמעתי כי פעם ישב החפץ חיים בבית רבי חיים עוזר ישבו שם רבי שמעון ורבי ברוך בער, גם החזון איש ישב שם, החפץ חיים הי' מלאך, והוא דיבר ואמר צריכים לגמור את כל המסכת, אמר רבי אלחנן הוא מתכוין אלי מהיום אתאמץ יותר לסיים את המסכת, אחר כך אמר עוד משהו ורבי ברוך בער אמר הוא מתכוין אלי, איני זוכר כבר מה הי' הדבר, בסוף הוא אמר מספיק להסתתר, אז כולם הבינו שזה מכוון לחזון איש, ידוע שהחפץ חיים הי' מדבר דיבורים של רוח הקודש.

המעלה להיות צדיק

פעם שאלו את החפץ חיים הנה כל כך הרבה קדושים היו במשך הזמנים, משיח לא בא, למה שיבוא כעת? בדיוק לנו? אז הוא אמר ששם בשכר הולכים לפי הנסיון והברירה לפני הרבה שנים לא הי' חכמה להיות צדיק, אבל בזמננו שהעולם פרוץ מי שצדיק כאן מגיע לו שכר כפול, למה כמו שמצינו בגמרא במדי תמרה שוה פרוטה, כי אין שם תמרים, אני פעם אמרתי לרבי זליג פריבלסקי הוא הי' גם כן יו"ר מורי אגודת ישראל, והוא עבר לברזיל, אמרתי מורה כאן בבני

ברק גם מגיע לו שכר, אבל מי שמורה בברזיל שכרו הרבה מאוד, על פי פעלו, לכן בדורות האחרונים שחסר הרבה תורה השכר הוא גדול יותר ומי שעוסק בתורה ומלמד תורה בימים אלו השכר הוא כפול.

אל תיכנס לדוינסק

בדוינסק היו שני רבנים האור שמח והרוג'צ'ובר, הרב מפוניבז' הי' רב העיר פוניבז' שזה לא רחוק מדוינסק והרב זצ"ל סיפר לי שהאור שמח התפלא שכל הרבנים באזור באים אליו והרב מפוניבז' לא בא, והסיבה שלא בא הסביר לי הרב זצ"ל כי כשהיה בראדין החפץ חיים אמר לו אל תיכנס לדוינסק, יש שם שני רבנים, לא ימלט שבמקום שיש שני רבנים תשמע כבר לשון הרע לא כדאי.

לשלם עם תפילין

בזמן מלחמת העולם הראשונה הי' תקופת מחסור חמור מאוד וכולם רעבו ללחם ממש, ושמעתי מאמרו"ר זצ"ל על גודל היסורים שהיו בתקופה זו, והגר"ש גרינמן זצ"ל הי' תלמיד מקורב לבעל הח"ח זי"ע, ואמר לפניו אז שאולי יבקש מהקב"ה שיתן כעת בעוה"ז שכר על הנחת תפילין של יום אחד ויתפרנסו בזה כל ישראל כעת בתקופה קשה זו, והשיב לו החפץ חיים שזה דומה למי שיבוא לקנות דבר שערכו פרוטה אחת בשטר הגדול ביותר שיש, וכמו שנצייר לעצמינו שיבוא לשלם על איזה סוכריה קטנה אלף דולר שאין מי שיעשה כן, כך להוציא משכר הנחת תפילין לקיים בריוח את כולם בעת הזאת הוא דכותיה, שמי שמעריך המצות יודע עד כמה ערך של כל מצוה ושאיין לה תחליף כאן בזה העולם כלל.

הח"ח לא היה עושה זאת

מעשה היה שהוצרכו לצאת לרחובה של עיר למחות (כפה"נ על פירצה בחילול שבת), וקראו רבני העיר לכל בני העיר לצאת לרחובה של עיר לתפילת המוסף, ועמדתי שם בסמוך להגר"ש גרינמן זצ"ל ואמר לי אז דרבו הח"ח לא היה עושה כן, והענין בזה הוא דתלמיד אמיתי מרגיש דעת רבו בכל ענין וגם אחר הסתלקות הרב מבין התלמיד איך היה רבו מורה לעת הזאת.

אין בטחונו שלם

שמעתי מעשה שבא אדם למרן הח"ח זצ"ל ואמר לו שקנה כרטיס הגרלה ונתחזק מאוד בבטחון בהי"ת שיזכה ולא הועיל לו הדבר ולא עלה כרטיס זה בגורל, ושאלו הח"ח אם היו מציעים לו כמה ימים קודם ההגרלה לקנות ממנו כרטיס זה במעט פחות מהסכום שאפשר לזכות על ידו האם היה מוכר, והשיב ודאי ודאי ואפילו בפחות מזה, ואמר לו הח"ח אם היית בטוח בהי"ת שיעלה כרטיס זה איך היית מתרצה למוכרו בפחות, אלא שאין בטחונך מושלם ולכך לא עלה בגורל,

הספד רבינו - לפשט עקמומיות שבלב

"אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו, אם תהיה רעה בעיר וה' לא עשה?!" (עמוס ג' ו'). מראש חודש אלול נהגו ישראל לתקוע בשופר, לעורר בקרבם את חרדת הדין, אבל כנראה שהוצרכנו לשופר אחר, למעורר אחר, ל"רעה בעיר" כדי להחרידנו. "אמר רבי יהושע בן לוי, לא נבראו רעמים, אלא לפשוט עקמומיות שבלב, שנאמר (קהלת ג, יד) והאלקים עשה - שיראו מלפניו" (ברכות נט). "והאלקים עשה" מדת הדין שוררת בעולם, כדי "שיראו מלפניו". יש מי שמספיקים עבורו רעמים של ליל סופה. יש מי שלבו עדיין אטום, עקום, ונצרך הוא למדת הדין אחרת כדי לעוררו, לפשוט את עקמומיות לבו. אבל כזה רעם - "בקרובי אקדש" - שנלקח מעמנו המיוחד שבחבורה לאחר שנצרך ונזדכך שלשה חדשים ביסורים של אהבה - כמה עקמומיות יש בלבנו, שהוצרכנו לכזה רעם כדי לפשטה!

כתיב, "תשב אנוש עד דכא", עד דכדוכה של נפש, "ותאמר שובו בני אדם" (תהלים צ, ג. קהלת רבה ז). פתח בלשון יחיד וסיים בלשון רבים. יסוריו של הצדיק צריכים להרעיד את לב כולם, להיות כחרדת השופר, כרעם ממרום. לצדיק עצמו, הרי אלו יסורים של אהבה. אלו הם יסורים של אהבה, שואלת הגמ' (ברכות ה.) חד אמר כל שאין בהם ביטול תורה, שנאמר "אשרי הגבר אשר תיסרנו י-ה ומתורתך תלמדנו" (תהלים צד, יב) וחד אמר כל שאין בהם ביטול תפלה, שנאמר "ברוך אלקים אשר לא הסיר תפילתי וחסדו מאת" (שם סו, בג). - עשרות שנים הרביץ תורה ויראת שמים והעמיד תלמידים הרבה, ועד לסוף ימיו לא פסק פומיה מגירסא, ואמר את השיעור האחרון לפני כשבוע, ממטת חליו. "יצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב" (תהלים קד, כד), מפרשת הגמרא (ב"מ פג:) יצאו צדיקים לקבל שכרן, אם השלימו עבודתם עדי ערב. עד לרגע האחרון. "אף חכמתי עמדה לי" (קהלת ב, ט) תורה שלמדתי באף ובדוחק נתקיימה בי (קה"ר ב). אין לנו מושג בערכו של לימוד תורה מתוך הרחק. לא היה לו קיצור ימים, היה לו אריכות ימים. הימים שהתורה מסתכלת עליהם הם ימים אחרים. כשהגמרא אומרת (שבת קה:) שהזקנים שאחר יהושע לא האריכו ימים, שאלו שהרי בכתוב נאמר שהאריכו ימים, ותימצו "ימים האריכו, שנים לא האריכו". כל יום היה ארוך, מלא וגדוש בתורה ובמצוות. האם יש לנו מושג לכמה שנים

נחשבים שלשת חדשי היסורים שהתקבלו באהבה והביאו להזדככות ולהתעלות, ונלמדה בהם תורה מתוך הדחק! לקחוהו מאתנו בערב יום הדין, בעת בה אנו כה זקוקים לשליח ציבור. כהני שלוחי דין (יומא יט.). נאמר "שובה ישראל עד ה' אלקיך" (הושע יד, ב) גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד (יומא פו.) אך ביחיד תשובה מקרעת גזר דין רק בעשרת הימים שבין ר"ה ליוהכ"פ, שעליהם נאמר "דרשו ה' בהמצאו, קראוהו בהיותו קרוב" (ישעיה נה, ו). לפני ראש השנה, יש צורך בתשובה דרבים, שעליה נאמר "מי כה' אלקינו בכל קראנו אליו" (דברים ד, ז), כמו"ש בגמרא (ר"ה יז.). עתה אנו שולחים שליח ציבור, כהן כשר שעלה ונזדכך ביסורין, שיגיע עד לכסא הכבוד ויתפלל בעדנו, יעתיר תפלה ותחינה.

"כי נח נפשיה דרבי זירא, פתח עליה ההוא ספדנא: ארץ שנער הרה וילדה, ארץ צבי גידלה שעשועיה" (מועד קטן כה:); ישיבת גייטסהד גדלה את הכלי המפואר, במרכז של הפצת תורה, והוא הגיע לכאן ונתעלה בישיבה הקדושה והרביץ תורה במסירות נפש. "אוי נא לה אמרה רקת, כי אבדה כלי חמדתה". בית המדרש הגדול והקהילה המפוארת, בית גדול לתורה ולתפלה איבד את כלי חמדתו, את רבו שהיה להם כאב וכאם. "כלי חמד", מהמשפחות המיוחדות והמפוארות שבישראל, דורות של תורה ויראת שמים, עד לפאר ולהדר, לאוצר כלי חמדה - היחיד והמיוחד בישרות, במאור פנים, במדות טובות, בעמל החינוך, את כל אלו אתה לוקח אתך ועולה לפני כסא הכבוד בערב יום הדין - "והלך לפניך וכבוד ה' יאספך" (ישעיה נח, ח).

"צדיק אבד, לדורו אבד. משל לאדם שאבדה לו מרגלית, כל מקום שהיא - מרגלית שמה, לא אבדה אלא לבעליה" (מגילה טו.). אנו כולנו צריכים להתעורר, על מה הושברנו, מדוע בא עלינו הרעם הזה. איזו עקמומיות עלינו ליישר. הוא זצ"ל התיישר, ולנו קוראים "שובו בני אדם!" חובה עלינו להתעורר, והתעוררות זו תזקף לזכותה ותגביר את כחו לבא לפני כסא הכבוד ולהמליץ טוב על המשפחה, על הקהילה, על כל עולם התורה וכל כלל ישראל. נתעורר לשוב, "כי קרוב אליך הדבר מאד, בפך ובלבבך לעשותו" (דברים ל, יד) והוא יהיה שליח הציבור עבורנו, לקרב אל נפשנו גאלה, עדי יבלע המוות לנצח, ומחה ה' אלקים דמעה מעל כל פנים (ישעיה כה, ח), אמן. (קובץ זכר רב)

רבי שבתי פרנקל זצ"ל גלב"ע א' תשרי (ראש השנה) תשס"א

אם ישאלו שאלות שלא יהי' לו תשובה עליהם, ובמסיבה קם אחד שמו היה כמד' שבתי דניאל שהיה עורך עיתון הצופה של המזרחי, ושאל, אם כבר ערכתם כל כך יפה את הרמב"ם מדוע לא הוצאתם אותו כבר גם מנוקד, לחש הר"ש ז"ל איני יודע מה להשיבו, נענית אני ואמרת מי יש לו צורך ברמב"ם מנוקד, אותו שאינו יודע לקרוא כשאינו מנוקד, הרמב"ם אינו מיועד לאנשים כמותו, ואינו חפצים שיהיה בהישג ידם.

גיסו של מו"ח שליט"א הגאון רבי נפתלי קפלן שליט"א הינו חתן חורג של רבי שבתי פרנקל משכך היה מו"ח קשור עמו, והרבה עניני הדפסת רמב"ם פרנקל ועריכתו נעשו בהכוונת רבינו שליט"א.

שח רבינו: כשיצא לאור הרמב"ם במהדורת שבתי פרנקל, ערך הרב שבתי פרנקל ז"ל מסיבה בתל אביב והשתתפו בה עיתונאים וכדו', וביקשני שאבוא עימו כדי שאהיה לו לעזר

משנת רמ"ה

ממשנת רבינו מרן ראש הישיבה הגאון רבי משה הלל הירש שליט"א

פרשת נצבים-וילך - אלול תשפ"ד

הוראת שעה

הדרכה לבחור שנכנס לשיבה גדולה

שאלה: בחור שמגיע לשיבה, מקום חדש, מקום גדול, ישיבה גדולה עם מאות בחורים, והוא חושש שאולי המקום גדול מדי בשבילו, איך אפשר לתת לו תחושת בטחון, להתמודד עם הפחד ולהצליח.

תשובה: יש כאן שתי שאלות, שאלה אחת איך להצליח, ושאלה שניה איך לצאת מהפחד של ההמון.

ביחס לפחד ממקום גדול, בדרך כלל זה יותר קל, שכן לרוב הבחורים יש איזה חבר בתוך הישיבה, והוא יכול להתחבר עמו, וכך הוא לא מרגיש לבד, וזה מוריד הרבה מהפחד.

אבל גם מי שאין לו שום חבר, והוא נכנס לשיבה גדולה ביותר, ואינו מכיר אף אחד, שזה באמת מפחיד, מכל מקום הוא צריך לדעת שהפחד הזה יישאר רק עד לאחר השיעור הראשון. אחרי השיעור הראשון, לאחר שישמע את השיעור ויבין, ויתחיל לפלפל עם החברותא שלו ועם אחרים, כל הפחד ירד, והכל יסתדר.

ביחס לשאלה איך אפשר להצליח, צריך לדעת שהרבה בחורים שהיו בישיבה קטנה בינוניים, או אפילו יותר מכך, והחליטו על עצמם 'אני בינוני', זה הסוג שלי, אני סוג שאני צריך לדבר, אני לא מתמיד וכו', כל זה היה נכון אולי לישיבה קטנה. אבל עתה כשבחור נכנס לישיבה גדולה 'פנים חדשות באו לכאן', וכמו שכתוב ברבינו יונה, שמי שנעשה בעל תשובה הוא מתחיל 'דף חדש', והוא הדין בבחור שנכנס לישיבה גדולה, הוא צריך 'לשכוח' מהישיבה קטנה, לשכוח מה הוא היה, כעת הוא בן אדם חדש, 'פנים חדשות', והוא מצוין! לא חס ושלום בינוני, זה מה שהוא צריך לחשוב.

אבל מאידך גיסא צריך גם לדעת שלפעמים יש מצב הפוך, שבחור התרגל בישיבה קטנה שהוא הראשון בשיעור או השני, וכעת כשהוא נכנס לישיבה גדולה יש בשיעור בחורים שבאו מישיבות אחרות, והם יותר טובים ממנו, והוא כבר לא השני אלא העשירי, אני יודע על בחורים שנשברים מכח זה! אמנם צריך לא להיבהל מזה, גם אם יש יותר טובים ממך, אתה תישאר כמו שאתה, ותצליח בסוף.

זה לגבי העבר. אבל לגבי העתיד צריך לשאוף לגדלות ממש בכל התחומים, בלימוד, בהתמדה, בידיעות, בבין אדם לחברו, במידות טובות, ישיבה גדולה היא תחילת הדרך של גדלות עצומה בעבודת השם.

אבל צריך לזכור דבר אחד, לא לחקות אחרים! כלומר, גם אם החבר שלך יש לו כוחות פיזיים, ומספיק לו לישון בלילה חמש וחצי שעות, אל תחקה אותו! שכן אם אתה לפי טבעך צריך לישון בלילה שבע שעות, אזי כאשר תנסה לחקות אותו אתה תיפול חלילה!

והוא הדין בדרך הלימוד, יתכן שחברך יכול להעמיק מאוד, ואף על פי כן יוצאים לו דברים ברורים, אבל אתה אם תנהג כמוהו לא תבין מה שאתה מדבר! כאשר מחקים אחרים - גם אם מחזיקים מעמד שנה או שנתיים - בסוף הכל מתפוצץ.

לסיכום: צריך לשכוח מהעבר, וכלפי העתיד לשאוף להכי הרבה ששייך בכל התחומים, אבל כל אחד לפי מה שהוא.

הכנה לראש השנה על ידי תיקון המידות

שחיוב זה מוטל על בני התורה, לשוב בתשובה שלמה בערב ראש השנה.

וצריך לדעת כיצד עושים תשובה. והנה נאמר במשלי (ד' יג) 'החזק במוסר אל תרף, נצרה כי היא חייה'. ואומר על כך הגר"א 'כי היא חייה, כי מה שהאדם חי הוא כדי לשבור מה שלא שבר עד הנה אותו המידה, לכן צריך תמיד להתחזק, ואם לא יתחזק למה לו חיים'. וצריך ביאור, מה חמור כל כך במידות הרעות, עד כדי 'למה לו חיים'.

אלא הביאור הוא עפ"י מ"ש המסילת ישרים (פרק ו'), שאנו רואים בעינינו כמה פעמים שלבו של האדם יודע את חובתו, ואעפ"כ אינו עושה אותה, מפני העצלות המתגברת עליו. אך מאחר ואינו רוצה להודות שנמנע מלעשות מחמת עצלותו, ממילא יש לו טענות שונות ותירוצים רבים למעשים, ואינו שם לב לכך שאין הטענות והתירוצים הללו נולדים לו מפני שיקול דעתו, אלא מפני עצלותו. ויעיין שם שהאר"י בזה.

ומבואר מכך, שכאשר אדם אינו מתקן את מידותיו הוא יכול לטעות בכל מעשיו, ולחשוב שעושה מה שנדרש ממנו, ואילו האמת היא שכל מעשיו הם מחמת עצלותו, או שאר מידות רעות המסמאות את עיניו, ונמצא שגם אינו יכול לעשות תשובה, שמאחר ואינו יודע שהוא חוטא ממילא אינו יכול לפשפש במעשיו, כיון שלפי הטענות המשובשות שלו כל מעשיו הם כפי הראוי, ואם כן, 'למה לו חיים'!

וכדי לתקן את זה צריך להתחזק במידת הענוה, כיון שכתבו הראשונים (מאיר אבות פ"ג מ"א) שהגאון היא השורש של כל המידות הרעות, אבל כשאדם עניו אין לו נגיעות. ואדם יוכל לבחון את עצמו אם הוא בעל גאווה או לא בשבעה דברים: א. אם אינו יכול לסבול את השני, בהכרח שהוא מחשיב את עצמו, וזו גאווה. ב. העניו סולח על כל עולה, אבל מי שמרגיש כל הזמן טינה כנגד מי שעשה לו עול, ואינו יכול לסלוח לו, זו גאווה. ג. הסתפקות במועט - סימן לענוה. ד. שמחה בהצלחת חבירו - סימן לענוה. ה. הדין לכף זכות - סימן לענוה. ו. עניו אינו נוקם! כי 'מי אני ומה אני', וכי בגלל שהוא עשה לי משהו אנקום בו. ז. עניו אינו כועס! שכן הכעס בא מגאווה. הרוצה לעשות תשובה על גאווה, כדאי ללמוד את שער הכניעה בחובות הלבבות [מפרק ה'], או מסילת ישרים, או ארחות צדיקים שער הגאווה ושער הענוה. וכשנזכר לתקן את מידותינו זה ודאי יגרום לנו עליה גדולה מאוד באופן כללי בכל עניני עבודת השם, ועל ידי זה נזכה כולנו לכתובה וחתימה טובה, אמן.

בפרשת השבוע נאמר (דברים כט יח-יט) 'והיה בשמעו את דברי האלה הזאת, והתברך בלבבו לאמשישם יהיה לי כי בשריות לבי אלך, למען ספות הרוה את הצמא. לא יאבה ה' סלוח לו' וגו'. מי שמגיע ליום הדין בלא פחד הרי הוא כאומר 'בשריות ליבי אלך', ומה נעשה אם כן למי שהקב"ה אומר עליו שאינו רוצה לסלוח לו... ולזה צריך בערב יום הדין להכניס פחד הדין בלבבו.

וכבר אמר על כך מו"ר הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל, שהרי בסליחות אנו אומרים כסדר 'על צדקותינו אנו נשענים ולסליחותינו אנו מקוים', וכלי זה אין אפשרות לזכות בדין, וא"כ מה יעשה זה שנאמר עליו 'לא יאבה ה' סלוח לו' ח"ו. וביותר, לפי מה שכתב הגר"א באדרת אליהו, שלא יאבה ה' סלוח לו' היינו שאין מספיקין בידו לעשות תשובה!

והנה ידועים דברי רבינו יונה בשערי תשובה (ש"א אות ו, ש"ג אות קמג), שהפורק מעליו עול אזהרה אחת בכל עת שיתאזהר לעבור עליה, נקרא 'מומר לדבר אחד'. וגדר זה שייך גם ב'שב ואל תעשה', כמו 'מומר לערלות', והוא הדין בביטול תורה, שאף אם אדם לומד תורה, מכל מקום אם אינו חושש לביטול תורה כלל, ובכל עת שירצה מדבר דברים בטלים, הרי הוא בגדר 'מומר לדבר אחד', חס ושלום.

ובהמשך דבריו כתב מו"ר, ועל כן הכרח גדול הוא להתחזק בערב ר"ה, ויום אחד בשנה חשוב שנה, ולהשתדל בריבוי זכויות, והעיקר לעשות הכנה חזקה לקראת ר"ה ועשיית, ושיבוא לפני יוהכ"פ בקבלות עצומות לחיזוק וקבלת עול תורה.

עוד מצינו במדרש (קהלת רבה פרשה ט), משל למדינה שהיתה חייבת מס למלך, ויצאו גדולי המדינה לקראתו במרוחק י' מיל וקילסוהו, ויותר להם על שליש מן המס, לאחר מכן יצאו הבינוניים במרוחק ה' מיל וקילסוהו, ויותר להם שליש נוסף, וכשהתקרב לעיר יצאו לקראתו אנשים נשים וטף וקילסוהו, ומחל להם את הכל. אמר להם 'מה' שהיה היה, מכאן ואילך חשבון חדש'. כך בערב ראש השנה גדולי הדור מתעניין, והקדוש ברוך הוא מוותר לעם ישראל על שליש מעונותיהם, ובעשרת ימי תשובה היחידים מתענים, והקב"ה מוותר על שליש נוסף, ובוים הכפורים כולם מתענים, והקב"ה מוותר על הכל, ואומר 'מה שהיה היה, מכאן ואילך חשבון חדש'.

מתבאר מדברי המדרש, ששליש מהעונות נמחלים על ידי שגדולי הדור מתענים. וכתב מו"ר הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל, שבזמננו ודאי

בגדר איסור ומצוות חז"ל

חלה לבטל איסורי תורה, מאחר והוא מושבע ועומד מהר סיני. וכתב על כך בחי' הר"ן שם (ד"ה דמוקים), שדין זה נוהג רק באיסורים המפורשים בתורה, אבל איסורים שאינם מפורשים [כמו 'חצי שיעור', לדעת רבי יוחנן הסובר שהוא אסור מן התורה], חלה שבועה עליהם. והוסיף, שמכל מקום אסור לו לקיים את שבועתו ולעבור על איסור התורה, שהרי אף לגבי איסורי דרבנן מצינו שיכולים חכמים לבטל את מצוות התורה ב'שב ואל תעשה', וכל שכן הכא, שבודאי אסור לו לעבור על איסור תורה בקום ועשה, כדי שלא לעבור על שבועתו.

ולכאורה יש להוכיח מדבריו שאיסור דרבנן הוא איסור 'חפצא', שאילו היה האיסור של 'לא תסור' רק מחמת שאינו שומע לדבריהם, אם כן כיצד ניתן ללמוד 'קל וחומר' מאיסור דרבנן שדוחה את מצוות התורה ב'שב ואל תעשה', לאיסור שאינו מפורש בתורה [כמו 'חצי שיעור'], הרי האיסור דרבנן נחשב כמפורש בתורה, שכן נאמר בו 'לא תסור', ולפיכך יש לומר שהוא חמור ודוחה עשה של תורה, אבל איסור דאורייתא שאינו מפורש בפסוק, אלא רק נלמד מדרשה, יתכן שניתן לדחותו כדי לקיים את השבועה. ובהכרח יש להוכיח מכך, שגדר איסור דרבנן הוא שיש לחכמים כח לחייב ולפעול חלות של איסור חדש, ואיסור זה אינו מפורש בתורה, אלא נלמד מ'לא תסור', ואף על פי כן הוא דוחה מצוה גמורה של התורה ב'שב ואל תעשה', וממילא שפיר ניתן ללמוד 'קל וחומר' מהכא לאיסור תורה, שאף שאינו מפורש בפסוק אלא נלמד מדרשה, מכל מקום הוא דוחה מצוה ב'שב ואל תעשה'.

תסור' מפני שהוא 'לאו שבכללות' [וכן כתבו הפרי מגדים ('פתיחה כוללת' ח"ה אות לד), והחוות יאיר (סי' ט), ושאלת יעב"ץ (ח"ב סי' קב)]. ואם נאמר ש'לא תסור' הוא איסור כללי שלא לעבור על מצוות חכמים, א"כ אין זה 'לאו שבכללות', אלא איסור אחד הכולל הרבה פרטים. ובהכרח צריך לומר, שהוא סובר שיש כח ביד חכמים לאסור גם את עצם החפץ, ונמצא שהלאו של 'לא תסור' כולל הרבה איסורי 'חפצא', ולפיכך הוא נקרא 'לאו שבכללות'.

הוכחת מו"ר הגרא"ק

הוכחה נוספת בזה שמעתי ממו"ר מרן הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל, ממה שכתבו התוספות בכתובות (יא. ד"ה מטבילין) שיש דין 'גירות דרבנן'. ולכאורה צריך ביאור, הרי כל כח החכמים לתקן ולאסור הוא משום 'לא תסור', ומצוה זו אינה נמנית על 'ו' מצוות בני נח, וא"כ מה מחייב את הגר [בגירות דרבנן] לשמוע בקול חכמים. ותיירץ מרן זצ"ל, שיש כח ביד החכמים לקבוע דינים בגדרי התורה אף בלא הדין של 'לא תסור'. והביא הוכחה לדבריו מהגמרא בשבת (כג.), שדנה כיצד מברכים על גר חנוכה, ומפרשת שיש לברך 'אשר קדשנו במצותיו וציונו להדליק נר של חנוכה'. ומבררת הגמרא, והיכן ציונו ומבאר רב אויא מ'לא תסור'. ומשמע מדברי הגמרא, שלא הוקשה לה אלא היכן כתוב הציווי בתורה, אבל עצם הדבר שיש כח לחכמים לתקן מצוות חדשות, זה היה פשוט לגמרא גם ללא ה'לא תסור'.

הוכחה מדברי הר"ן

והנה במסכת שבועות (כג:) מבואר, שאין שבועה

וְלֹא אֶתְכֶם לְבַדְכֶם אֶנְכִי כֶּתֶת אֶת־הַבְּרִית הַזֹּאת וְאֶת־הָאֱלֹהִים הַזֹּאת: (דברים כט יג)

איתא בגמרא בשבועות (לט.), לגבי שבועה זו שהשביע משה רבינו את בני ישראל על קיום התורה והמצוות: אין לי אלא מצוה שקיבלו עליהם מהר סיני, מצוות העתידות להתחדש, כגון מקרא מגילה, מנין, תלמוד לומר 'קיימו וקיבלו', קיימו מה שקבלו כבר.

ויש לדון בגדר מצוות ואיסורים דרבנן, מהו גדרם מדאורייתא. דהנה מן התורה אנו מצויים לשמוע בקול חכמים, שנאמר (שם יז יא) 'לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל'. ויש לחקור בזה, כאשר חכמים אוסרים איזה דבר, האם גוף הדבר נעשה אסור מדאורייתא, או שבאמת אין כח לחכמים להחיל איסור תורה על ה'חפצא', אלא שמי שעובר על דבריהם עבר על איסור כללי של התורה, במה שלא שמע לקול החכמים וביזה את דבריהם, והוא איסור צדדי, אבל גוף החפצא אינו אסור. וראה בנתיבות המשפט (סי' רלד ביאורים סק"ג), שנקט שמי שעובר על איסור דרבנן בשוגג אינו צריך כפרה כלל. ומוכח מדבריו שהוא סובר שאין כח ביד חכמים לאסור את ה'חפצא' של האיסור, אלא שאנו מצויים לשמוע בקולם ולא למרוד, ומאחר שכשעובר על דבריהם בשוגג אין כאן מרידה, נמצא שאינו עובר שום איסור, וממילא גם לא בעי כפרה.

הוכחה מדברי הרבינו יונה

אמנם לכאורה יש להוכיח לאידך גיסא, שיש כח ביד חכמים להטיל 'חפצא' של איסור, מדברי רבינו יונה, שכתב שהטעם שאין לוקין על לאו של 'לא

משנת הישיבה

'אני לדודי ודודי לי'

יוה"כ, כי באלו ארבעים יום התשובה מקובלת להיות לבו קרוב אל דודו בתשובה, ואז דודו קרוב לו לקבל תשובתו מאהבה.

ויש לפרש ענין 'אני לדודי ודודי לי' שיש בימים אלו, דהנה ידוע מה שכתב בנפש החיים, שבכל מצוה שאנו מקיימים אנו נותנים כביכול כח בפמליא של מעלה, כמאמר הכתוב 'תנו עוז לאלוקים', ומאחר שבשעה שעלה משה להר תקעו בשופר, והיה חיזוק גדול, ונתעלה הקב"ה בזה, לפיכך תקנו בזמנינו לתקוע בשופר, כדי לעורר אותנו לתשובה, ובכך יתעלה שמו של הקב"ה גם עתה כפי שנתעלה אז. וזהו 'אני לדודי', כאשר אני עושה תשובה על ידי זה מתעלה דודי הקדוש ברוך הוא, וממילא 'דודי לי'.

וזה הזמן להתבונן במה אנו יכולים להגדיל את שמו יתברך, ולגרום לכך שיתעלה, ואחד העניינים שמתעלה שמו הוא מה שאמרו חז"ל (יבמות סד.) שהקב"ה מתאוה לתפילתן של צדיקים, וכתוב במלבי"ם, שבכל מקום שכתוב הלשון 'מתאוה', הכוונה בזה שכביכול יש בו צורך גבוה, דהיינו שהקב"ה מתאוה לתפילתן של צדיקים לפי שעל ידי כן מתעלה שמו, ואם כן מוטל עלינו לשוב בתשובה ולהתחזק מאד בענין התפילה.

כתב הרמב"ם בהלכות תשובה (פ"ג ה"ד): אע"פ שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב, רמז יש בו, כלומר עוררו ישינים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה וזכרו בוראכם. אלו השוכחים את האמת בהבלי הזמן, ושוגים כל שנתם בהבל וריק אשר לא יועיל ולא יציל, הביטו לנפשותיכם והטיבו דרכיכם ומעלליכם. ויעזוב כל אחד מכם דרכו הרעה, ומחשבתו אשר לא טובה וכו'. ומפני ענין זה, נהגו כל בית ישראל להרבות בצדקה ובמעשים טובים ולעסוק במצות מראש השנה ועד יוה"כ יתר מכל השנה. ונהגו כולם לקום בלילה בעשרה ימים אלו ולהתפלל בבתי כנסיות בדברי תחנונים ובכיבושין עד שיאור היום.

נהגו לתקוע בשופר במשך כל חודש אלול. ובטעם הדבר, הביא הטור (או"ח סי' תקפא) מפרקי דר' אליעזר, שכשעלה משה רבינו להר בארבעים יום אחרונים תקעו בשופר, כדי שלא יטעו עוד הפעם בעגל. והקב"ה נתעלה באותו שופר, ולכן התקינו חכמים לתקוע בשופר בחודש אלול לעורר העם לתשובה.

ובמשנה ברורה (בהקדמה לסימן תקפא) כתב, 'ואיכא אסמכתא מקרא אני לדודי ודודי לי ר"ת אלול, וס"ת עולה מ' כנגד ארבעים יום מרי"ח אלול עד

ממדרן רבינו הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

פרשת נצבים וילך תשפ"ד

• תורת חמד | מענייני הפרשה •

• ווי העמודים וחשוקיהם • שאלה משולחני של מרן שליט"א

דיני קדימה בתפילה, ולהתפלל על אביו ואמו

שאלה. אני נוהג להתפלל על החולים שאני מכיר, וגם על שמות של חולים שאני מקבל להתפלל עליהם, ואני מרגיש בזה חלק מהשתדלות שלי לטובת עם ישראל. כמו כן השבויים שעדיין נמצאים בעזה, כשאני חושב מה עובר עליהם נקרע לי הלב, ואני משתדל להתפלל עליהם. כמובן שאיני יכול להתפלל כל יום על כולם, ואני מחלק את השמות לפי התפילות. כמו כן אני מתפלל בכל יום לשלומם של הורי היקרים שיחיו, ואני מרגיש שזה חלק מביכוד אב ואם. שאתפלל עליהם שיהיו בריאים, וכן אני מתפלל על שאר בני משפחתי.

שאלתי היא לגבי סדר הקדימות בתפילה, כי לגבי מעשה, פדיון שבויים קודם לרפיו חולים, וגם אשה קודמת לאיש לגבי פדיון שבויים, ואיש קודם לאשה לגבי רפואה, והורים קודמים לכולם, ואם כן האם גם לגבי תפילה יש להקדים את החטופים וקודם את הנשים. ומה הדין לגבי החולים האם יש להקדים איש לאשה, ואולי יש לסדר את החולים לפי חומרת מחלתם. כמו כן, כשיש כהנים ולויים ברשימה, האם הם קודמים להתפלל, כמו לגבי הצלה שכן קודם ללוי ולוי קודם לישראל להצלתו ולרפואתו, או שלגבי תפילה אין בזה נפקא מינה?

תשובה. שנינו במסכת הוריות (דף י"ג ע"א), האם קודם לאשה להחיות ולהשבת אבידה, והאשה קודמת לאיש לכסות ולהוציא מבית השבי... כהן קודם ללוי, לוי לישראל... אימתי בזמן שכולם שווים, אבל אם היה ממזר תלמיד חכם, וכהן גדול עם הארץ, ממזר תלמיד חכם קודם לכהן גדול עם הארץ.

ונראה שדיני הקדימה לא נאמרו רק בהצלה בפועל, אלא גם בתפילה עליהם יש להקדים, וקצת ראה לך, שכתב בספר חסידים (סימן שסא) עני חולה, ועשיר חולה, ורבים הולכים לעשיר לכבדו, תלך אתה אצל העני, אפילו אם העשיר ת"ח, כיון שרבים מצויין אצלו ואצל העני אין הולך אדם, אבל אם ת"ח צריך והעני צריך, כבוד התורה עדיף, ואם ת"ח ואינו ירא שמים, והעני עם הארץ ירא שמים, ירא שמים קודם, שנאמר ראשית חכמה יראת ה' (תהלים קיא, י), ואת יראי ה' יכבד (שם טו, ד). וכתבי אצל ביקור חולים של עני (שם מא, ב) אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטוהו השם, עכ"ד הספר החסידים.

וכיון שאחד מסיבות ביקור חולים הוא התפילה על החולה, וכתב הרא"ש (בפירושו על דברים ב"ד מ ע"א), שלכן מצווה לבקר את החולה ואפילו מאה פעמים ביום, משום שהמבקר מבקש עליו רחמים, ואפשר שעתה הוא עת רצון ותהיה תפילתו נשמעת.

ומצוינו בילקוט שמעוני על הפסוק 'ברוכה את לה' בת' (רות ג, רמז תרו), רבי יוחנן אמר לעולם אל ימנע אדם עצמו מליילך אחר הזקן [התלמיד חכם] שיברכו. בועז בן שמונים שנה היה ולא נפקד, כיון שהתפללה עליו אותה צדקת [נעמי] נפקד. רות בת ארבעים שנה הייתה, ולא נפקדה, כיון שברכה אותו צדיק [בועז] נפקדה, יע"ש. והנמנע מלבקר כאילו שופך דמים, משום שיתכן שאלו היה מבקר ומתפלל עבורו הייתה תפילתו באותה שעה מתקבלת.

וכתב הרמ"א (יו"ד סימן שלה ס"ד) בשם הרמב"ן, המבקר את החולה ולא ביקש עליו רחמים, לא קיים המצווה, ונוסח התפילה הוא: "המקום ירחם עליך בתוך שאר חולי ישראל". ולפי זה נראה שגם בדיני תפילה יש דיני קדימה.

וזה גם סברא, שהרי כשם שיש השתדלות גשמית מה לעשות לשבויים וחולים, כך גם יש השתדלות רוחנית והיא התפילה, והשתדלות בתפילה היא אפילו גדולה יותר מאשר השתדלות הגשמית, ולכן כשם שיש דיני קדימה בהשתדלות הגשמית, כך יש גם צורך להקדים בהשתדלות רוחנית.

ולכן בתפילה על החטופים יש להקדים איש לאשה, ובתפילה על החולים יש להקדים איש לאשה, ובשניהם יש להקדים את התלמיד חכם, שהוא נצרך לדור.

כמו כן נראה שיש מצוה להתפלל תמיד על אביו ואמו, ומקיים בזה מצוות כיבוד אב ואם, וכן כתוב בספר עולת תמיד (פרק ל) הרחמן הוא יבדך את אבי מורי בעל הבית... ויחיון מאד לעורר רחמים להמשיך שפע ברכה על אביו ואמו, ויקיים בזה מצוות כיבוד אב ואם.

ובספר שערי ציון (סימן נ שערי תפילות) כתב: אמרו רז"ל (שבת דף קט ע"ב) אין העולם מתקיים אלא בשבילי הבל פיהם של תינוקות של בית רבן, ולכן ירגיל אדם את בנו בתפילה זו בכל יום, וימשיך עליו ועל בני ביתו כל טוב וברכה [ראה שם את נוסח התפילה המלא].

פן יש בכך איש או אשה או משפחה או שבט אשר לבבו פונה היום מעם ה' אלוהינו ללכת לעבוד את אלהי הגוים ההם פן יש בכך שורש פורה ראש ולענה (דברים כט, יז). וכתב הרמב"ן, דאמר 'פורה ראש' לרמזו כי משורש מתוק לא יצא מר, וכל אשר לבבו שלם עם השם הנכבד ולא הרהר כלל בעבודה זרה, לא יוליד מודה בה, יע"ש. ומבואר בדבריו שמאדם טוב לא יצא בן רע, ומסתבר שה"ה להיפך, וכמו שמצוינו ברש"י במגילה (דף יא ע"ב ד"ה שניה): אמרו לו לנבכרנך, האב יהוים מרד בך והמלכת בנו יהוים, מתלא אמרו: מכלבא בישא, גוריא טבא לא נפיק' [משל אומרים: מכלב רע, לא נולדים גורים טובים]. וישאלתי למו"ח מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל לגבי רוצח שנמצא בבית המעצר, האם מהראוי שלא לתת לו אפשרות להוליד ילדים, כדי שלא יבואו רוצחים ורשעים נוספים לעולם, או דנימא 'בהדי כבשי דרחמנא למה לך' (עין ברכות דף י"ע"א). ובשיעורי תורה לרופאים (ח"ד סימן רנח) הרחבנו בזה, והבאנו את דברי מו"ח זצ"ל דרך בעמלק וז' עממין צוותה התורה למחות אותם ולא להשאיר להם זכר, מפני שהיה גלוי להש"ת שרשעים אלו הרשיעו עד מאד, משא"כ בשאר הרשעים שאין למנוע ממנו להשאיר זכר בעולם, ויש להשתדל לגדל את בנו שיוולד לו ולהדריכו בדרך הישרה.

כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום לא נפלת היא מנך ולא רחוקה היא (שם ל, יא). והנה נאמר במדרש (דברים רבה לברמן, פ' נצבים סימן ה) עה"פ כאן, אמר רב אבדימי בר חמא, לא נפלת היא מנך, מה תלמוד לומר מנך, שאפילו אומרים לך חתוך מבשרך ולמוד תורה, אתה ראי לחתוך, כל שכן שאין את חותך. ומבואר שכן הראוי לחתוך מהבשר כדי ללמוד תורה, והטעם הוא כמבואר בתחילת המדרש (שם): אמר הקב"ה, אם קריתם את התורה מצוה אתם עושים על עולמי, שאולוי התורה כבר היה עולמי חוזר לתוהו ובוהו, יע"ש. והנה בסתם מצוה נראה פשוט דא"צ לחתוך מבשרו כדי לקיים המצווה, דהרי פסק הרמ"א (או"ח סימן תרנו) דא"צ לכבוז יותר מחומש גס על מצוה עוברת, ולפ"ז אם יש לו צער גדול שהיה מכובד עליו חומש מונכסיו פטור, וכע"ז כתב באבני נור (יו"ד סימן שכא) דאין אדם חייב להשאיר צולע כדי לקיים מ"ע דברית מילה, יע"ש. אך בת"ש שצריך ליתן אפי' יותר מחומש נכסיו, וכמו שהוכיח הח"ח בליקוטי הלכות (יומא דף לה ע"ב) מהלל הזקן, א"כ לכן יש מקום לומר שצריך לחתוך מבשרו כדי ללמוד תורה, דת"ת חמיר טפי משאר המצוות. אכן שמעתי מגיס' מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל שכל דברי המדרש הנ"ל אמורים רק באופן שלא יחסר מבשרו, כגון באופן שיעלה ארוכה. אבל באופן שיחסר בשר באופן קבוע ולא יתרפא, אין לעשות כן אפי' לת"ת, שהרי אדם אינו בעלים על עצמו, וכמ"ש הרדב"ז (על הרמב"ם פ"ח מסנהדרין ה"ו) שאין נפשו של אדם קנינו, אלא קנין הקב"ה, יע"ש.

הקהל את העם האנשים והנשים והטף וגרך אשר בשעריך למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את ה' אלוהים ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת (שם לא, יב). וישאלתי האם יש ענין להביא ילדים קטנים לדרשת שבת שובה של הרב, למרות שאינם מבנים את השיעור, או דלמא מוטב שיהיו בבית וילמדו בעצמם מה שמבינים ויודעים ללמוד. והשבנו דיש ענין שיבואו לדרשה גם אם אינם מבנים כלום, כדי שיראו את כבוד התורה שהרב יושב ודורש, וע"ז יתמלא לבבם ביראת ה' ובחשק ללמוד, שכשיגדלו גם הם יהיו גדולים בישראל. וכדפירש"י כאן (ומקורו מחגיגה דף ג ע"א), אם אנשים באים ללמוד, נשים באות לשמוע, טף למה באין, כדי ליתן שכר למביאיהן. ובתרגום יונתן בן עוזיאל (כאן) איתא, שיש להביא הטף כדי שיראו כבוד התורה ויראו כולם ממאמרו של ה' אלוהים וישמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת. והרמב"ן כתב שאף שהטף לא יבין, מ"מ ישמעו וישאלו, והאבות ירגילום ויחננו אותם. וכן אמרו בברכות (דף יז ע"ב) דבני מתא מחסיא אבירי לב ניהו, דקא חזו יקרא דאורייתא תרי זימני בשתא [כשהיו כל ישראל נאספים לשמוע ה' פסח והל' החגים של תשרי]. ולא קמגרי גיורא מיניהו, הרי שיש ענין לראות בכבוד התורה, וע"ז יבואו לחשק התורה. ובנוסף לה אמרו חז"ל במדרש (משלי, פרשה י) דבשעה שהחכם יושב ודורש הקב"ה מוחל ומכפר עוונותיהם של ישראל, ובוודאי שאין הקב"ה מוחל אלא בתשובה, והיינו שע"י הדרשה מסתמא בא להם ההרהור תשובה, ואז הקב"ה מוחל להם [וראה בכלי יקר כאן שפירש, שהבאת הטף להקהל היא שביקשו ישראל תחנונים מלפני ה' על עוונותיהם, ויאמרו אם לא למעננו עשה, אז עשה למען גמולי חלב שלא פשעו].

בפתח שיעורו השבועי של רבינו לרופאים ורבנים, הנמסר מדי יום ה' בביה"ח 'מעייני הישועה', התייחס רבינו בקצרה בנוגע למצב הבטחוני, ואמר: 'לחבריי היקרים והאהובים נועם ה' עליכם, הקב"ה יעזור לנו שהלימוד שאנו כעת לומדים, יציל אותנו מכל כל איובינו, ומכך כל אלה שרוצים לאבד את העם היהודי, הקב"ה ירחם עלינו וישיענו מידם'. ושוב בסיום השיעור, התבטא רבינו ואמר: 'אנו רוצים להתפלל להקב"ה שירחם עלינו, השונאים מאיימים עלינו, הרי ב"ה היה עוד פעם דברים נוראים אצלם, והם הודיעו שהם לא ישתקו, והם אמרו שנתחרט על זה... אבל אנחנו לא רוצים להתחרט... בשום אופן לא! נבקש מהקב"ה שישמור עלינו, ולא יהיה לא נגע ולא פגע בעם ישראל. **ודבר אחד ברור, שהצדיקים שלומדים כעת תורה ולומדים ללא הפסקה, הם מגינים על כלנו. ברור שהם נלחמים עם אותו איראני שרוצה לעשות שמות כעת בעם ישראל,** לא יקום ולא יזיקה, ה' שומרינו ה' צילנו על ידי מינונו, אנחנו נחסה בהשם יתברך, ונשמע בשורות טובות איש מאחיו, וכל טוב לחבריי היקרים והאהובים'.

באחד משיעורי הרופאים לאחרונה, הקריא רבינו מכתב שקיבל מדר' **יונתן שוסהיים**, בנו של ד"ר אלי יוסף שוסהיים ז"ל (יו"ר אגודת אפרת), ממקימי ומייסדי השיעור, שבתו תחיל היתה אמורה להתחתן בסוף חודש תשרי עם הקדוש **יהונתן דויטש** ה"ד, שנרצח עקד"ה ע"י מחבל בן עוולה ימ"ש שפיגוע בבקעת הירדן בז' מנ"א תשפ"ד. בדבריו כותב הד"ר כיצד בתו שבורה ורצועה שנהפכה לבתולה חגורת-שק על בעל נעורה, ושאל מה עליו לומר לבתו ולב"ב כאשר יעמדו בשולחן ר"ה ויברכו 'שהחינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה'. רבינו הרחיב בדברי חיזוק נפלאים, וסיפר על האדמו"ר רבי ישראל מבלאז'וב זצ"ל ששהה במחנה ההשמדה ברגן-בלזן בחנוכה תש"ה, לאחר שהדליק נרות חנוכה שהיו עשויים ממרגרינה וקליפות תפוזים, וזיכר את הברכות, שאלו א' היהודים כיצד הרבי בייך 'שהחינו', בשעה קשה ונוראה זו שאלפי יהודים מתייסרים ונהרגים עקד"ה. והשיבו הרבי שגם הוא התקשה בקושיא זו, אך כשראה שמאות איש סיכנו עצמם ובאו להשתתף במצוה זו, וראה שלמרות כל מה שעוברים עמ"י נשאר דבוק בהש"ת, ע"ז בייך שהחינו! ונתקיים בחוש דברי החובת הלבבות (שער אהבת ה', פ"א) שא' החסידים היה קם בלילה ואמר: 'אלוקי, הרעבתני, וערסו עזבתני, ובמחשכי הלילה הושבתני, ובערך וגדלך נשבעתי, אם תשרפנו באש - לא אוסיף כי אם אהבה אותך ושמחה בך, דומה למה שאמר: הן יקטלנו לו איחל'. את דבריו סיים רבינו, **שגם כעת עמ"י נמצא במצב קשה מאד, אך בכל אופן רואים שכולם מתחזקים באמונה ובטחון ובאהבת ה' ובקיום התורה והמצוות בכל מצב שהוא, וע"ז גופא ודאי שאפשר לברך שהחינו.** וסיים רבינו 'יתן לנו הקב"ה שנזכה לראות ביישועת ישראל' [ניתן להאזין לדברים בקו שיח יצחק, בשלוחה 4-2].

ביום ג' כ"א אלול נערך יום הלימודים '**בר בי רב דחד יומא**', המחזור ה-137, שיעור רבינו עשרות שנים מדי תקופה, בביה"ח הגדול בעיר חולון. כאשר רבינו נשא את שיעור ההלכה המרכזי בשיאו של היום, כשלפני כן זכו עשרות המשתתפים לשמוע שיעור דף היומי מרתק, כשלחבר מכן זכו לשמוע שיעור מרתק מהגאון רבי מנחם כהן שליט"א, ומהמורה הרב מנחם שטיין שליט"א, ובסעודת המצוה שנערכה לאחר תפילת מנחה, זכו אף לשמוע דברים מהגאון רבי נתן נטע לנדמן שליט"א, רב ביה"ח. כשלחבר מכן שמעו עדות מהתופת מהר"ר ברוך ניקסון ה"ו שהיה במסיבה בשמחת תורה וניצל ונחזר בתשובה שלימה, כשלסיום נערך שו"ת מרתק עם רבינו, כשהציבור שאל ורבינו השיב במאור פנים לכל אחד ואחד [בהמשך יהיה ניתן להאזין לדברים, בקו שיח יצחק].

דרשת שבת שובה ממדבר רבינו שליט"א, תתקיים אי"ה בשב"ק פרשת האזינו, בשעה 12:30 בצהריים, בהיכל ביה"ח 'המרכז' רמת אלהן, רחוב הרב זוננפלד 13. תפילת מנחה מיד לאחר השיעור. כמ"כ בשני לילות התג של ראש השנה, וכן בליל שב"ק פ' האזינו, צפוי רבינו למסור את שיעורו הקבוע בהיכל ביהמ"ד, קודם תפילת מעריב. לעדכונים מלאים, ניתן להאזין בערב החג, בקו שיח יצחק, שלוחה 1.

אחורה נא חידה

איך יתכן שופר שמותר לתקוע בו מאה קולות, אבל אם הניחו מידו, אסור להמשיך לתקוע בו? (התשובה לחידה, אי"ה בשבוע הבא, החידה באדיבות ידידנו הרב ארז חזני שליט"א)

תשובה לחידה משבוע שעבר: איזה תפילה אין ברור אם אדם יכול להתפלל לפני גיל עשרים?

תשובה. כתב הפתחי תשובה (יו"ד סימן ה סק"ג) בשם הפרי מגדים בספרו 'תבית גומא' (פ' חיי שרה, אות ב) שפלפל שם לגבי מי שהוא פחות מכן עשרים אם מביא אשם תלוי, מאחר דלדידיה אינו ספק כרת, שהרי אין חיוב כרת עד גיל עשרים. וכתב דנפ"מ האידנא **אי אומר 'הי רצון אחר פרשת הקרבנות של אשם תלוי**, כלומר דמאחר שאין חיוב כרת קודם גיל כ', הרי שאין כאן ספק כרת, וממילא אין ברור אם יכול לומר 'כאלו הקרבנות אשם תלוי' [וע"ז בחשו"ק חמד עמ"ס מכות (דף ג ע"ב) לגבי קטן שאומר פרק 'איזהו מקומן', שלא יאמר 'הי רצון כאלו הקרבנות חטאת', שהרי קטן שעבר עבירה אינו חייב להביא עליה חטאת].

לקבלת העלון, פסקי הלכה, ועדכונים ממדבר שליט"א,

ניתן להרשם במייל a0527642209@gmail.com, ובפלאפון הג'ל, או בכתובת מייל 3126877@gmail.com ובפלאפון 0533126877.

בבא בתרא דף צג ע"ב

גמל האוחר בין הגמלים

קיבלו צ'ק גדול מאד לחתונתם, האם לחשוש שיש כאן מקח טעות

שאלה. מעשה במחותנים שסוכם ביניהם, שאת המעטפות הניתנות בחתונת בניהם, הם ישאירו לחתן ולכלה. והנה, לאחר החתונה בני הזוג ישבו ופתחו את המעטפות, וכשאחת המעטפות נפתחה, בני הזוג נדהמו לגלות שעל הצ'ק נקוב הסכום עשרת אלפים שקלים, ועל הצ'ק היה חתום 'שמעון', שהינו יהודי ישיש, מידידיו של אבי הכלה. החתן שאל את הכלה לפשר הסכום הגבוה, והיא השיבה: "אין לי מושג. אולי הוא שמע מאבי על זכייתו בחתן בן - עלייה, והחליט ליתן בעין יפה, ולכן אל תעירו ואל תעוררו...". ולמעשה הם הפקידו את הצ'ק בחשבון. כעבור מספר שבועות, מתקבל טלפון בביתם של בני הזוג, היה זה ראובן שהציג את עצמו כיורשו של שמעון [שנפטר לפני כשבועיים], וביקש לברר: "לאיזו חנות או עסק הגעתם?", החתן השיב: "אין כאן שום עסק, איך הגעת אלינו?". "עיינתי בחשבונות האחרונים של אבי המנוח, ומצאתי שהופקד אצלכם צ'ק שלו בסך עשרת אלפים שקלים...". החתן התנצל, ואמר לראובן כי הוא מוכן להשיב לו את מלוא הסכום, אך רק אם ההלכה מחייבת לעשות זאת.

ובעת נגשים החתן וראובן לשאל: כיצד יש לנהוג במקרה זה, האם ראובן היורש זכאי לגבות את הכסף מהחתן והכלה, אמנם האב לא היה חולה באלצהיימר וכדומה, ואין בידי הבן ראיה ברורה בכדי להוציא ממון מהחתן והכלה, אך בכל זאת נראה שהזקנה גרמה לו לטעות, כי צ'ק כזה לכאורה אף אחד [שאינו קרוב וכדומה] אינו רשום [אפילו אם הוא עשיר גדול]?

תשובה. ראשית כל נאמר, שאילו השאלה היתה נשאלת בנוגע לצ'ק של מיליון שקל, היינו אומרים שללא ספק מדובר בטעות, שהגם שהאיש היה מוחזק ככריז בנפשו, מכל מקום אם כתב סכום כזה, אנו תולים שלא היה שפוי באותה עת אלא שוטה, ואחד מסימניו של השוטה הוא שמאבד מה שנותנים לו (חגיגה דף ד ע"א), ולכן בודאי שבמקרה כזה היורש היה מוציא את הממון מבני הזוג. ובסכום נמוך יותר, יש לדון בכל מקרה לגופו, ועתה נבוא לדון בנוגע לשאלה שהובאה לפנינו אודות צ'ק של עשרת אלפים.

הנה אף על פי שקיימת אומדנא, שבני אדם אינם נותנים סכום כה רב לחתונה [ובפרט שמדובר באחד שאינו קרובם], מכל מקום, הדין הוא שאין מוציאים ממון על פי אומדנא, כמבואר במסכת בבא בתרא (דף צג ע"א) ובשו"ע (ח"מ סימן תח ס"ב) שאפילו גמל האוחר [מתפרע] בין הגמלים, ונמצא גמל הרוג בצידו, אין אומרים בידוע שזה הרגו, עד שיראוהו עדים כשרים. וזאת משום שבידינו כלל גדול בדין המוציא מחבירו עליו הראיה.

כמו כן, הדין הוא ש'אין ספק מוציא מיד ודאי', ובמסכת עבודה זרה (דף מא ע"ב, יע"ז בתוס' ד"ה ואין) מובאת דעתו של רבי יוחנן [וכך הלכה], שאפילו ספק הקרוב לודאי, אינו מוציא מיד ודאי, ולכן סובר שעבודה זרה שנשתברה מאליה, אסורה, שכיין שבודאי נעבדה, וביטולה מוטל בספק, אזי אין ספק ביטול, מוציא מיד ודאי אסור עבודה זרה, ואף על פי שיותר שכיח שהגוי מבטלה בליבו משום שחושב שאין בכח העבודה זרה להציל [מפני שאפילו את עצמה לא הצילה, שכן נשברה, ולסברא זו מודה ר' יוחנן, (יעוין בתוס' שם דף מב ע"ב ד"ה ספק), מכל מקום אנו אומרים שאין ספק מוציא מיד ודאי. [וכן מצינו בעוד מקומות שאין ספק מוציא מיד ודאי אפילו בספק הקרוב לודאי].

עוד יש לציין למבואר במסכת בבא מציעא (דף סג ע"ב), שהמקבל מעות מחבירו (בהלוואה או במכר), ומצא בהם יותר ממה שאמר לו חבירו, אם היתרון הוא בכדי שהדעת טועה [שטעה הנותן בחשבון], אזי חייב המקבל להשיב לו, אך אם זה לא בכדי שהדעת טועה, אנו אומרים ש'מתנה בעלמא הוא שנתן לו'.

ואף בנידוננו נאמר, שמספק לא ניתן להוציא את הממון מבני הזוג שודאי מוחזקים בו, אלא יש לתלות שמתנה מכובדת נתן להם הזקן, ואולי התכוון ליתן מתנה בגדול משכורת חודשית לבן תורה לרגל חתונתו.

לסיכום: לא ניתן להוציא את העשרת אלפים שקלים מבני הזוג המוחזקים בו.

ניתן להאזין להקלטות ופסקי הלכה המתעדכנים מדי יום ממדבר רבינו שליט"א, וכן שיעור יומי בהלכות שבת ועוד, בקו 'שיח יצחק', 04-376-0582, או 072-380-9348.

מדי ערש"ק יעודכן בקו האם ישנה מדרן שליט"א בשבת הקרובה ברמת אלהן